

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΖ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, 1. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ 140-ΤΗΛ. 718-308 | 1/15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1980 | ΔΡΙΘ. 13-14

Ο ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΚΑΙ Η ΣΠΟΥΔΑΖΟΥΣΑ ΝΕΟΤΗΣ

ΜΑΘΗΣΙΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΝ

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

« ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ,,

Ἐπὶ τῇ 1600ῃ ἐπετείῳ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

β'. Ἡθοπλαστικὰ βιβλία

1. Καὶ ἤδη, ἵνα μὴ ἐλεγχῶμεν ὅτι «εἰς κενὸν ἐδράμομεν καὶ κεκοπιάκαμεν» (Γαλ. 2,2. 4,11), θὰ ἐκθέσωμεν κατὰ σειρὰν ποῖαι καθ' ἡμᾶς εἶναι αἱ ἀρχαί, ἐπὶ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ στηρίζηται τὸ σχολεῖον, ὡς πρὸς τὴν παρεχομένην εἰς τοὺς παιῖδας ἀνάγνωσιν τῶν ἠθοπλαστικῶν βιβλίων. Εἰς τὰ προηγούμενα ἄρθρα ἐτέθη ὡς βᾶσις ὅτι τὸ ἠθικὸν καὶ ὑψηλὸν βιβλίον ἐξευγενίζει τὴν σπουδάζουσαν νεανικὴν ψυχὴν. Ἐξαιρετικὴν δὲ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἰδιάζουσαν θέσιν πρέπει νὰ κατέχη ἡ Ἁγία Γραφή. Εἶναι ἴσως περιττὸν νὰ λεχθῆ ὅτι ἡ ἀνάγνωσις καὶ μελέτη, ἀκόμη καὶ τῶν ὑψηλῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν, βιβλίων πρέπει νὰ γίνεται ἐπὶ τῇ βᾶσει ὠρισμένων κανόνων διὰ νὰ ἀποβῆ ἡ ἀνάγνωσις ὠφέλιμος. Ὁ καθοδηγῶν τοὺς νέους εἰς τὴν

μελέτην καὶ ἀνάγνωσιν, εἴτε εἶναι ὁ ἐν τοῖς σχολείοις παιδαγωγὸς καὶ διδάσκαλος, εἴτε ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος ὁ ἔχων μόρφωσιν καὶ προπαιδείαν ἀνάλογον, εἴτε εἶναι ὁ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐντεταλμένος κατηχητής, ὀφείλει οὗτος νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τῆς ὠφελιμότητος ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ἠθοπλαστικοῦ βιβλίου τὰ ἑξῆς. 1) Νὰ μὴ ἀναγινώσκη ὁ τρῶφιμος λίαν πολὺ καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον καὶ μάλιστα πολλά. Ὡς ἔλεγεν ὁ Ἀρίστιππος ὁ Κυρηναῖος «οὐχὶ οἱ πλεῖστα τρώγοντες γίνονται εὐτραφέστεροι καὶ ὑγιέστεροι, ἀλλ' οἱ κάλλιστα χωνεύοντες». Καὶ «ὁ χρήσιμ' εἰδῶς, οὐχ ὁ πολλ' εἰδῶς σοφός». 2) Νὰ ὑποδεικνύεται εἰς τὸν νέον, ὅπως ἀναγινώσκη τὸ προσῆκον καὶ τὸ ἰδιάζον εἰς τὴν ἡλικίαν καὶ νοητικὴν ἰκανότητα αὐτοῦ. 3) Νὰ προσφέρωνται καὶ νὰ ὑποδεικνύωνται εἰς τὸν ἀνα-

λόγου προπαιδείας και ηλικίας νέον, ὅτι οὔτε τὸ πολὺ σοβαρὸν καὶ δυσνόητον, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸ ἐλαφρὸν, ἀλλὰ τὸ ἠθικόν, τὸ εὐγενές καὶ ὑψηλῶν ἀρχῶν βιβλίον ὠφελεῖ. Εἶναι δὲ τὸ βιβλίον ἐκεῖνον, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται εἰς ἀρμονίαν πρὸς τὸν διὰ τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς ἐμπειρίας διεγερθέντα ζῆλον, τὸν ὁποῖον τὰ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ νέου ἐνδιαφέροντα ὑποκινοῦν καὶ θερμαίνουν. 4) Ὁ καθοδηγητὴς τῆς ὀρθῆς ἀναγνώσεως καὶ μελέτης, ὀφείλει νὰ ὑποδείξῃ εἰς τὸν νέον, ὅπως ἀναγινώσκη ὄχι μόνον ἐκ ζήλου κινούμενος, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτενεργοῦ συμμετοχῆς εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀναγινωσκόμενα. Ἄλλαις λέξεσιν, ὁ νέος, ὁ ὀρεγόμενος τὴν διὰ τῆς μελέτης μάθησιν, πρέπει νὰ καταστῆ ἰκανός, ὥστε νὰ εἶναι πρόθυμος νὰ διδῆ λόγον περὶ τοῦ περιεχομένου τόσο εἰς ἑαυτόν, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Οὕτω πως θὰ ἀποδείξῃ ὅτι κρίνει ὀρθῶς, συνάγει συμπεράσματα ὠφέλιμα ἠθικῶς ἢ μὴ, ἀναλύει καὶ καταφάσκει ἢ ἐνίσταται πρὸς τὸν συγγραφέα, ὑποδεικνύει τὰ καλῶς ἢ κακῶς διατυπωθέντα κλπ. κλπ. 5) Πρέπει νὰ διδαχθῇ ὁ μελετῶν βιβλίον τι νέος, ὅπως κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν κρατῇ ἀναγκαίας σημειώσεις καὶ περιλήψεις, συνιστάμενας εἰς τὴν κατὰ λέξιν ἀντιγραφὴν ἀναγνωσθέντων ἐξόχων χωρίων καὶ ἐν τῇ ἀποδόσει τῶν κυρίων ιδεῶν. 6) Τὸ ἀναγινωσκόμενον βιβλίον πρέπει νὰ διδῆ ἀφορμὴν εἰς τὸν νέον, ὥστε νὰ συγκρίνη τὰς ιδέας τοῦ συγγραφέως πρὸς ὅσα διδάσκειται ἢ ἔχει διδαχθῆ. Νὰ προβαίη δὲ καὶ εἰς ἀναδρομικὰς συγκρίσεις τοῦ ἀναγινωσκομένου βιβλίου πρὸς ὅσα ἐκ τῆς ἰδίας πείρας γνωρίζει, ὥστε νὰ κρίνη διὰ τὴν ἀξίαν ἢ ἀπαξίαν τῶν ἀναγνωσθέντων καὶ περὶ τῆς ἐφαρμογῆς ἢ μὴ τῶν ιδεῶν τοῦ βιβλίου ἐν τῷ βίῳ. 7) Καλὸν εἶναι νὰ γνωρίσῃ ὁ νέος, ὅτι πρὸς διασφάλισιν τῶν ἠθικῶν ιδεῶν ἀρίστου τινὸς βιβλίου, θὰ ἀποκτήσῃ σταθερὰ καὶ μόνιμα διδάγματα, ἐὰν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπανέρχεται εἰς τὰ

θεωρούμενα σπουδαῖα σημεῖα τοῦ βιβλίου ἢ τῶν βιβλίων ποὺ ἀνέγνωσε. Τοῦτο δέ, διότι εἶναι ἀδύνατον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν νὰ καταστῆ τις κύριος τοῦ ὅλου θησαυροῦ τοῦ ἀναγνωσθέντος βιβλίου. Πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἀρίστων σημείων, καλὸν εἶναι νὰ ὑπογραμμίζονται αἱ περικοπαὶ καὶ ἐκεῖνα τὰ χωρία, ἅτινα προὔξενησαν ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν, διὰ νὰ ἐξαίρωνται ἐν τῇ ἐπαναλήψει τῆς ἀναγνώσεως. 8) Ἐφ' ὅσον ὁ μελετῶν βιβλίον τι νέος ἀρέσκειται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ κειμένου δι' ὑψώσεως τῆς φωνῆς καὶ μεγαλοφώνως, δύναται καὶ τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς ἀναγνώσεως νὰ ἐφαρμόζῃ. Διότι ψυχολογικῶς αἱ διὰ πλειόνων αἰσθήσεων προσκτώμεναι γνώσεις εὐκολώτερον ἐντυπιοῦνται καὶ δυσκολώτερον λησμονοῦνται. 9) Ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς μελέτης, δὲν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν κανόνας. Ἐκαστος θὰ κρίνη πότε ἔχει τὸν καιρὸν δι' ἀνάγνωσιν καὶ εἰς ποίας ὥρας ἢ ἡμέρας, μάλιστα προκειμένου νὰ ἀναγνώσῃ βιβλία ἔξω τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐν τῷ σχολείῳ μαθήσεως. Πολλοὶ — οἱ πλεῖστοι τῶν νέων — προτιμοῦν διὰ τὰς μελέτας των τὰς πρωινὰς ὥρας, ὅτε ὁ νοῦς εἶναι καθαρὸς καὶ ὁ ζῆλος ἠδύχητος. Πολλοὶ πάλιν ἀρέσκονται νὰ μελετοῦν τὸ ἑσπέρασ καὶ τινες μικρὸν πρὸ τοῦ ὕπνου καὶ μάλιστα κατακείμενοι. Ὁ μελετῶν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ κρίνη περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀναγνώσεως. Πάντως πιστεύεται γενικῶς, ὅτι κατὰ τὴν ψυχολογίαν, αἱ ἀφ' ἑσπέρας ἀναγνώσεις δὲν εἶναι καρποφόροι, διότι σπανιώτερον ἐνθυμεῖται τις τὴν ἐπαύριον ὅ,τι ἀνέγνωσε πρὸ τοῦ ὕπνου. Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ὁ ὕπνος δυνατὸν νὰ διαταραχθῇ, ἐὰν τὸ ἀναγινωσκόμενον ἔργον εἶναι ἢ πολὺ σοβαροῦ περιεχομένου ἢ ἐντυπωσιακὸν εἰς τὴν ἀφήγησιν καὶ τὰς παραστατικὰς εἰκόνας, ὡς τοῦτο συμβαίνει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὰ μυθιστορήματα καὶ τὰ πολεμικῶν περιπετειῶν ἱστορικὰ ἔργα.

ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΘΑΒΩΡ

ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ ΜΟΝΑΧΟΙ *

Τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν γεγονός τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον πανηγυρίζομεν σήμερον, παρουσιάζει ἔμπροσθεν τῶν προκρίτων τριῶν μαθητῶν τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ Κυρίου νὰ λάμπη «ὡς ἥλιος», τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ νὰ γίνωται «λευκὰ ὡς τὸ φῶς». Ἡ προσωπικὴ ἔμπειρία τῶν μαθητῶν εἶναι συγχλονιστικὴ, ἀνεπαγγέλητος καὶ μοναδική, ὥστε νὰ διατυπώσῃ τὸ ἀκίρον αἶτημα τοῦ Ἀπ. Πέτρου: «καλὸν ἔστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι» εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωσῆι μίαν καὶ μίαν Ἴλιαν» (Ματθ. ιζ' 2-4).

Ἡ ἐκπληξίς ὅμως, ὁ θαυμασμός καὶ ὁ ἐντυπωσιασμός τῶν μαθητῶν εἶναι εὐεξήγητα καὶ ἠτιολογημένα. Διότι, ὡς σημειοὶ ὁ μυστικὸς πατὴρ ἅγιος Κάλλιστος ὁ Καταφυγίτης, «ὅταν νοῦς διατελεῖ ὑπὸ τὰς θείας ἐλλάμψεις, κινδυνεύει νὰ πάθῃ διάρρηξιν ὅπως ἀκριβῶς τὸ δίχτυ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἰχθύων. Βλέπων ὁ νοῦς τὸ θεῖον κάλλος, πῶς εἶναι ὑπεράνω ἀπὸ κάθε ἔννοια, ἐκπλήττεται. Καὶ μεθ' ὡς ἀπὸ οἶνον. Καὶ ὡς ἄφρων ἐξίσταται. Καὶ μὴ ἀντέχων νὰ βλέπῃ τοῦ ἐξαισίου ἐκείνου κάλλους τὸ ὑπέρικαλλον θέαμα, πάσχει ἀπὸ ὑπερφυσικῶν θαυμασίων. Καὶ ὡς ἐκ τούτου δένεται μὲ τὰ ἑρωτικὰ δεσμὰ τῆς ἡγάπης καὶ κατόπιν καταφλέγεται ἀπὸ θεῖαν ἑρωτικὴν δίσφαν...» («Ἀθωνικοὶ Διάλογοι» σελ. 143).

Ἡ θέα καὶ ἡ ὄρασις ὅμως τοῦ θεοῦ φωτὸς δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸν γεγονός τῆς Μεταμορφώσεως μόνον. Ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι πλήρης ἐκφράσεων ἀναφερομένων εἰς τὸ φῶς, εἰς τὸ πῦρ, εἰς τὴν θεῖαν φωτοχυσίαν, εἰς τὸν Κύριον τῶν Δυνάμεων Ὅστις καλεῖται, ἀλλὰ καὶ ἐμφανίζεται ὡς «φῶς».

* Ὁμιλία ἥτις ἐγένετο εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κουτλουμουσίου ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Θείας τοῦ Κυρίου Μεταμορφώσεως (6-8-1979 π. ἑορτ.).

2. Ἀχρι τοῦδε ἐξητάσθησαν· α) ἡ ἰσχυρομένης καὶ ὀφελιμότης τοῦ βιβλίου διὰ τὸν νέον, μαθητὴν ἢ σπουδαστὴν, καὶ β) τὸ ἠθροπλαστικὸν βιβλίον καὶ ἡ εὐεργετικὴ τούτου ἐπίδρασις, λόγῳ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ εὐγενοῦς περιεχομένου του, ἐπὶ τῆς ἀπαλῆς καὶ ἀπείρου νεανικῆς ψυχῆς. Εἰς τὸ προσεχὲς ἄρθρον θὰ ἐξετάσωμεν τὸ βιβλίον κατ' εἶδος καὶ μορφῆν. Ἡ

Διὰ τὴν μυστικὴν θεολογίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας πάντα ταῦτα δὲν εἶναι ἀπλῶς μεταφοραὶ καὶ σύμβολα ἢ ρητορικὰ σχήματα, ἀλλὰ λόγοι οἱ ὁποῖοι ἐκφράζουσιν καὶ φανερῶνουν μίαν πραγματικὴν ὄψιν τῆς θεότητος. Εἶναι ἡ ἐμφάνισις καὶ ἡ φανέρωσις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία γίνεται αἰσθητὴ ὡς «φῶς». Ἡ φανέρωσις αὕτη εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην πραγματοποιεῖται διὰ πλῆθος «σημείων» τὰ ὁποῖα δεῖκνουν τὴν δυνατότητα μετοχῆς τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸ γεγονός τῆς θεοφανείας. Εἰς τὴν «ἀποκάλυψιν» τῆς Καινῆς Διαθήκης ἡ δόξα τοῦ θεοῦ φωτὸς παρουσιάζεται εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ «ὃς ἔστιν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ» (Ἑβρ. α' 3). Ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ «ἐλάμφεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Β' Κορ. δ' 6) «καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός» (Ἰωάν. α' 14). Αὐτὴ ἡ δόξα τοῦ Κυρίου ἔγενε ἀπαρχὴ καὶ τῆς ἰδικῆς μας δόξης, διότι Αὐτὸς «μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ» (Φιλ. γ' 21). Τούτουτρόπως, ὁ ἄνθρωπος ἀποκαθίσταται εἰς «τὸ ἀρχέτυπον κάλλος». Ὁ μεταμορφωθείς Κύριος «τὴν ἀμαυρωθεῖσαν ἐν Ἀδάμ φύσιν ἀπαστρέφει πάλιν πεποιήκεν, μεταστοιχειώσας αὐτὴν εἰς τὴν τῆς θεότητος δόξαν τε καὶ λαμπρότητα» (ἰδιόμελον ἐσπερινῶν Μεταμορφώσεως). «Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτρίζομενοι τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος» (Β' Κορ. γ' 18).

Ἡ δυνατότης τοῦ ἀνθρώπου νὰ φανερῶσῃ τὸν Θεὸν δὲν εἶναι ἀναλογικὴ καὶ συμβολικὴ, δὲν ἔχει σχετικὸν καὶ ἠθικὸν χαρακτήρα, ἀλλ' εἶναι ἕμμεσος καὶ πραγματικὴ. Βασίζεται εἰς μίαν θεολογικὴν προϋπόθεσιν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐπέμειναν καὶ ἠγωνίσθησαν, διὰ νὰ τὴν διατυπώσουν οἱ Πατέρες τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τοὺς πρώτους

ἐπίδρασις τοῦ βιβλίου, τοῦ καλοτυπωμένου καὶ ἐπὶ ἀρίστου χάρτου ἢ καὶ μὲ εἰκόνας καλαισθητῶς εἶναι μεγάλη ἐπὶ τοῦ ἀναγινώσκοντος, διὰ λόγους αἰσθητικῶς, ψυχολογικῶς καὶ γνωσιολογικῶς.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ἀκαδημαϊκός

Ὁμότιμος Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ἤδη αἰώνας: εἰς τὴν διάκρισιν τῆς Οὐσίας τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰς Ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς φανεροῦται οὐχὶ κατὰ τὴν Οὐσίαν Του, διότι αὐτὴ μένει ἀπολύτως ἀγνωστος, ἀπρόσιτος, ἀμέθεκτος καὶ ἀκοινωνήτος. Διὰ τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν Του, ὅμως, καθίσταται δυνατὴ ἡ μετοχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν θείαν ζωὴν καὶ ἀναδεικνύεται ὁ ἄνθρωπος «κοινωνὸς θείας φύσεως» (Β' Πέτρ. α' 4). Κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴν: «μεθεκτὸς μὲν ὁ Θεὸς κατὰ τὰς μεταδόσεις αὐτοῦ, ἀμέθεκτος δὲ κατὰ τὸ μηδὲν μετέχον αὐτῆς τῆς οὐσίας αὐτοῦ».

Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μετέχη τῆς Οὐσίας τοῦ Θεοῦ, διότι μία τοιαύτη μετοχὴ θὰ ἀνεδείκνυε τὸν ἄνθρωπον Θεὸν κατὰ φύσιν καὶ τὸν Θεὸν «μυριόπλοστον», ἔχοντα δηλαδὴ τόσας ὑποστάσεις, ὅσα καὶ τὰ ἀνθρώπινα πρόσωπα τὰ ὅποια θὰ μετείχον τῆς Οὐσίας Του. Αἱ ἐνεργεῖαι τῆς θείας Οὐσίας, ὅμως, αἱ ὅποια ἔχουν μεθεκτὸν καὶ ὁρατὸν χαρακτήρα διὰ τὸν ἄνθρωπον, εἶναι μία ἔλλαμψις τοῦ θείου Φωτός. Πρόκειται διὰ τὴν ἰδίαν ἐκείνην φανέρωσιν τοῦ Θεοῦ τὴν πραγματοποιηθεῖσαν εἰς τὸ ὄρος Θαβώρ. Τὸ «φῶς» τὸ καταλαβὸν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ Κυρίου ἦτο ἡ ἄκτιστος καὶ ταυτοχρόνως ὁρατὴ καὶ μεθεκτὴ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, κοινὸν ἀπαύγασμα τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Βεβαίως, πάντα ταῦτα εἶναι: «ἄρρητα ῥήματα, ἀ οὐκ ἔξω ἀνθρώπῳ λαλήσει» (Β' Κορ. ιδ' 4), ὅπως δεθαίωνε ὁ ἅγιος Παῦλος περιγράφων τὴν προσωπικὴν του ἐμπειρίαν. Εἶναι συγκλονιστικὰ διωματικὰ καταστάσεις εἰς τὰς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ἀπώλεια τῆς αὐτοσυνειδήσεως τοῦ «πάσχοντος». Δὲν εἶναι καταστάσεις ἀπροσώπου μακαριότητος. Ἄλλ' εἶναι ἄμεσος ἐμπειρία, «ἐλλαμψίς ἐστὶν ἄρρητος, ἐνέργεια νοουμένη ἀγνώστως καὶ ὁρωμένη ἀοράτως», κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τῆς Κλίμακος. Εἶναι ἀόρατος ἐπιδημία τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ διὰ μίαν προσωπικὴν συνάντησιν. «Μόνος πρὸς Μόνον», κατὰ τὸν ἅγιον Συμεὼν τὸν Νέον Θεολόγον. Καὶ ὡς ἀναφέρει πάλιν ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος: «ὅταν οὖν ὁ ὅλος ἄνθρωπος οἶόν πως συνανακραθῆ τῆ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ τότε καὶ ἐκτὸς ἐν τῷ σώματι, ὡς δι' ἐσόπτρου τινὸς τὴν τῆς ψυχῆς λαμπρότητα δείκνυσι».

Ἄλλ' ἡ ἐμπειρία τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ εἶναι μία φάσις τοῦ ἀναγεγεννημένου ἀπὸ τὴν θείαν Χάριν ἀνθρώπου. Προϋποθέτει τὸν «καινὸν κατὰ Χριστὸν» ἄνθρωπον, ὅστις ἔχει ὑπερδῆ τὸν τεμαχισμόν καὶ τὴν διάσπασιν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Μόνον «τοὺς θερμῶς μετανοοῦντας, καὶ καθαίρεις καὶ λαμπρύνεις καὶ φωτὸς ποιεῖς μετόχους, κοινωνοὺς θεότητός Σου», ἀναφέρει ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος εἰς τὴν γνωστὴν εὐχὴν τῆς ἀκολουθίας τῆς θείας Μεταλήψεως.

Προϋποθέσεις ὅμως καὶ εὐνοϊκαὶ συνθήκαι διώσεως καὶ ἐκτελέσεως τῆς ζωῆς μας «ἐν μετανοίᾳ» ὑπάρχουν κατ' ἐξοχὴν εἰς χώρους μοναστικούς. «Ὁ τοῦ θεορητικῶ δίου μεταλλῶν θεοῦται καὶ ἀποκαθίσταται ἐν θυμηδία καὶ τέρψει ἀφάτῳ», σημειώνει ὁ ἅγιος Κάλλιστος ὁ Καταφυγιώτης. Τὸ «ἔθειξας πόθῳ με, Χριστέ, καὶ ἠλλοίωσας τῷ θείῳ σου ἔρωτι» πραγματοποιεῖται κατ' ἐξοχὴν ἐντὸς τοῦ

μοναχισμοῦ, ὅπου «καταφλέγονται: πυρὶ αὐλῳ αἱ ἁμαρτίαι» καὶ «καταξιώνεται» καθεὶς «ἐμπλησθῆναι: τῆς θείας τρυφῆς».

Διὰ τοὺς ἀνυποψιάστους, ὅμως, καὶ παλαιότερον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἰδιαιτέρως, ὅπου κυριαρχοῦν ὁ θόρυβος, ἡ κίνησις, ἡ δραστηριότης, ὁ εὐδαιμονισμὸς, ἡ χρησιμοθηρία, ἡ πρακτικὴ ἀντίληψις τῆς ζωῆς, ἀσφαλῶς δὲν ἔχει: νὰ εἴπη τίποτε τὸ μοναστικὸν ἰδεῶδες. Δι' αὐτοὺς ἡ συνειδητοποίησις τῆς ἀναγκαϊότητος παρουσίας «φίλοσόφων τοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωῆς» δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ ἔλθῃ. Θὰ εἶναι ὅμως πολὺ ἀργά.

Ἄλλ' ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ «τὴν τάξιν τῶν μοναχῶν, εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας, τὴν θέτει: ὑψηλότερον τῶν ἄλλων τάξεων ποῦ ὑπόκεινται: εἰς τελειότητα», ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης. Ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν του διὰ τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ζωῆς ὀνομάζει τὴν μοναχικὴν ζωὴν «τρίτην χάριν». Ἡ πρώτη εἶναι ὁ νόμος τοῦ Μωϋσέως, ἡ δευτέρα «ἡ χάρις ἀντὶ χάριτος», τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου (Ἰωάν. α' 16) καὶ ἡ τρίτη εἶναι ὁ μοναχικὸς βίος ὡς ζωὴ οὐράνιος, ὡς κατάθασις τοῦ ἀγγελικῶ κόσμου ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς κατάκτησις καὶ δίωσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν παρόντα κόσμον. Ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης χαρακτηριστικῶς τὸν μοναστικὸν τρόπον ζωῆς ὡς τὸ ὄγδον μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας. Ὅπως ἕκαστον μυστήριον καθιστᾷ παρούσαν τὴν ἀόρατον Χάριν τοῦ Θεοῦ διὰ μέσου τῆς ὁρατῆς ὕλης καὶ ὑπὸ τὸ σχῆμά της, κατὰ παρόμοιον τρόπον ὁ μοναχικὸς βίος φέρει καὶ καθιστᾷ προσιτὴν τὴν αἰώνιον ζωὴν εἰς τοὺς κόλπους τῆς παρουσίας γηίνης ζωῆς.

Ὑπεστηρίχθη, καὶ ὀρθῶς, ὅτι: οἱ μοναχοὶ μετὰ τὴν λῆξιν τῶν διωγμῶν καὶ τὴν σταθεροποίησιν τῆς διοικητικῆς διαρθρώσεως τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξαν «οἱ νέοι χαρισματοῦχοι», διὰ τῶν ὁποίων ἡ χαρισματικὴ ζωὴ ἐφανερῶτο εἰς τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἰδιαιτέρως ὅμως σήμερον ὁ μοναχὸς διὰ τῆς ἀπαρνήσεως τοῦ κόσμου συνεχίζει: τὸ ἔργον τοῦ μάρτυρος. Ὁ Μ. Ἀθανάσιος ἀναφέρει περὶ τοῦ Μ. Ἀντωνίου ὅτι, παρὰ τὴν θερμὴν του ἐπιθυμίαν, δὲν ἤξιώθη νὰ ὑποστῆ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ Μαξιμίου. Ἄλλὰ, σημειώνει, ὅτι «πάλιν εἰς τὸ Μοναστήριον ἀνεχώρησεν καὶ ἦν ἐκεῖ καθ' ἡμέραν μαρτυρῶν τῆ συνειδήσει: καὶ ἀγωνιζόμενος τοῖς τῆς πίστεως ἄθλοις». Ὄντω, διὰ τοῦ «μαρτυρίου τῆς συνειδήσεως» «τελειοῦται ἐν Χριστῷ» ὁ μοναχός.

Ὅπως τὸ μαρτύριον τοῦ αἵματος —κατὰ τὴν Παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας μας— ἐθεωρήθη ὡς δεῦτερον βάπτισμα, οὕτω καὶ ἡ μοναχικὴ τελειωσις ἐλογίσθη ὡς ἐν δεῦτερον βάπτισμα. Ἄλλ' ἐνῶ εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ αἵματος ἤδύνατο νὰ ὀδηγηθῆ πᾶς πιστὸς καὶ ἐνίστε κατὰ τρόπον ὑποχρεωτικὸν καὶ παρὰ τὴν ἀπόλυτον συγκατάθεσίν του, εἰς τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως, ὅμως, ἔνθα «οὐ πάντες χωροῦσι: τὸν λόγον τοῦτο, ἀλλ' οἷς δέδοται»

(Ματθ. ιθ' 11), ή ελευθέρα και ένσυνείδητος συγκατάθεσις αποτελεί τὸ σπουδαιότερον στοιχείον τῆς μοναχικῆς κλήσεως.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων μέχρι σήμερα οἱ μοναχοὶ οἰκίζουσι τὰς ἐρήμους καὶ πληροῦν τὰ μοναστήρια ἐλευθέρως μὲ τὸ τρομακτικὸν «ἄλμα» τῆς ἀφιέρωσης, διότι «θεῖω ἔρωτι πτερούμενοι» ἀναζητῶν καὶ εὐρίσκουσι τὸν Θεὸν καὶ ἐν τῷ Θεῷ τοὺς ἀδελφούς των. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης λέγει ὅτι τὸ γὰ εὐρίσκει τις τὸν Θεὸν σημαίνει γὰ τὸν ἀναζητῆ ἀδικήτως καὶ «ἀδικαλείπως». Καὶ πράγματι, ἡ ζήτησις καὶ ἡ εὐρεσις δὲν εἶναι διαφορητικὰ πράγματα.

Ἡ ἐπιθυμία τῆς ψυχῆς πληροῦται παραμένουσα ἀπλήστως καὶ συνεχῶς ἀναζητούσα. Ὁ μοναχὸς εἶναι ὁ διαστής τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ὅστις διὰ τῆς ἀναζητήσεως τοῦ πληροῦται. Ἡ μοναχικὴ κλήσις εἶναι ἡ τελειότερα πασῶν τῶν ἀνθρωπίνων κλήσεων, διότι εἶναι διὰ «δύο ἀγγελικόν». Ὁ μοναχὸς τείνει καθημερινῶς γὰ πραγματώσῃ τὸ παράγγελμα τοῦ Ἀπ. Παύλου: «ἡμῶν γὰρ τὸ πῶντιμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει» (Φιλ. γ' 20). Εἰς τὴν μοναχικὴν κοινωνίαν, ὅπως καὶ εἰς τὸν οὐρανόν, «λατρεύουσιν αὐτῷ (τῷ Θεῷ) ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ γὰρ αὐτοῦ» (Ἀποκ. ζ' 15) καὶ «ἄδουσιν ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου» (Ἀποκ. ιδ' 3). Οὕτως, οἱ μοναστικοὶ χώροι καθίστανται αἱ προφυλακαὶ τῆς πρὸς τοὺς οὐρανοὺς ὁδοποροῦσης Ἐκκλησίας.

Δυστυχῶς, μετὰ πολλῆς καθυστερήσεως πάντοτε καὶ ὅταν ὁ χρόνος βαρύνῃ ἐπάνω μας, διαπιστώνομεν ὅτι ὁ παρῶν κόσμος εἶναι καταδικασμένος ἀπὸ τὸν μέλλοντα, ὅτι ὁ κόσμος ὁ ἐρχόμενος πρόκειται γὰ ἐκμηδένισῃ τὸν παρόντα. Ἐκείνος εἶναι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ὁ παρῶν κυριαρχεῖται καὶ καταδυναστεύεται ὑπὸ τῶν δαιμονικῶν δυνάμεων. Ὁ μοναχὸς «ὡς σάλος διὰ Χριστὸν» ἀφήνει ὀπισθεν αὐτοῦ τὴν παρούσαν πραγματικότητα, διὰ γὰ διώσῃ ἀπὸ τοῦ νῦν τὴν μέλλουσαν. «Ἀποθνήσκει σὺν τῷ Χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου τούτου», «τὰ ἔγω φρονεῖ» καὶ οὐχὶ «τὰ ἐπὶ τῆς γῆς» καὶ «ἡ ζωὴ του κέρυπτα: σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ» (Κολ. δ' 20, γ' 2-3). Διὰ τὸν κόσμον ὁ μοναχὸς «καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκει» καὶ ἔχει: «νεκρώσει τὰ μέλη του τὰ ἐπὶ τῆς γῆς». Ὅταν, ὁμως, «ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ αὐτὸς σὺν αὐτῷ (τῷ Χριστῷ) φανερωθήσεται ἐν δόξῃ» (Κολ. γ' 4).

Καιρὸς πλέον γὰ συνειδητοποιήσωμεν πάντες, τουτέστιν ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ ὁ πιστὸς κληρὸς καὶ λαὸς τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἰς τὴν χριστιανικὴν αἰώνων μας, ὅτε τὰ πάντα ἀμφισβητοῦνται καὶ τὰ πάντα καταλύονται, ὅτε κραυγαὶ ἀνθρώπων διακηρύσσουσι τὸν «θάνατον τοῦ Θεοῦ» καὶ οἱ ἄνθρωποι εὐρίσκονται εἰς ἀδιέξοδον καὶ δὲν ἀπομένει πλέον εἰς αὐτοὺς εἰ μὴ μόνον ἡ κατάληξις των εἰς τὸν μηδενισμόν, τὸν ἀναρχισμόν καὶ τὴν αὐτοκαταστροφὴν, αἱ μοναστικαὶ παρουσίαι κατέχουσι προφητικὴν θέσιν ὅπως τῶν προφητῶν τοῦ ἀρχαίου Ἰσραήλ. Οἱ νέοι αὐτοὶ προφήται θὰ ἀποτελοῦν τὸ ἀντίδορον μιᾶς Ἐκκλησίας κινδυνεύουσας πάντοτε ἀπὸ τὴν ἐκκοσμίκευσιν, τὴν νοθρότητα καὶ ἀκηδίαν.

Ὡς καὶ παλαιότερον, οὕτω καὶ σήμερα εἶναι ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη, ὅπως οἱ νέοι ἀναχωρηταί, οἱ ἐρημίται, οἱ ἀσκηταί, οἱ στυλίται, ἀλλὰ καὶ αἱ μεγάλα μοναστικαὶ κοινότητες, φέρουσι τὴν «ἐρημον» ἐντὸς τῆς καρδίας τῶν πόλεων μας, διὰ γὰ ἀποτελέσουσι τὴν ἀπτήν μαρτυρίαν καὶ τὴν διαρκῆ ὑπόμνησιν τοῦ ἀληθοῦς προσωρισμοῦ μας, ὅστις εἶναι ἡ τελείωσις: «γίνεσθε τέλειοι, ὡσπερ ὁ πατήρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

Διὰ τῆς παρθενίας, τῆς πτωχείας καὶ τῆς ὑπακοῆς των οἱ μοναχοὶ θὰ κερδίσουσι οὐχὶ μόνον «Χριστὸν ἐσταυρωμένον», ἀλλὰ θὰ ἀπομακρύνουσι καὶ θὰ ἐξουδετερώσουσι τὸν κίνδυνον γὰ ταυτισθῶμεν καὶ ἡμεῖς πρὸς τὸν ἄρχοντα τοῦ κόσμου τούτου. Ἡ παρουσία τοῦ μοναχικοῦ ἰδεώδους θὰ ἀποτελῆ συνεχῆ ὑπόμνησιν πρὸς πάντας, ὅτι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι μία δικτατορία τοῦ κόσμου τούτου, οὔτε ἐν ἀπλοῦν κοινωνικῶν ἢ πολιτικῶν συστημάτων, ἀλλ' ὅτι εἶναι μία πραγματικότης μέλλουσα καὶ υπερφυσική, ἡ «ἅγια πόλις», ἡ «καινὴ Ἱερουσαλήμ» ἡ «ἐξ οὐρανοῦ καταβαίνουσα» καὶ προσωρισμένη γὰ συμπεριλάβῃ πάντας τοὺς πολιτισμούς, πάντα τὰ ἔθνη, πᾶσαν τὴν ἱστορίαν, πάντας τοὺς ἀνθρώπους.

Παρ' ὅλην τὴν χριστιανικὴν αἰώνων δι' ἡμᾶς τοὺς Ὀρθοδόξους ἡ πύκνωσις τῶν μοναχικῶν κλήσεων θὰ δεβαιώσῃ ὅτι ὁ «οἶκος τοῦ Θεοῦ», δηλαδὴ ἡ οἰκογένεια τοῦ Θεοῦ, ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, «ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων» εἶναι μία πραγματικότητα. Αὐταὶ αἱ μοναχικαὶ κλήσεις θὰ εἶναι ὁ ἄραδὸν τῆς ὁριστικῆς καὶ ὁλοκληρωτικῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἀρχαίων προφητειῶν, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς θὰ σκηνώσῃ μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ «αὐτοὶ λαὸς αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν ἔσται» (Ἀποκ. κα' 3). Καὶ ὅπως παλαιότερον ἡ Ἐκκλησία υἰοθέτησεν τὰς μοναστικὰς ἀκολουθίας, τὴν πνευματικότητα, τὸν τύπον τῆς ἀγιότητος των καὶ ἀπὸ τὰς τάξεις τῶν μοναχῶν ἐξέλεγε τοὺς ἐπισκόπους τῆς καὶ οἱ μοναχοὶ ἀπετέλεσαν τὸ ἦθος τῆς Ὀρθοδόξου κοινωνίας, οὕτω καὶ νῦν γὰ εὐχηθῶμεν, ὅπως ἡ Κυρία Θεοτόκος δοθῆσῃ, ὥστε γὰ πικνωθῆ ἡ ἱερά φάλαγγς τῶν ζώντων καὶ κινουμένων «μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς» καὶ ἀξιεθῆ ὁ ἀριθμὸς τῶν φιλοσόφων τοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωῆς. Διότι σήμερα, παρὰ πᾶσαν ἄλλην ἐποχὴν, ἡ ἅγια μας Ἐκκλησία ἔχει ἀνάγκην τῆς παρουσίας μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν.

Εἰς τὰς ἀντιρρήσεις ὄλων ἐκείνων, οἵτινες εἶναι ἀνυποψίαστοι ἀπὸ τὸ μοναχικὸν ἰδεῶδες καὶ ὁμιλοῦν μονοπλεύρως διὰ δρασιν ἱεραποστολικὴν καὶ διὰ προσφορὰν πρακτικῶν προσεπάσεων, ὁ λόγος τοῦ ἁγίου Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ, τοῦ μεταμορφωθέντος ἐν τῷ Θαδωρίῳ φωτί, ἂς εἶναι προσδιοριστικὸς εἰς τὴν μοναχικὴν πορείαν. Διὰ τούτου δὲ τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου πατρὸς θὰ ἤθελον γὰ περατώσω τὰς ἀνωτέρω σκέψεις μου. Λέγει, λοιπόν, ὁ ἅγιος Σεραφεῖμ: «Ἀδελφε μοναχέ, ἔχε εἰρήνην ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ χιλιάδες θὰ σωθῶν πλησίον σου. Ἀλλὰ ἀκόμη, ἀδελφε μοναχέ, ἔχε ὑπ' ὄψει σου ὅτι μία ψυχὴ ἀληθῶς ἠγιασμένη εἶναι φορεὺς τῆς θείας ζωῆς καὶ ἡμπορεῖ διὰ τῆς παρουσίας τῆς γὰ ἀνακαινίσῃ καὶ γὰ μεταμορφώσῃ ἕνα δλόκληρον κόσμον».

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Η ΑΓΑΠΗ ΕΝ ΤΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΥ*

Ο νομικός γραμματεὺς (Μάρκου, 12,28-34) πλήρως ἐνόησε τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπόκρισιν τοῦ Κυρίου, ὅτι ἡ ἄδολος καὶ πηγαία ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον ἀσυγκρίτως ὑπερτερεῖ «πάντων τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν»¹²². Ὁ Ἀδελφόςθεος ἀντικαθιστῶν τὴν ἀγάπην τοῦ Ἰουδαϊκοῦ τελετουργικοῦ «τοῦ διυλίζοντος τὸν κώνωπα»¹²³, διὰ τῆς ὀλοκληρωμένης χριστιανικῆς ἀγάπης, ἀπαλλάσσει τὴν νέαν θρησκείαν τοῦ νόμου. Ἡ θρησκεία μεσουρανεῖ ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης τοῦ ἐλεήμονος¹²⁴, τῆς ἀληθοῦς καὶ πνευματικῆς λατρείας, ἣν ὁ Ὑψίστος ἀσμένως δέχεται, διότι ὁ λάτρις εἶναι ἀμόλυτος. Ἐντεῦθεν κατανοεῖ τις κάλλιον, δικαί ὁ Οὐρανοδόμων Ἀπόστολος ἐνώνει τοσοῦτον συγχά τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀγιότητα, ἰδίᾳ ἐν Ἐφεσίους, 1,4, καὶ πρὸ πάντων δικαί συνοψίζει σύνολον τὸν νόμον ἐν τῇ θεμελιώδει ἐντολῇ τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν λατρείαν, καὶ τοῦτο, διότι ἡ θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ ἐκφράζεται ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς διακονίας τοῦ πλησίον¹²⁵. Πᾶς ὁ ἐκπληρῶν τὴν ἐντολὴν ταύτην δὲν πρέπει νὰ ἀμφισβῆσθαι ὅτι ἡ αὐθεντικὴ καὶ πηγαία ἀγάπη τοῦ θά ἀναβιβάσῃ τοῦτον εἰς τὸν Θεόν, πρὸς ὃν φυσικῶς φέρεται.¹²⁶

Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν συγγραφήν ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου τῆς Καθολικῆς τοῦ Ἐπιστολῆς, ἣν ἀπέστειλε «ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ»¹²⁷, οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ Πρεσβύτεροι τῶν Ἱεροσολύμων κοινοποιοῦν, 50-51 μ.Χ., εἰς τὰς ἀρτιγενεῖς κοινότητας τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας τὰς ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἀποστόλων τοῦ συληθέντος ἐν Ἱεροσολύμοις, διὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας: «ἔδοξεν ἡμῖν

γενομένοις ὁμοθυμαδόν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς σὺν ταῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καὶ Παύλῳ»¹²⁸. Ἐν τῇ ἀνωτέρῳ διηγῆσει τῶν Πράξεων, ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ οἱ δύο ἀπεσταλμένοι, ἀντιπρόσωποι τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἀποστόλων, χαρακτηρίζονται ἀγαπητοί, τοῦ Εὐαγγελιστοῦ ἀγνωστῶς ὀλοσχερῶς τὰς λέξεις ἀγαπῶ καὶ ἀγάπη, χρησιμοποιούντος δὲν μόνον ἐν τῇ παραγράφῳ ταύτῃ τῶν Πράξεων τὸ ἐπιθετὸν ἀγαπητός. Ἄλλ' ἐν τίνι ἐννοία; Ἐκ πρώτης ὄψεως, φαίνεται, ὅτι χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ αὐτῇ ἐννοίᾳ ὡς καὶ ἐν Ἰακώβου, 1,16,19. Ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων, 15,25 διὰ τῆς λέξεως ἀγαπητός χαρακτηρίζονται δύο πρόσωπα ἀναφερόμενα ὀνομασί. Ἀγαπητός μετὰ γενικῆς συχρότατα χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ περὶ τῶν χριστιανῶν¹²⁹. Ἡ λέξις «ἀγαπητός» εἶναι συνώνυμος πρὸς τὴν λέξιν «φίλος». Ἡ ἀκριθὴς σημασία τοῦ Ἱεροῦ Κειμένου εἶναι ἡ ἀδελφότης. Ἡ Σύνοδος τῶν Ἱεροσολύμων ὁμοφώνως ἀποφασίζει¹³⁰, παρὰ τὰς ἀντιθέσεις ὀρισμένων μελῶν τὰς διατυπωθείσας ἀρχικῶς¹³¹, καὶ δι' ἐπιστολῆς ἀνακοινῶν τὰ ὁμοφώνως ἀποφασισθέντα εἰς τὰς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, Συρίας καὶ Κιλικίας. Ἡ γενικὴ αὕτη συμφωνία,

128. Πράξεων, 15, 25. Βλ. καὶ ST. GIET, L' ASSEMBLEE APOSTOLIQUE ET DE DECRET DE JERUSALEM, ἐν MELANGES J. LEBRETON, PARIS, 1951, I, σελ. 203-220.

129. Πρβλ. Ρωμαίους, 16, 5, 8, 9, 12. Ὡσαύτως Πρβλ. τὴν παρ' ἀπαικτοῖς ἐκφρασίαν ὁ «ἐρώμενός τινας», καὶ πρὸ πάντων Β' Πέτρου, 3, 15. Οἱ F. JACKSON, K. LAKE, THE BEGINNING OF CHRISTIANITY, LONDON, 1933, IV, σελ. 180, ἀδίκως ὑποστηρίζουν ὅτι: «ἀγαπητός» μετὰ ἢ ἀνευ τοῦ οὐσιαστικοῦ «ἀδελφός» ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ τῶν μετὰ προσφιλῶν προσώπων, ἄτινα προσηγόρευον διὰ τῆς λέξεως «ἀγαπητός».

130. Ὁμοθυμαδόν, «μὲ τὸν αὐτὸν πόθον», σημαίνει «ὁμοφώνως» καὶ τελικῶς «μαζί, ὁμοῦ». Πρβλ. H. J. CADBURH, LEXICAL NOTES ON LUKE-ACTS I, ἐν JOURNAL OF BIBLICAL LITERATURE, 1925, σελ. 216-218). Ἀσφαλῶς πρὶν ἢ ληφθῆ ἡ τελικὴ ὁμοφώνως ἀπόφασις ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου, διατυπώθησαν ἀντιθετοὶ ἀπόψεις καὶ γνώμαι ὑπὸ τῶν συμμετεσχόντων εἰς τοῦτο μελῶν. Ἄλλ' ἐν τῇ πορείᾳ τῶν συζητήσεων αἱ ἀντιθετοὶ αὗται ἀπόψεις ἐξεφυλίσθησαν «γενομένων δὲ πάντων ὁμοθυμαδόν» ἐλήφθη ἡ ἐν ταῖς Πράξεσι καταχωρηθεῖσα παμφηφῆ ἀπόφασις. Βλ. J. MUNCK, PAULUS UND DIE HEILSGESCHICHTE, COPENHAGEN, 1954, κυρίως σελ. 201-241.

131. Πράξεων, 15, 1-21.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 251 τοῦ ὅλ. ἀριθ. 12 τεύχους.

122. Μάρκου, 12, 33.

123. Ματθαίου, 23, 23-38. Πρβλ. Μάρκου, 7, 20-23. Λουκᾶ, 11, 38-54.

124. Ἰακώβου, 2, 13: «ἡ γὰρ κρίσις ἀνάλεος τῆ μη ποιήσαντι ἔλεος κατακαυχᾶται: ἔλεος κρίσεως».

125. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐν Ρωμαίους, 12, 1-9 εἰς, ἡ ἀνυπόκριτος ἀγάπη εἶναι ἡ ἐξουχὸς ἐνέργεια τῆς «λογικῆς λατρείας». Πρβλ. Φίλωνος, DE VIT. MOS. II, 108, «ἡ γὰρ ἀληθὴς ἱερωργία τίς ἂν εἴη, πλὴν ψυχῆς. Θεοφιλοῦς εὐσέβεια».

126. Εἶναι ἀκατανόητον πῶς ὁ A. NIGREN, (EROS UND AGAPE, GUTERSLOH, 1930) δὲν ἀναφέρει: οὐδὲν χωρὶς ἐκ τῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Ἰακώβου.

127. Ἰακώβου, 1, 1.

ύψιστης σημασίας¹³², πιστοποιεί την περί ένότητας αντίληψιν τῆς Ἐκκλησίας ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθησυχάζει τοὺς ἐξ Ἑθῶν χριστιανοὺς διὰ τὰς εἰς αὐτοὺς ἐπιβληθείσας ὑποχρεώσεις ἐναντι τοῦ Νόμου, ὧν ἐξαιρεῖ τὴν ἀξίαν. Οὗτοι δὲν καταγόναται ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς μειοψηφίας, ἥτις δὲν ἐπιδοκιμάζει τὴν περίπτωσιν των¹³³, οὐδ' ἀκόμη ἐκ μιᾶς σχετικῆς πλειονότητος, ἥτις διατυπῶν ἐπιφυλάξεις τινάς.

Οἱ συγκροτήσαντες τὸ Συμβούλιον τῶν Ἱεροσολύμων εἶναι οἱ Ἀρχηγοὶ τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες πρὶν ἢ προέλθουν εἰς ὁμόφωνον ἀπόφασιν διετύπωσαν ἀντιθέτους ἀπόψεις. Ἐν τῇ Ἐπιστολῇ οἱ Ἀπόστολοι Παῦλος καὶ Βαρνάβας ἀποκαλοῦνται «ἀγαπητοὶ» τῆς λέξεως «ἀγαπητός» ἐχούσης τὴν κλασσικὴν σημασίαν τῆς «ἐκτίμησεως». Οἱ Ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος, ὁποῦνδήποτε καὶ ἂν λέγουν εἰς ὄραρον των οἱ ἐξελεθότες ἀφ' ἡμῶν καὶ ταράττοντες ἡμᾶς, εἶναι ἄνδρες ἀγαπητοὶ εἰς ἡμᾶς, ἐκτιμώμενοι ὑφ' ἡμῶν καὶ εἰς μεγάλην εὐνοίαν καὶ ὑπόληψιν ὄντες παρ' ἡμῶν¹³⁴. Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία «παραγγέλλει» εἰς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Ἀντιοχείας νὰ περιβάλουν τοὺς ἀπεσταλμένους Αὐτῆς Ἀποστόλους μὲ σεβασμὸν καὶ νὰ ἀπονεύμουν αὐτοῖς τὴν προσήκουσαν τιμὴν¹³⁵. Οἱ Ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος εἶναι «ἀγαπητοὶ» εἰς τοὺς ἐπιλοίπους Ἀποστόλους διὰ τὴν ἀπεριόριστον ἀφοσίωσιν αὐτῶν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου¹³⁶: «παραδεδώκασι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»¹³⁷. Ὁ ζήλος οὗτος καὶ ὁ ἠρωϊσμός ἀποτελεῖ τὸ κίνητρον τῆς ἀγάπης, ἀγάπης σεβασμοῦ καὶ ἐπευφημῆσεως καὶ ἴσως ἀκόμη ἀγάπης, εὐγνωμοσύνης. Οἱ Ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος, οἵτινες οὕτε ἐπίσημον τίτλον κατέχουν οὕτε μόνιμα ἀξιώματα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ

ἔχουν καταλάβει, ἐν τούτοις συνιστῶνται λόγῳ τοῦ λαμπροῦ καὶ μεστοῦ ἱεραποστολικοῦ ζήλου τοῦ παρελθόντος των καὶ τῆς ἀρετῆς των. Διὰ τοῦτο δι' ὁμοφώνου φήφου ἐκλέγονται, κυρίως ἕνεκα τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς τιμῆς, ἣν πάντες ἀπονέμουσιν αὐτοῖς, καὶ ἦν, κατ' ἀκολουθίαν ἀπονέμομεν καὶ ἡμεῖς οἱ Ἀρχηγοὶ τῆς Ἐκκλησίας, προσαγορευόντες τούτους «ἀγαπητοὺς»¹³⁸. Ἐπίστετε δὲ καλὸν καὶ ἐπιβεβλημένον εἶναι εἰς ἐκείνους, οἵτινες κατέχουν ὑψηλὸν καὶ ὑπέροχον ἀξίωμα, ὡς ἐν προκειμένῳ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀπόστολοι, νὰ ἐκφράζουν τὴν ἐκτίμησιν των ὄχι μόνον πρὸς τὴν περιφρονουμένην διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς περιφρονουμένους κήρυκας καὶ ὑπερασπιστὰς αὐτῆς πρὸς ἐνθάρρυνσιν αὐτῶν καὶ ἐξασθένησιν τοῦ στόματος καὶ τῆς γλώσσης ἐκείνων, οἵτινες τοὺς κακολογοῦν¹³⁹.

Ἡ σημασία τῆς λέξεως ἀγαπητός προσδιοριζομένη παρὰ «τῶν δοκούντων στόλων»¹⁴⁰ τῆς Ἐκκλησίας, περιέχεται ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐπιστολῇ τοῦ Ἰακώβου, ὅστις χρησιμοποιοῖ ταύτην ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, καθὼς καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου τῆς Ἐλπίδος Πέτρου, ὅστις ἐν τῇ Δευτέρᾳ Καθολικῇ τοῦ Ἐπιστολῆ περὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου λέγει: «ὁ ἀγαπητός ἡμῶν ἀδελφὸς Παῦλος»¹⁴¹, ἀπονέμει δὲ ὁ Πρωτοκορυφαῖος Ἀπόστολος Πέτρος εἰς τὸν ἕτερον Πρωτοκορυφαῖον Ἀπόστολον μεγάλην ἐκτίμησιν καὶ ὑπόληψιν λόγῳ τῆς αὐθεντίας του, μάλιστα δὲ ἕνεκα τῆς σαφείας του. «Θθεν, οὐδόλωσ ἄπορον ὅτι ὁ Παῦλος ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν «Σύνοδον τῶν Ἱεροσολύμων» γράφων τοῖς Θεσσαλονικεῦσι χριστιανοῖς ἀποκαλεῖ τούτους ἀγαπητοὺς: «οὕτως ὁμοειρόμενοι ὑμῶν ἠὲδοκῶμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν ἐγενήθητε»¹⁴².

132. Πρὸς. R. C. H. LENSKY, THE INTERPRETATION OF THE ACTS OF THE APOSTLES, COLUMBUS, 1944.

133. Πράξεις, 15, 5.

134. Βλ. Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, Ἀθήναι: 1955, σελ. 439.

135. Ὁ R. B. RACKHAM, THE ACTS OF THE APOSTLES, LONDON, 1959, σελ. 256, ἔχει: καλῶς ἐνόησε: τὸν μέγαν ἔπαινον», ὃν ἀπένευμεν ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους Παῦλον καὶ Βαρνάβαν.

136. Πρὸς. C. SPICQ, AGAPE, DANS LE NOUVEAU TESTAMENT, σελ. 43-44, 51-55, 67-70, PARIS, 1958.

137. Πράξεις, 15, 26. (Πρὸς. παραδίδωμι, Γαλάτας, 2, 20). Ἡ μετοχὴ παρακειμένη φέρει εἰς τὴν μνήμην «τοὺς κινδύνους», οἷς ὑπέστησαν οἱ Ἀπόστολοι ἐν Ἀντιοχείᾳ, Ἰκονίῳ, Λύστραϊς (Πράξεις, 9, 14, 13, 50, 14, 13), ἀποτελοῦν δὲ οἱ κίνδυνοι οὗτοι ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ ἔργου τῶν ἱεραποστόλων.

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ANTONIOS

138. Ἡ ἔκτακτος αὐτῆς χρῆσις τῆς λέξεως ἀγαπητός καὶ τῆς κλασσικῆς σημασίας ταύτης ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων, δὲν σημαίνει ὅτι αἱ λέξεις ἀγαπῶ καὶ ἀγάπη δὲν ἦσαν ἐν χρῆσει ἐν τῇ κοινῇ Ἀντιοχειανῇ.

139. Βλ. Παναγιώτου Τρεμπέλα, ἔνθ' ἂν, σελ. 439.

140. Γαλάτας, 2, 9.

141. Β' Πέτρου, 3, 15.

142. Α' Θεσσαλονικεῖς, 2, 8.

ΤΟ ΟΜΗΡΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΥ ΧΙΟΥ

1. Όταν ο κ. Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν κ.κ. Ἀκαδημαϊκῶν ἐλάβομεν τὴν πρόσκλησιν παρὰ τοῦ εὐγενοῦς ζεύγους Μ: χ α ἡ λ καὶ Σ τ α μ α τ ῖ α ς Ξ υ λ ᾱ, ὅπως συμμετάσχωμεν εἰς τὴν τελετὴν τῶν Ἐγκαίνιων τοῦ «Ὀμηρείου Πνευματικοῦ Κέντρου» εἰς τὴν Χίον τὴν 8 Ἰουνίου, πολλοὶ ἐξ ἡμῶν δὲν εἶχομεν συνειδητοποιήσει τὴν ἀξίαν καὶ σημασίαν τοῦ ἔργου. Εἶναι ἀληθές ὅτι, κυρίως μετὰ τὸν πόλεμον, πολλὰ πνευματικὰ κέντρα εἰς τὰς ἐπαρχίας ἰδρύθησαν, μετὰ τὴν βοήθειαν ζηλωτῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων, τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καὶ διὰ προσωπικῶν ἐπιχορηγήσεων. Καὶ τὸ ἐπίσημον Κράτος ἐνίσχυσε καὶ ἐνισχύει τὰς ἰδιωτικὰς ταύτας πρωτοβουλίας πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ πνευματικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαρχίας.

2. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν συμμετέσχε διὰ δύο ἐκπροσώπων τῆς εἰς τὴν τελετὴν τῶν Ἐγκαίνιων τοῦ «Ὀμηρείου Πνευματικοῦ Κέντρου», τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Π α ν. Ζ έ π ο υ καὶ τοῦ ὑποφαινομένου. Τὸ πλῆθος τῶν προσκεκλημένων, ἐπισήμων καὶ μὴ, ὅλοι ἠσθάνθημεν θαθεῖαν συγκίνησιν ἐκ τῆς ὅλης τελετῆς. Ὁ ἡμερήσιος Ἀθηναϊκὸς τύπος, μάλιστα δὲ ὁ τῆς Χίου, ἔδωκαν πλήρη περιγραφὴν τῶν Ἐγκαίνιων. Ἡ πρώτη ἐντύπωσις ὅλων ἐκ τῆς ἐπισκέψεως ἦτο ἐξωτερικῶς μὲν ἡ εὐχάριστος ἀρχιτεκτονικὴ γραμμὴ τοῦ κτιρίου. Ἐσωτερικῶς δὲ ἡ μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν ἀρτιότης τῶν σχεδίων εἰς τὸν καταμερισμὸν τοῦ χώρου τοῦ ὅλου λαμπροῦ οἰκοδομήματος. Ἀπὸ τοῦ ὑπογείου, τοῦ ἰσογείου, τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου ὀρόφου μέχρι καὶ τῶν εὐρυτάτων ἐξωστῶν καὶ θεραντῶν, ἀκόμη καὶ τῶν γύρου πεπερασμένων, τὸ θαυμάσιον κτίριον παρουσιάζει εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τοῦ μὴ εἰδικοῦ, μέσα ἀπὸ τὴν πολυμέρειαν, ἐνταῖον σύνολον μεθοδικώτατα προδιαγεγραμμένον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν πολλαπλῶν πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν σκοπῶν τοῦ Ἰδρύματος. Οὕτω πῶς ὁ ἀριστος Ἀρχιτέκτων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ συνεργασθέντες μηχανικοί, ὅπως καὶ τὸ πολυπληθές ἐργατικὸν προσωπικόν των ἐπέτυχον νὰ προσαρμόσουν τὰ σχέδια τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος συμφῶνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν μεγάλων δωρητῶν διὰ νὰ καταστή τὸ Ἴδρυμα τοῦτο κυψέλη πολυποικίλων μορφωτικῶν, πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων.

3. Τὰ πάντα προκαθορίσθησαν ὑπὸ τοῦ μορφωμένου κατ' ἐπιστήμην ζεύγους τῶν δωρητῶν Μ: χ α ἡ λ καὶ Σ τ α μ α τ ῖ α ς Ξ υ λ ᾱ (ἀρίστου φιλολόγου), ὅστε ἐκά-

στη αἴθουσα νὰ ἀποτελεῖ ἰδιαιτέρον χώρον διασκευασμένων ἀναλόγως πρὸς τὴν χρησιμοποίησιν τῆς. Π.χ. εἰδικὸς χώρος δι' εἰδικὴν Βιβλιοθήκην ναυτικῆς μορφώσεως. Εἰδικὸς χώρος διὰ Βιβλιοθήκην γενικῆς μορφώσεως, περιλαμβάνουσαν Ἐγκυκλοπαιδείας, Λεξικά, βιβλία ἐπιστημονικὰ ποικίλα καὶ μάλιστα ἐκ τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, βιβλία λογοτεχνικὰ πεζὰ καὶ ἔμμετρα, βιβλία διὰ νέους καὶ μαθητάς, βιβλία θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀγωγῆς, ἠθικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἐποικοδομῆς, συλλογὰς φωτογραφικῶν καὶ λευκωμάτων, συλλογὰς διαφανειῶν (σλάιτς) κλπ. κλπ. Τὸ Κέντρον περιλαμβάνει αἴθουσαν θεάτρον καὶ κινηματογράφου 262 θέσεων μεθ' ἰθαμάσιον ἐξοπλισμὸν σκηνῆς καὶ καθισμάτων, μετ' ἐλεεινὰτα ὀπτικοακουστικὰ ὅργανα, μεθ' ἀριστον φωτισμὸν καὶ κλιματισμὸν. Μικρὰ ὀρχήστρα δύναται νὰ χρησιμοποιηθῆ εἰς εἰδικὸν χώρον διὰ συναυλίας, κονσέρτα, ρεσιτάλ τραγουδιοῦ κ.ἄ. Ἰδιαιτέραι αἴθουσαι διατίθενται διὰ συνέδρια (172 θέσεων) καὶ σεμινάρια, ἐξοπλισμένα μετ' ἐλεεινὰτα μηχανήματα, ὅστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ σύγχρονος μετάφρασις τῆς ὀμιλίας εἰς τρεῖς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Χώροι ἰδιαιτέροι εἰς τὸ ὑπόγειον διατίθενται διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν γραφείων διαφόρων σωματείων τῆς Χίου — πνευματικῶν, καλλιτεχνικῶν, ἀθλητικῶν, μορφωτικῶν κ.ἄ. Προβλεπὲς καὶ φωτισμὸς ἐκάστης αἰθούσης τῆς τελευταίας τεχνικῆς ἀρτιότητος. Μέγα πιάνο διὰ τὰς συναυλίας. Αἱ αἴθουσαι τοῦ ἰσογείου καὶ ἡμιόροφου καταλαμβάνουν 450 τ.μ. καὶ δύναται νὰ χρησιμοποιηθοῦν δι' εἰδικὰς ἐργων ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς, κεραμικῆς, βιβλίου κ.π.ἄ. Τὸ ὅλον οἰκοδόμημα, κτισμένον ἐπὶ τῆς κεντρικῆς πλατείας καὶ πλησίον τοῦ κεντρικοῦ ὄραίου κήπου τῆς πόλεως, ἐπὶ οἰκοπέδου παραχωρηθέντος ὑπὸ τοῦ Δήμου Χίου, μετὰ τὴν ἀπλήν γραμμὴν του προκαλεῖ εἰς τὸν ἐπισκέπτην εὐχάριστα αἰσθήματα ὀπτικῶς αἰσθητικῆς ἰκανοποιήσεως. Εἶναι πράγματι, ὡς ἐὰν ἐπιζητῆ νὰ ἐλκύσῃ τὸν διερχόμενον, πάντα διερχόμενον, νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν «χαρούμενην» καὶ ἀπαστρέπτουσαν ἀπὸ αἴγλην ἀπλήν λευκὴν μορφὴν του.

*

4. «Ἡ μαρτυρία τῆς ἀγαθῆς πράξεως διδόσθω ὑπ' ἄλλων», λέγει ὁ Κλήμης (Ρώμη 96 μ.Χ., παρὰ Migne, P.G. 1, 272). Καὶ τῆς «ἀγαθῆς» πράξεως τῶν μεγάλων δωρητῶν Μ: χ α ἡ λ καὶ Σ τ α μ α τ ῖ α ς Ξ υ λ ᾱ τὴν μαρτυρίαν ἐβεβαίωσαν καὶ διεδήλωσαν οἱ ἐπιφανεῖς ὀμιληταὶ κατὰ τὴν τελετὴν τῶν Ἐγκαίνιων. Πρῶτος, ὡς τελετάρχης τῶν «Θυρανοξίων» ὀμιλήσων, ὡς ἐκ-

πρόσωπος της Βουλής, ο Πρόεδρος αυτής κ. Δ η μ Π α π α σ π ύ ρ ο υ. Με λόγους συγκινηθέντας το πολυπληθές άκροατήριον και με τον παλμόν της έθνικης ύπερφρανείας έξηρε την άξίαν και σπουδαιότητα του 'Ιδρύματος, έγκωμιάσας δι' έμπνευσμένων έπιστημάνσεων τους μεγάλους έμπνευστάς και δωρητάς του έργου, όνομάσας τούτους «έθνικούς ευεργέτας» και συνεχιστάς του έργου της πλειάδος των 'Εθνικών Ευεργετών. Είπεν ο κ. Πρόεδρος της Βουλής: «Αυτή τή στιγμή, στά πρόσωπα του ζεύγους Μ: χ α ή λ και Σ τ α μ α τ ί α ε Ξ υ λ ά, τιμούμε όλους τους έ θ ν ι κ ο ύ ε ε υ ε ρ γ έ τ ε ε της πατρίδος μας. Αυτούς που συμπαραστάθηκαν γενναϊόδωρα στον ξεσηκωμό του '21, στον άγώνα της κλεφτουργιάς στά θουά και των πυροπολητών στις θάλασσες και στά έλληνικά πελάγη. Τιμούμε όλους εκείνους που στόλισαν την 'Αθήνα με άξιόλογα πνευματικά ιδρύματα και άνεπανάληπτες οικοδομές. Τιμούμε όλους εκείνους που στις κρίσιμες για το έθνος περιστάσεις χρηματοδότησαν την πολεμική προσπάθεια της πατρίδος μας και στάθηκαν όπως είναι γνωστό άποφασιστικοί και γενναϊόδωροι άρωγοί των ένόπλων δυνάμεων του έθνους. Την παράδοση αυτή συνεχίζει με το έργο που έγκαινιάζουμε σήμερα ο κύριος Μ: χ α ή λ Ξ υ λ ά ε με την συμπαράσταση της άξίας συντρόφου της ζωής του, της κυρίας Σ τ α μ α τ ί α ε Ξ υ λ ά». Και εις άλλο σημείον του λόγου του ο έπίσημος έξαίρετος όμιλητής έπεσήμανεν: «Τό 'ίδρυμα αυτό θα έξυπηρετήσει τις πνευματικές ανάγκες του τόπου αυτού και ιδιαίτερα θά συμπαρασταθή στά γ: ά τ α. Θα προβάλλεται δε όσαν παράδειγμα γι' αυτούς που έχουν την ύλική δύναμη για την προσφορά άναλόγων έργων στις έπαρχίες, κυρίως μάλιστα στις έπαρχίες της πατρίδος».

5. Και ο 'Αντιπρόεδρος της Βουλής κ. Α ε ω γ Μ π ο υ ρ ν: ά ε όμιλησεν και επήνεσεν ως Χιώτης το έγκαινιασθέν έργο. Είπεν: «Η είκοσαετία 1960 - 1980 μάς έξέπληξε και μάς εκούρασε. Δέν είναι ύπερβολή νά πώ ότι και μάς έτρόμαξε άψ' ότου σύγχρονοι νέοι στις πολιτισμένες κοινωνίες του κόσμου έκαμαν δόγμα τους τή δία, την άτιμωση και την προστυχία. Έκαμαν δόγμα τους την χυδαιότητα. Και μάς έτρόμαξαν και νομίσαιμε ότι ο σημερινός άνθρωπος πηγαίνει στην αυτοκαταστροφή και ότι για όλα θα ύπάρξει ένα τέλος. Νά όμως που γελαστήκαμε. Νά που πράξεις σαν την σημερινή έργα όπως αυτά που έγκαινιάσε πρό όλίγου ο Πρόεδρος της Βουλής των 'Ελλήνων με τις εύλογίες της Έκκλησίας μας, μάς ένθαρρύνουν και διαψεύδουν όσους φοβούνται ότι ήρθεν ή ώρα της έπιστροφής στο σκοτεινό μεσαιώνα. Τό ζεύγος Ξ υ λ ά επιμένει νά θλέπει αιδόδοξα το μέλλον. Επιμένει νά χαίρεται στη σκέψη ότι χιλιάδες συγκινημένες καρδιές τούτου έδω του νησιού, τοποθετούν την εύτυχία τή δική τους και των παιδιών τους και των γεγεών που έρχονται στις ήθικες άξίες του πνεύματος. Πνεύματος που είναι κάτι άσύλληπτο, κάτι που γεννιέται και αναπτύσσεται και λάμπει μέσα σε πανανθρώπινες στέγες, όπως αυτή που ύψωσεν ή γενναϊοδωρία του Μ: χ α ή λ και της Σ τ α μ α τ ί α ε Ξ υ λ ά για νά τιμά και το όνομα της Χίου και το

όνομα το δικό τους». Και εις το τέλος προσέθεσεν: «Υπερφρανεύομεθα όμως και όλοι έμεις οι άλλοι Χιώτες, γιατί έδόλατε άνεξίτηλη τήν σφραγίδα σας στην πνευματική ιστορία του τόπου. Τόν ώραισποιήσατε. Και από σήμερα θλέπει κανείς έδω έξοχότερες του πνεύματος, έξοχότερες της έπιστήμης, έξοχότερες της πολιτικής ζωής. Από τά κατάβαθα της ψυχής μου σας συγχάίρω και πάλι και θεωρώ ότι το έργο σας αυτό είναι ή πιο εύγλωττη και ή πιο σημαντική άπάντηση στους θρασείς και αθάδεις γείτονες που άπέναντί μας έποφθαλμούν τούτα έδω τά ζγια χώματα. Τους άπαντήσατε ότι τά χώματα τούτα είναι ίερά και θα ζήσουμε έδω εις τους αιώνας!»

6. Τόν 'Αντιπρόεδρον της Βουλής κ. Μπουρνιάν διεδέχθη εις το δήμα ο συνάδελφος 'Ακαδημαϊκός, 'Ομότ. Καθηγητής του 'Αστικού Δικαίου εις το Παν)μιον 'Αθηνών κ. Π α γ. Ζ έ π ο ε, ο όποιος ως εκπρόσωπος της 'Ακαδημίας 'Αθηνών, ειπε τά εξής: «Η 'Α κ α ε δ η μ ί α 'Αθηνών συμματέχει όλοψύχως εις την μεγάλην σημερινήν χαράν. Την μεγάλην χαράν της Χίου και των κατοίκων της. Την μεγάλην χαράν του 'Ελληνισμού όλοκληρου. Την μεγάλην χαράν των ανθρώπων των γραμμάτων και των τεχνών. Τέλος την μεγάλην χαράν του ζεύγους Ξ υ λ ά, του Μ: χ α ή λ και της Σ τ α μ α τ ί α ε Ξ υ λ ά, χάρις εις τους όποιους παραδίδεται σήμερα το μεγαλοπρεπές αυτό κτίριον, ως φάρος πολιτισμού, καταυγάζων και την 'Ανατολήν και την Δύσιν. 'Ο Μ: χ α ή λ και ή Σ τ α μ α τ ί α Ξ υ λ ά μάς φέρουν σήμερα νοσταλγικά εις περασμένους και λησμονημένους χρόνους, όταν ή ιδιωτική πρωτοδοουλία έπροίκισεν την χώραν μας με έργα μεγάλα, πολιτιστικά και άλλα. Άλλοτε συχνά οι 'Ελληνες διέθετον εύχαρίστως μόνοι από το ύστέρημα ή από το περισσευμά των χάριν σκοπών κοινωφελών. Και σήμερα ακόμη είναι πολλά τά ζωντανά μαρτυρικά της παλαιάς αυτής προσφοράς των 'Ελλήνων ευεργετών, των όποιών ή προσφορά εκείνη, και σήμερα ακόμη, στολίζει την Χώρα μας. 'Ο Μ: χ α ή λ και ή Σ τ α μ α τ ί α Ξ υ λ ά μάς φέρουν σήμερα και πάλιν εις την παλαιάν εκείνην εύγένειαν. Και μάς άποδεικνύουν κατά τον τρόπον αυτόν ότι άσθετος και άκμαία παραμένει πάντοτε ή άγάπη του 'Ελληνοσ προς την πατρίδα». Και κατέκλεισε την προσφώνησίν του ο κ. Ζ έ π ο ε, άποτίων τον δίκαιον έπαινον εις τους δωρητάς διά των λέξεων: «Έπαινος και εύγνωμοσύνη όφείλεται εις το ζεύγος Ξ υ λ ά. Τόν έπαινον δε και την εύγνωμοσύνην αυτήν επιθυμεί νά διαδηλώση σήμερα και ή 'Α κ α ε δ η μ ί α 'Αθηνών, όλόψυχα και έγκάρδια!»

7. Μετά ταύτα ο Δήμαρχος της πόλεως κ. Δ. Π α τ ε λ ί δ α ε έξηρε με λόγους θερμούς το έργο και την προσωπικότητα των ευεργετών της νήσου, επιδώσας έν τέλει εις αυτούς το Χ ρ υ σ ο ύ ν Μ ε τ ά λ λ ι ο ν της πόλεως. «Η μοίρα έπεφύλαξε σε μένα, κατέληξεν ο κ. Δήμαρχος, το προνόμιο νά σας παραδώσω το Χρυσό Μετάλλιο της πόλεως που σας άπονέμει για τις άνεκτίμητες προσφορές και ύψηλές ύπηρεσίες σας στον τόπο με όμόφωνη άπόφασή του το Δημοτικό Συμβούλιο της

Χίου». Εὐχαριστῶν τὸν κ. Δήμαρχον καὶ τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον καὶ μάλιστα συγχαροῦμενος ἀπὸ τὴν συγκλήτησιν ὁ κ. Μιχαήλ Ξυλάς, εἶπε τὰ ἑξῆς: «Εὐχαριστοῦμε θερμότατα Ὑμᾶς κ. Δήμαρχε καὶ τὸ Δημοτικὸν σας Συμβούλιον διὰ τὴν ὁμόφωνον ἀπονομὴν εἰς ἡμᾶς τῆς ἐξαιρετοῦ τιμητικῆς διακρίσεως τοῦ Μεταλλίου τῆς πόλεως Χίου μὲ τὴν ἔνδοξον διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἱστορίαν τῆς, τοὺς σοφοὺς τῆς, οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν μεγάλως εἰς τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους. Τὸ ὑπερπόντιον ἐμπόριόν τῆς, τὸ ὅποιον ὑπῆρξε πηγὴ εὐημερίας τῶν κατοίκων καὶ τοῦ ἀκμάσαντος πολιτισμοῦ. Τὴν λαμπρὰν παιδείαν τῆς καὶ μάλιστα τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολῆν κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τῆς δουλείας καὶ τὰ περίφημα σχολεῖα τῆς μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ μετέπειτα. Τὸν μεγάλον στόλον τῆς, παλαιὸν καὶ νέον καὶ ἰδίᾳ τὸ δημιουργικόν, τὸ εὐγενὲς καὶ φιλειργητικὸν τῶν κατοίκων τῆς. Τὸ Μετάλλιον μᾶς τοιαύτης πόλεως κ. Δήμαρχε, περιποιεῖ τιμὴν εἰς πάντα τὸν λαμβάνοντα. Τὸ ἀποδεχόμεθα μετὰ πολλῆς συγκινήσεως καὶ ὑπερηφανείας καὶ τὸ δεχόμεθα ὡς σύμβολον, τὸ ὅποιον ἀπηχεῖ καὶ ἀντανακλᾷ καὶ εἰς τὸν Δήμον Καρδαμύλων ἐκ τοῦ ὁποίου προσερχόμεθα καὶ εἰς τὴν Χίον, τὴν πόλιν τῆς ὁποίας ὕψωσαν τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα τῆς Χίου, οἰκοδόμημα ἀρχοντιᾶς καὶ ἀνθρωπιᾶς τῶν κατοίκων τῆς. Εἰς αὐτὸ τὸ οἰκοδόμημα ἠβελήσαμε καὶ ἡμεῖς μὲ τὰς μικρὰς μας δυνάμεις νὰ προσθέσωμεν ἓνα λίθον. Τὸν ὄνειρευόμεθα ἀπὸ τῆς νεκρᾶς μας ἡλικίας καὶ τὸ ἐπράξαμεν μετὰ πολλῆς ἀγάπης καὶ στοργῆς διὰ τὸν τόπον, εἰς τὸν ὅποιον εἶδομεν τὸ φῶς. Εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν, διότι μᾶς ἠξίωσε νὰ τὸ πράξωμεν. Καὶ εὐχαριστοῦμεν Ὑμᾶς κ. Δήμαρχε καὶ τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον, διότι ἀπηχοῦντες τὸ εὐγενὲς πνεῦμα τῆς πόλεως, τὴν ὁποίαν ἀξίως ἐκπροσωπεῖτε, μᾶς ἐτιμῆσατε διὰ τῆς μεγάλης αὐτῆς διακρίσεως».

8. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χίου κ. Διογύσιος, συμπαραστατοῦμενος καὶ ὑπὸ τοῦ ἐκ Χίου καταγομένου Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Παταλέημογος, ἀνέπεμψεν εἰδικὴν Εὐχὴν κατὰ τὴν τελετὴν τῶν Ἑγκαινίων. Κατὰ δὲ τὸ ἐπίσημον δειπνὸν ὁ Σεβ. Χίου ἀπηθύονεν ἐμπνευσμένην προσλαλιὰν πρὸς τὸ ζεύγος Ξυλά, εἰπὼν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Πρὸς τοὺς εὐεργέτας τοῦ τόπου μας κ.κ. Μιχαήλ καὶ Στάματιε Ξυλά, ἐκφράζομεν σήμερα τὴν μεγάλην μας ἱκανοποίησιν διὰ τὸ Ὁμήρειον Πνευματικὸν Κέντρον ποῦ μᾶς προσέφεραν. Τοὺς σφίγγομε τὸ χερί, τοὺς εὐχαριστοῦμεν καὶ τοὺς συγχαίρομεν καὶ μὲ δάκρυα εὐγνωμοσύνης ὑψώνομεν τὸν νοῦν μας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐχόμενοι ἀπὸ καρδίας, ὅπως ὁ πατήρ τῶν οἰκτιρῶν καὶ τῆς φιλανθρωπίας ἀγαποδίδῃ εἰς αὐτοὺς πλουσίας ἐκ τῶν πλουσίων Αὐτοῦ δωρεῶν, ἀνταμείδων τὰ εὐσεβῆ καὶ πατριωτικά των αἰσθήματα. Τὸ Ὁμήρειον τοῦτο πνευματικὸν Ἰδρυμα μὲ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας του πνευματικὰς καὶ πολιτιστικὰς διαστάσεις, ἃς εὐχρηθῶμεν ὅλοι νὰ εἶναι πάντοτε ἕνας λαμπρὸς ἥλιος ποῦ νὰ ἐξακτινώνῃ ἕτι καλὸν καὶ ὑφέλιμον πρὸς ὅλους τοὺς Χιωῖτες, ὅλους τοὺς Ἑλληνας καὶ ὅλους τοὺς ἀγὰ τὸν κόσμον ἀδελφούς μας ἰδίᾳ δὲ πρὸς τοὺς νέους μας, οἱ ὅποιοι θὰ εὐρίσκουν

ἐδῶ παντοειδῆ πνευματικὴ ἀνάπαυσιν μέσα εἰς τὴν σύγχρονην παραζάλην τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Μὲ τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ ζεύγος Ξυλά ἐντάσσεται, χωρὶς ὑπερβολή, κύριοι, εἰς τὸ διδύμιον τῶν Μεγάλων Εὐεργετῶν τοῦ Γένους μας, οἱ ὅποιοι μὲ τὰ ἔργα των καὶ τοὺς ἑαυτοὺς των ἀπληθάνησαν, ἀλλὰ καὶ τὸν λαόν μας πλουσίως εὐεργέτησαν. Σεμνύεται λοιπὸν ὅλη ἡ Ἑλλάς διὰ τὸ ἔργο τοῦτο τῶν Χιωτῶν ποῦ ἔχει παγκόσμιον ἀκτινοβολία. Δι' αὐτὸ ἃς εὐχρηθῶμεν, ὅπως τοῦτο γίνῃ ἀφορμὴ καὶ ἄλλων ἔργων ἀπὸ ἄλλους εὐγενεῖς συμπολίτας, εἰς τὴν ἀκριτικὴν καὶ ἱστορικὴν αὐτὴν νῆσον μας». Καὶ ἐπεράτωσεν τὴν ὠραίαν προσφώνησίν του ὁ Σεβ. Χίου, διὰ τῶν ἀκολουθῶν λέξεων: «Ἀγαπητοὶ κε καὶ κα Ξυλά! Κατὰ τὴν ἐπίσημον αὐτὴν ἡμέραν τῆς τιμῆς μας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης μας πρὸς σᾶς, σᾶς διαδεδαιούμεν πῶς δλόκληρος ὁ Χιακὸς λαός, μὲ μίαν ψυχὴν καὶ μίαν φωνὴν σᾶς ἀπευθύνει ἓνα ἐγκάρδιον εὐχαριστῶ καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ ζῆτε, νὰ μακροημερεύετε καὶ νὰ εὐτυχεῖτε διὰ τὸ καλὸν τῆς ἀγαπητῆς μας Νήσου. Ἡ τοπικὴ Ἐκκλησία Χίου, Ψαρρῶν καὶ Οἰνουσῶν δέεται δι' ἑμῶν καὶ εὐχεται πάντοτε ὑπὲρ τῆς υγείας καὶ μακροημερεύσεως ὑμῶν».

9. Τὸ ἔργον ἐξῆρον καὶ ἄλλοι ὁμιληταί, ὅπως ὁ Δήμαρχος Καρδαμυλίων, ὁ Καθηγητὴς κ. Δεσποτόπουλος, ὁ πρῶην Ὑπουργὸς καὶ βουλευτὴς Χίου κ. Σιδερῆς Μαυριδόγλου, ὁ Νομάρχης κ. Κριτσίνης καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ἐλήξε δὲ ἡ ὅλη πανηγυρικὴ ἐκδήλωσις μὲ δεξιότητα τοῦ ζεύγους Ξυλά, δοθεῖσαν τὸ ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς 8 Ἰουλίου εἰς τὰς μεγάλας αἰθούσας τοῦ Ξενοδοχείου Χαλδρῆ. Ὅλοι οἱ προσκεκλημένοι ἀπῆλυσαν τὰ ἄριστα καὶ πλουσιώτατα ἐδέσματα, θαυμάσαντες ἀπᾶξ ἔτι τὴν προσήγειαν, τὴν φιλοφροσύνην καὶ τὴν εὐγένειαν τοῦ φιλοξένου ζεύγους Ξυλά.

Πιστεύω ὅτι θὰ ἐκδοθῇ ἰδιαίτερον πανηγυρικὸν τεῦχος μὲ ὅλους τοὺς λόγους τῶν ὁμιλητῶν καὶ μὲ ὅλας τὰς προσφωνήσεις, ὡς καὶ μὲ ὅλην τὴν ἀφήγησιν τῆς τελετῆς τῶν Ἑγκαινίων, τὴν λεπτομερῆ περιγραφὴν τοῦ θαυμασίου κτιρίου, τὰ ὀνόματα τῶν προσκεκλημένων καὶ μάλιστα τῶν ἐπισήμων καὶ μὲ τὰς περιγραφὰς, τὰς ὁποίας ἔδωκαν διὰ τὸ «Ὁμήρειον Πνευματικὸν Κέντρον» ὁ Τύπος τῆς Χίου καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Δὲν ἠμπορῶ ὅμως νὰ μὴ ἐξάρω ἰδιαίτερος τὸ ἀρχιτεκτονικὸν ἐπίτευγμα τοῦ κτιρίου ὑπὸ τοῦ ἐξαιρετοῦ Ἀρχιτέκτονος κ. Κ. Μανουηλίδου, τοῦ βοηθοῦ Ἀρχιτέκτονος Χ. Σαῖτη, τοῦ κατασκευαστοῦ καὶ ἐπιδλέοντος Χρ. Νιώτη, τῶν πολιτικῶν μηχανικῶν Π. Ἀμπουσελάμ καὶ Β. Ἀμπακουμκί, τῶν μηχανολόγων Γ. Καφετζοπούλου, Ι. Πριντάγκο καὶ Ι. Δαμπασίνα, τοῦ μελετητοῦ ἀκουστικῆς Φ. Κανγιανή, τοῦ φωτισμοῦ τῶν ψευδοφῶν του Χ. Βακιρτζή, τοῦ Γλύπτου Θ. Βασιλοπούλου καὶ τοῦ ζωγράφου Ν. Γιαλούρη. Τέλος τῶν κατασκευαστῶν, ἦτοι τῶν ἀδελφῶν Ἀθνασπούλου (σκελετὸς κτιρίου), τοῦ Α. Μπούμπαρη

(ζυλουργικά), τοῦ Ι. Πυργέλη (ἠλεκτρικά), τοῦ Ι. Δαμπαρίνα (κλιματισμός), τοῦ Κ. Μπεθάνη (ὕδραυλικά ἀδελφῶν), τοῦ Ι. Σιλίκου (μαρμαρινικά) καὶ τῶν Σ. Μαστοράκη - Γ. Λαμπρινουδῆ (ἐπιχειρήματα).

*

10. Ὁ δημιουργὸς τοῦ «Ὀμηρείου Πνευματικοῦ Κέντρου» κ. Μιχαήλ Ξυλάς ἔστειψε τὴν ὄλην τελετὴν τῶν Ἐγκαινίων μὲ λόγους, οἱ ὁποῖοι συνεκίνησαν βαθύτατα τοὺς παρισταμένους. Συγκεκριμένως ὁ ἴδιος, ἀφοῦ ἐξέθεσε τοὺς σκοποὺς τοῦ Κέντρου, ἀφοῦ ἠδύναμωσε τοὺς πάντας, ἀπηύθυνεν καὶ παραινεσεῖς καὶ μνημόματα θαυστόχαστα, μὲ φωνὴν ὡς εἴπομεν, παλλομένην ἀπὸ συγκίνησιν. Ἀποσπάσματα μόνον χαρακτηριστικὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου, τῆς σκέψεως καὶ τῶν αἰσθημάτων, ὅπως καὶ τῆς ὅλης προσωπικότητος τοῦ ἀνδρὸς θὰ παραθέσωμεν, διδακτικὰ δι' ὅλους: «Πρὶν ἀρχίσω τὴν ὁμιλίαν μου, εἶπεν ὁ κ. Ξυλάς, θὰ ἤθελα νὰ ἀπευθύνω ἕνα μικρὸ μῆνυμα πρὸς τοὺς Ἕλληνας συμπατριώτας μας. Καὶ τὸ μῆνυμα αὐτὸ εἶναι: «Ὁ καθένας νὰ κἀνῆ γιὰ τὴν Ἑλλάδα μας ὅ,τι μπορεῖ μικρὸ ἢ μεγάλο· δὲν ἔχει σημασία». Τὸ ἐτόνισε προηγουμένως ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Βουλῆς. Τὸ ἐπαναλαμβάνω καὶ ἐγὼ, διότι νομίζω ὅτι ἔχει σημασίαν νὰ γίνῃ ὄχι μόνον ὄνειρο, ἀλλὰ ἢ ψυχὴ τοῦ καθενός. Ὁ τόπος μας ἔχει ἀνάγκη ὄλων μας, μικρῶν καὶ μεγάλων, μεγάλων ἢ μικρῶν προσφορῶν καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ ἄνθρωποι ποὺ μποροῦν καὶ θὰ θελήσουν νὰ κάνουν ὅ,τι μποροῦν. Αὐτὸ εἶναι τὸ «Μῆνυμα» ποὺ ἀπευθύνω πρὸς τοὺς συμπατριώτας καὶ τοὺς Ἕλληνας γενικῶς». Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον τοῦ λόγου του, ἐτόνισεν: «Ἐχομεν νὰ κάμωμεν μίαν θερμὴν παράκλησιν καὶ σύστασιν πρὸς ὅλους τοὺς Χίους. Νὰ ἀγαπήσουν τὸ Κέντρον. Νὰ τὸ ὑποστηρίξουν ἀπαντες. Νὰ προσέρχωνται εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις, διαλέξεις, θεατρικὰς παραστάσεις, ἐκθέσεις καὶ νὰ μελετοῦν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην, ἀντλοῦντες παντὸς εἶδους διδάγματα διὰ τῆς μελέτης καὶ τῶν λοιπῶν ἐκδηλώσεων. Οὕτω διὰ τῆς βοήθειας καὶ διὰ τῆς συνεργασίας ὄλων θὰ ἐπιτευχθῇ καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ Κέντρου. Σκοπὸς τοῦ Κέντρου εἶναι νὰ συμβάλλῃ στὴν ἀνύψωσιν τοῦ πνευματικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας. Ἡ Χώρα μας εἶναι μικρὴ καὶ ὁ λαὸς μας μόνον μὲ τὴν πνευματικὴν ὑπεροχὴν, τὰ ἐπιστημονικὰ καὶ πολιτιστικὰ ἐπιτεύγματα θὰ μπορέσῃ νὰ ὀρθοποδήσῃ, νὰ ἐπιδιώσῃ καὶ νὰ σταθῇ ὑπερήφανα ἀνάμεσα στοὺς πολιτισμένους λαοὺς. Καὶ ἀκόμη νὰ ἠγῆθῃ, νὰ διαφωτισθῇ καὶ νὰ διδάξῃ, ὅπως ἐπραξέετο στὴ μακρὰ ἰστορία του». Τὴν θαυμασίαν ὁμιλίαν τοῦ κ. Ξυλάς ἐπεράτωσε μὲ τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι πέραν τῶν 200 ἑκατομμυρίων δραχμῶν ποὺ διέθεσε διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Κέντρου, θὰ διαθέσῃ ἄλλα 40 ἑκατομμύρια ὄρχ. διὰ τὰ ἔξοδα τῆς πρώτης λειτουργίας τοῦ κατὰ τὴν ἀρξικείμενην δεκαετίαν.

11. Τὸ «Ὀμηρείον Πνευματικὸν Κέντρον» Χίου θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς «Ἄγαλμα», διότι ἀποτελεῖ ἀληθινὸν «στολίδι» ὄχι μόνον τῆς Χίου, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς Χώρας. «Στολίδι», διὰ τὸ ὅποιον χαίρομεθα,

ἀγαλλόμεθα καὶ ὑπερηφανευόμεθα ὅλοι οἱ Ἕλληνες. «Στόλισμα» ὄχι μόνον διὰ τὴν ὠραιότητα καὶ τὴν πληρότητα τοῦ ἢ διὰ τοὺς στόχους καὶ τὰς προεκτάσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀποβλέπει ἡ λειτουργία του, ἀλλὰ καὶ διότι δι' αὐτοῦ ἐπισημαίνεται ἡ σημασία τῆς ἐνισχύσεως τῆς Ἐπαρχίας, μάλιστα εἰς μίαν ἀκριτικὴν περιοχὴν. «Στόλισμα», διότι ἡ δραστηριότης τοῦ Κέντρου θὰ ἐδυναμώσῃ ψυχικῶς καὶ πνευματικῶς τοὺς Ἕλληνας Νέους ποὺ θὰ θελήσουν νὰ καρπωθοῦν τὰ δωρεὰν προσφερόμενα διὰ τοῦ Κέντρου πνευματικὰ καὶ πολιτιστικὰ ἀγαθὰ. Ἀλλὰ καὶ ὡς «φυτῶριον» τῶν ἀγαθῶν τούτων, θὰ θωρακίσῃ τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων καὶ μάλιστα τῶν Νέων μὲ γενναίω ψυχίαν, ὥστε νὰ καταστοῦν οὗτοι ταίχος ἀπρόσβλητον ἀπὸ πάσης ἐξωθεν ἐπιβουλῆς.

Τὸ ὠραῖον «Μῆνυμα» τοῦ κ. Ξυλά, διὰ τοῦ ὁποῦ συνέστησεν «Ὁ καθένας νὰ κἀνῆ γιὰ τὴν Ἑλλάδα μας ὅ,τι μπορεῖ μικρὸ ἢ μεγάλο» δὲν ἔχει σημασία, μὲ ὑπενθύμισεν παραπλήσιον χωρίον ἀρχαίου Ἑλλήνος συγγραφέως, ὠραιότατα ὀρίζοντος τὴν ἰσότητα καὶ τὴν σπουδαιότητα ὄλων τῶν ἀνθρώπων, ἀσχέτως κοινωνικῆς τάξεως ἢ καταστάσεως. Λέγει σχετικῶς: «Οἱ μεγάλοι δίχα τῶν μικρῶν οὐ δύναται εἶναι, οὔτε οἱ μικροὶ δίχα τῶν μεγάλων· σύγκρασις τις ἐν πᾶσι καὶ ἐν τούτοις χρῆσις. Λάδωμεν τὸ σῶμα ἡμῶν. Ἡ κεφαλὴ δίχα τῶν ποδῶν οὐδὲν ἐστίν, οὕτως οὐδὲ οἱ πόδες δίχα τῆς κεφαλῆς· τὰ δὲ ἐλάχιστα μέλη τοῦ σώματος ἡμῶν ἀναγκαῖα καὶ εὐχρηστά εἰσιν ὄλη τῷ σώματι· ἀλλὰ πάντα συμπνεῖ καὶ ὑποταγῇ μᾶ χρῆται· εἰς τὸ ὠξέσθαι ὄλον τὸ σῶμα» (Κλήμ. Ρώμης Μ. 1, 281B). Ἀλλαχοῦ πάλιν ὁ σοφὸς Κλήμης Ἀλεξ. λέγει, κρίνων καὶ ἀξιολογῶν τὴν χρῆσιν τοῦ πλοῦτου: «Ὁ πλοῦτος ὄργανόν ἐστι. Δύνασαι χρῆσθαι δικαίως αὐτῷ; Πρὸς δικαιοσύνην καθυπηρετεῖ. Ἄδικως τις αὐτῷ χρῆται; Πάλιν ὑπηρετῆς ἀδικίας εὐρίσκειται. Πέφυκε γὰρ ὑπηρετεῖν, ἀλλ' οὐκ ἀργεῖν» (Μ. 9, 617).

Τὸ ζεῦγος Μιχαήλ καὶ Στὰματία Ξυλά ἀπέκτησαν πλοῦτον καὶ ἀγαθὰ διὰ τῆς ἐργατικότητος των, τῆς ἰσχυρᾶς τῶν βουλήσεως καὶ τῆς πανθολογομένης συνέσεως καὶ ἐντιμότητος των. Ἐπὶ πλέον ἢ λιπαρὰ μὸρφωσίς των καὶ ἡ μεγάλη των πείρα τῆς ζωῆς, ἀνέδειξαν τούτους καὶ «γνωστικούς», ὥστε καλὴν χρῆσιν τοῦ πλοῦτου των νὰ κάμνουν καὶ μάλιστα εἰς ἔργα μεγάλα, ὅποιον καὶ τὸ ἐγκαινιῶσθαι ἐν Χίῳ «Ὀμηρείον Πνευματικὸν Κέντρον», διὰ τὸ ὅποιον πιστεύω ἢ ἱστορία νὰ καταγράψῃ τὰ ὀνόματά των μεταξὺ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Ἔθνους.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ἀκαδημαϊκός

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ

ΚΑΙ Ο ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΚΑΙΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ *

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 50 μ.Χ. ὁ σήμερον ἑορταζόμενος Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος, εὐρίσκετο εἰς τὸ Β.Δ. σημεῖον τῆς Μ. Ἀσίας, τὴν Τρωάδα. Μέσα εἰς τοὺς ἀποστολικούς στόχους του, ἀτενίζων τὸν Βορρᾶν καὶ τὸν Νότον, ἤκουσε τὴν φωνὴν τῆς Δύσεως, ἕνας Εὐρωπαῖος πολίτης τὸν καλεῖ: «Διαβάς εἰς Μακεδονίαν, βοήθησον ἡμῖν»¹. Ἦτο ἡ φωνὴ τῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία, ἀποκαμωμένη ἀπὸ τὰς πολυωνύμους δοξασίας, καλοῦσε τὸν Ἀπόστολον νὰ τῆς φέρῃ τὸ μήνυμα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν, χωρὶς χρονοτριβή, διαπεραιώνεται εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὅπου τὸν ὑπεδέχθη ἕνας εὐγενὴς καὶ ὑπερήφανος λαός, ὁ Ἑλληνικός. Καὶ ἀφοῦ ἔπιασε ὁ ἀποστολικὸς σπóρος εἰς τὴν πρώτην Εὐρωπαϊκὴν πόλιν, τοὺς Φιλίππους, ἐκεῖθεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διὰ τῆς Θεσ/νίκης καὶ τῆς Βερροίας κατευθύνεται πρὸς τὸ Ἄστυ τῶν Ἀθηνῶν ὡς ἀπεσταλμένος καὶ «ἀγγελιαφόρος τοῦ Θεοῦ», διὰ νὰ φέρῃ «τὴν συνταρακτικὴν εἰδήσιν», ὅτι ἐφανερώθη ὁ «Ἄγνωστος Θεός» καὶ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως εἰσέρχεται εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν χρόνον. Μία νέα ἱστορικὴ «ἐποποιία» ἀρχίζει, ἡ ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις, καὶ ζωὴ ἐντὸς τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος καλεῖται εἰς

θ έ ο σ ι ν.

Μ α κ α ρ ι ὡ τ α τ ε.

Τὸ 51 μ.Χ. αἱ Ἀθῆναι ζοῦν μίαν στιγμὴν τῆς ἱστορίας των ἀποφασιστικὴν. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος βαδίζει εἰς τοὺς ἀθηναϊκοὺς δρόμους. Διάχυτος τότε εἰς τὴν πόλιν ἡ μεγάλη κληρονομία τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος της. Ἡ εἰδωλολατρία σὲ ὅλο της τὸ μεγαλεῖο. Ὅλη ἡ πόλις ἦτο «ἕνα δάσος ἀπὸ ναοὺς, βωμοὺς καὶ ἀγάλματα». Ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀποστόλου «παρωξύνετο», βλέπων «κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν»². Παντοῦ εἰδωλα, «εἰδωλα στεγνά», ἀφηρημένα, χωρὶς ψυχὴ, εἰδωλα μόνον ἀπὸ μάρμαρον, ἀπὸ ξύλον, ἀπὸ μέταλλον, ἀπὸ πηλόν, εἰδωλα ποῦ ὑπηρετοῦν τὰς συμβατικότητας τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ἀκόμη καὶ τὴν διαφθορὰν καὶ τὴν

ἀκολασίαν. Ἐκεῖ εἶχον καθηλώσει τοὺς λαοὺς οἱ μαρμάρειοι θεοὶ τῆς εἰδωλολατρίας.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀνέρχεται εἰς τὸ βῆμα τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἀπ' ὅπου παρήλασαν τὰ μεγαλύτερα πνεύματα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς διανοήσεως.

Ὁ Μέγας Ἀπόστολος ἔχει πλήρη συνείδησιν, ὅτι ὁμιλεῖ εἰς τὸ «παγκόσμιον —τότε— πνευματικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν κέντρον», τὰς Ἀθῆνας, παραπλεύρως τοῦ μεγαλειώδους καὶ μοναδικοῦ εἰς τὸν κόσμον ἐπιτεύγματος τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Παρθενῶνος, ποῦ μεγαλοπρεπῶς στέφει τὴν γῆν τῆς Ἀττικῆς καὶ τὰ ἀετώματα τοῦ ὁποίου, ὑψούμενα πρὸς τοὺς αἰθέρας, φαίνονται ὅτι προσπαθοῦν νὰ πλησιάσουν τὸν Θεόν.

Ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν, τονίζων εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου του, ὅτι ἐδῶ συνήτησε νὰ κατοικῇ ὁ πλέον θρησκευόμενος λαός ἐξ ὅσων ἔχει γνωρίσει, ὡς «δυσσιδαιμονεστέρους»³ τοὺς Ἀθηναίους θεωρῶν, καὶ ἐν συνεχείᾳ μὲ προφητικὴν ἐνόρασιν καὶ τόλμην, σπασάμενος τὴν μάχαιραν τοῦ λόγου του μὲ διαύγειαν καὶ καθαρότητα ποῦ τοῦ ἐχάρισεν ἡ γνῶσις τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, θὰ διακηρύξῃ καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους:

«Τοὺς μὲν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ Θεός, τανῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις»⁴, «Ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ... ὅσα δίκαια... ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφρημα, εἰ τις ἀρετὴ καὶ εἰς τις ἔπαινος, τ α ὕ τ α λ ο γ ί ζ ε σ θ ε»⁵.

Ὁ Μέγας Ἀπόστολος ἀπευθύνεται εἰς τὸν ἄνθρωπον. Δίδει εἰς αὐτὸν τὴν πραγματικὴν του διάστασιν εἰς τὸν χρόνον καὶ εἰς τὸν χῶρον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν αἰωνιότητα ὡς εἰκόνα καὶ δημιουργία τοῦ Ἀληθινοῦ Θεοῦ, «τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν»⁶. Μὲ τὸν ἀποστολικὸν του ζῆλον θὰ καθορίσῃ νέους στόχους τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑπάρξεώς του, ἀρχίζων ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησιν, ποῦ εἶναι ὁ θεῖος σπινθὴρ εἰς τὴν ζωὴν κάθε ἀνθρώπου.

* Ἡ παραῶσα ὁμιλία ἐξεφωνήθη εἰς τὸν Βράχον τοῦ Ἀρείου Πάγου κατὰ τὸν ἐπίσημον ἑορτασμόν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τὴν 29ην Ἰουνίου 1980.

1. Πράξ. ιστ', 10.

2. Πράξ. ιζ', 16.

3. Πράξ. ιζ', 22.

4. Πράξ. ιζ', 30.

5. Φιλ. β', 8.

6. Πράξ. ιζ', 24.

Από τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὁ ὁποῖος ἔσβηνε κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ἐποχὴν ἀπὸ ἔλλειψιν ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας, διακρίνει εὐστοχα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος νὰ ἀνατέλλῃ ἡ νέα ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις καὶ ζωὴ μὲ βασικὸν νόμον καὶ ἀρχὴν τὴν θείαν ἀγάπην, ἡ ὁποία ἐκκινᾷ ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν χρόνον ὡς προέκτασις καὶ ἐκχύλισμα τῆς ἀπειρου τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμον ἀγάπης καὶ εὐσπλαχνίας. Κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ἡ ἔννοια τῆς θείας ἀγάπης δὲν εἶναι μία ἀφηρημένη φιλοσοφικὴ ἰδέα, ἀλλὰ λαμβάνει συγκεκριμένη μορφήν μὲ τὴν «Γέννησιν» τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν «Σταύρωσιν», τὴν «Ἀνάστασιν» καὶ τὴν «Ἀνάληψιν». Κηρύσσων «Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐστρωμένον»⁷, τονίζει ἀκριβῶς τὴν εἰς τὸν κόσμον καὶ χάριν τοῦ κόσμου πραγματικὴν ἔκφρασιν καὶ ἐκδήλωσιν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ὡς δωρεὰν καὶ εὐεργεσίαν.

«Παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου»⁸, κατὰ ἀρχαία παρῆλθεν.

Τὰ εἰδῶλα σβήνουν μὲ τὸ ἀποστολικὸν κήρυγμα. Αἱ παραστάσεις περὶ Θεοῦ τῆς εἰδωλολατρίας ἀνῆλθον πλέον εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ νέα πραγματικότης ἤρχισε διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ «ἐγένεον καινὰ τὰ πάντα»⁹.

Μέσα εἰς αὐτὴν τὴν ἐν Χριστῷ καινὴν κτίσιν, θεμελιωμένην εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸν Ἀπόστολον ὁ ἄνθρωπος ἔχει πρωταρχικὴν καὶ τιμητικὴν θέσιν.

Πλασμένος «κατ' εἰκόνα» τοῦ Ἐνός καὶ Τριαδικοῦ Θεοῦ, γίνεται ὁ ἴδιος ζῶσα θεολογία, κατ' ἐξοχὴν χώρος θεολογικός, κατοικητήριον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διαποτίζεται ἀπὸ τὸν θεῖον καὶ ὑπερφυσικὸν παράγοντα καὶ ἀνακαινίζεται εἰς «ἄνδρα τέλειον» τοῦ πληρώματος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀνθρωπολογία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου μορφώνει τὸν ἀπαράμιλλον ἄνθρωπον μὲ τὴν θαυμασίαν ἐσωτερικὴν σύνθεσιν καὶ ἀριότητα καὶ διεγείρει τὸν πόθον δι' ὑψηλότεραν τελειότητα.

Ὁ πόθος καὶ ἡ νοσταλγία τοῦ καλοῦ ὑπάρχει. Τὸν βλέπει ὁ Ἀπόστολος εἰς τὸν «Ἄγνωστον Θεόν»¹⁰ τῶν Ἀθηναίων. Καὶ αὐτὸν ἀναζητᾷ εἰς τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἀγωνίζεται νὰ ἀφυπνίσῃ αὐτὸν τὸν πόθον, νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, νὰ τὸν κἀνῃ βίωμα καὶ πράξιν, διὰ νὰ ὀδηγήσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν θεώρησιν καὶ βίωσιν τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, «πεπληρωμένης Ἁγίας Τριάδος»¹¹.

7. Α' Κορ. 8', 2.

8. Α' Κορ. 13', 22.

9. Β' Κορ. 5', 17.

10. Πράξ. 17', 22.

11. Ὁριγ. Ἐξηγητικὰ εἰς Ψαλμ. Ρ.Γ., 12, 1265.

Ὁ ἀποστολικὸς λόγος ἤχησε παράξενα εἰς τὰς Ἀθήνας, ὥσπότεσον δὲν ἀφύπνισεν τὸν κόσμον. Ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν καλεῖ τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ εἰδῶλα καὶ τὴν θεοποίησιν τῆς ὕλης καὶ νὰ δεχθῇ ὡς δημιουργῆμα τὸν Δημιουργόν του, τὸν ἀποκαλυφθέντα διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ Ἀληθινὸν Θεόν. Καὶ μέσα ἀπὸ αὐτὴν τὴν υἱκὴν σχέσιν καὶ κοινωνίαν νὰ κατανοήσῃ τὴν ἰδικὴν του ἀξίαν καὶ τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἔως τότε εἶχον καταπατήσῃ τὰ εἰδῶλα.

Ὁ οὐρανοβάμων Ἀπόστολος, κηρύσσων τὸν «Ἄγνωστον Θεόν» καλεῖ τοὺς πάντας εἰς θέωσιν καὶ σωτηρίαν, κάνοντας βίωμα τὴν θείαν φιλανθρωπίαν, τὴν θείαν δικαιοσύνην καὶ πρὸ πάντων τὴν θείαν ἀγάπην κατὰ τὸ πρότυπον καὶ κατὰ μίμησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀγάπην ποὺ ἐνώνει τὰ ἄτομα καὶ τοὺς λαοὺς καὶ ἐξαιλεῖφει τοὺς πολέμους καὶ φέρει τὴν εἰρήνην. Ἄς ἠδύνατο καὶ σήμερον ἡ ἀνθρωπότης νὰ στρέψῃ πρὸς τὴν μορφήν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, διὰ νὰ λάβῃ ὅ,τι ἀκριβῶς τῆς χρειάζεται.

Σήμερον ἡ ἀνθρωπότης εὐρίσκεται ἐνώπιον σοβαρῶς κρίσεως.

Φαίνεται, ὅτι ζεῖ τὸ μεγαλύτερον ἴσως δράμα τῆς ἱστορίας τῆς, ἔχει χάσει τὸν προσανατολισμόν της καὶ εὐρίσκεται ἐν πορείᾳ πρὸς ἀβεβαίαν καὶ ἄγνωστον κατεύθυνσιν, ὡς ὁ ναυαγός, ὅστις λόγω ἀτυχήματος εἰς τὸν ὠκεανὸν ἀπώλεσε πυξίδα καὶ τιμόνι.

Ζοφερός ὁ διεθνὴς ὀρίζων. Ὁ κίνδυνος μιᾶς πανανθρωπίνης συμφορᾶς διὰ τῶν σημερινῶν μαζικῶν μέσων καταστροφῆς πιέζει ὀλονὲν καὶ περισσότερον τὰς ψυχὰς ὄλων. Ἡ βία κορυφούται. Οἱ πάντες σήμερον ὀμιλοῦν διὰ κρίσιν, διὰ τὸ ἄγχος καὶ τὴν ἀγωνίαν τῶν καιρῶν. Οἱ καιροὶ μας εἶναι πράγματι κοσμογονικοὶ μὲ ριζικοὺς ἀνασχηματισμοὺς καὶ ἀνακατατάξεις.

Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος μέτριος εἰς πνευματικὸν ἐξοπλισμόν καὶ μεταφυσικὴν προσδοκίαν, ἀναμένων τὰ πάντα ἀπὸ τὴν σύγχρονον ἐπιστήμην καὶ τεχνολογίαν, παραμένει φυλακισμένος εἰς τὰ στενὰ ὑπαρξιακὰ ὄρια τοῦ σήμερον μὲ μόνον σύντροφον τὸ ἄγχος καὶ τὴν ἀγωνίαν. Ἰδιαιτέρως δὲ ἡ νέα γενεά, ἀποπροσανατολισμένη πνευματικά, πληρώνει βαρὺ τίμημα μὲ ἀργὸν καὶ ἐπώδυνον θάνατον, ἀναζητώντας τὴν λύτρωσιν καὶ τὴν σωτηρίαν εἰς τὰ ναρκωτικά καὶ εἰς τὰς παραδόξους δοξασίας τῆς Ἀνατολῆς.

Καὶ μέσα εἰς αὐτὴν τὴν νεφελώδη σύγχυσιν, «κορυφαία καὶ ἐκλεκτή», ἐπικαιρὸς καὶ σωτήριος προβάλλει καὶ πάλιν σήμερον ἡ μοναδικὴ καὶ μεγαλειώδης μορφή τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου. Ὁ «Πρῶτος μετὰ τὸν Ἐναν», ὁ δραματιστὴς μιᾶς ἀναγεννημένης διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνθρωπότητος, ὁ «ἐνθουσιώδης θριαμβευτής», ὁ ὁποῖος, μὴ λογιζόμενος δυσκολίας, διώξεις, φυλακίσεις, βασανισμοὺς καὶ ἀσθενείας ἀκόμη, ἐξεχύθη ἀνά τὸν κόσμον καὶ μὲ τὸ

φλογερό του και άσίγαστο πάθος εδηγγέλισατο την αναγέννησιν και έξύψωσιν του ανθρώπου και έπηρέασε επί το φιλανθρωπότερον τὰ πεπρωμένα ολοκλήρου τής ανθρωπότητας.

Με την έξαρσιν του ύλισμου και του μηδενισμού κατά την εποχήν μας, χαρακτηριστικόν γνώρισμα χρόνων ειδωλολατρικών, ή σημερινή ήμέρα αποκτᾶ ιδιαίτεραν σημασίαν διά τόν σύγχρονον άνθρωπον και άξιώνει όρθήν αξιολόγησιν του νοήματός της.

Δι' αυτό, άλλωστε, και προβάλλεται δεόντως από την Έλληνικήν Όρθόδοξον και Άποστολικήν Έκκλησίαν μας, διότι ή ίδια φλέγεται από αγάπην διά τόν άνθρωπον και ως καλή και φιλόστοργος Μητήρ θέλει και προσπαθει να τόν βοηθήσῃ, διά να διέλθῃ άνώδυνα και άκίνδυνα διά τών συμπληγάδων τών κρισίμων τούτων καιρών.

Ήλθεν ή ώρα να όμιλήσῃ και πάλιν εις τὰς ψυχὰς ό Μέγας Άπόστολος τόν λόγον του Θεού. Και δύναται ό Λόγος του Θεού να μεταβάλῃ τó άγχος και τήν αγωνίαν τών καιρών εις χαράν και εις ειρήνην και να δώσῃ ουσιαστικώτερον νόημα και σκοπόν εις τήν ζωήν του συγχρόνου ανθρώπου.

Ό Λόγος του Θεού περικλείει ανεξαντλήτους πνευματικάς και ανανεωτικάς δυνάμεις και «πλούσιον στοχασμόν».

Όσον διανύομεν τήν παρούσαν πυρηνικήν εποχήν τόσον και έντονώτερον ό άνθρωπος θα αναζητᾶ εις τήν ζωήν του τήν παρουσίαν του Θεού. Δι' αυτό και παρατηρεΐται σήμερα στροφή τών λαών προς τὰς ρίζας και τὰς παραδόσεις των εις παγκόσμιον κλίμακα, διότι ό πυρηνικός αΐων προκαλεΐ εις τόν άνθρωπον φρίκην και ανασφάλειαν.

Και έν σήμερα παρατηρεΐται μία κάμψις προς τήν πίστιν και άδιαφορία ή και άποστροφή άκόμη του ανθρώπου από τόν Θεόν, ή δοκιμασία αύτη τών καιρών θα παρέλθῃ και ό σύγχρονος άνθρωπος θα αισθανθῇ και πάλιν τήν ανάγκην να επιστρέψῃ εις τὰς ζωογόνους άποστολικὰς πηγὰς διά να άντλήσῃ ὕδωρ σωτηρίας.

Μ α κ α ρ ι ώ τ α τ ε,

Ή ώραία γῆ τών Πατέρων μας, ή Άθάνατη Έλλάδα άπετέλεσε τήν «χρυσή γέφυρα», διά τής οποίας ό Άπόστολος Παῦλος έφερε εις τήν Ευρώπην τόν Χριστιανισμόν, που προσέφερε εις τόν άνθρωπον ό,τι οὐδεις άλλος· τó Μήνυμα τής σωτηρίας του Ευαγγελίου.

Εΐθε από τήν Όρθόδοξον, Άποστολικήν και Παύλειον Έλλάδα να λάμψῃ και πάλιν ή φλόγα τής Χριστιανικῆς Άληθείας με τήν Όρθόδοξον Άποστολικήν ζωήν και πνευματικότητα και να κατανάσῃ τήν ψυχὴν του συγχρόνου ανθρώπου, ώστε να καταξιώθῃ να ζῆσῃ ένα καλύτερον και άσφαλέστερον μέλλον.

Ή Όρθόδοξος Πνευματικότης, με τήν πλουσίαν θεολογικήν παράδοσιν, δύναμι τής οποίας άνταπεξέρχεται τὰς δυσκολίας και τὰς προκλήσεις όλων τών εποχών και δέν άφίσταται τής Όρθόδοξου Πατερικῆς πορείας εις τόν χρόνον, έχει οικουμενικήν διάστασιν και παγκόσμιον αναγνώρισιν. Δι' αυτό και σήμερα ό κόσμος με έλπίδας στρέφει προς τήν μεγάλην πνευματικὴν δύναμιν τής ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ, που και σήμερα μαρτυρεΐται και κηρύσσεται με άποστολικήν ευθύνην και συνέπειαν από τόν χῶρον τούτον, τὰς ιστοσεφείς Άθήνας, από όπου ως θεϊον σάλπισμα ήκούσθη ή φωνή του ρήτορος και φωστήρος τών Έθνών και έγνωσθη εις τόν κόσμον ό «Άγνωστος Θεός».

Ό σημερινός άνθρωπος δέν έχει άλλα περιθώρια έκλογῆς και πειραματισμών εις τήν ζωήν του. Τα τεράματα μακράν του Θεού τόν έφερον εις τó χεΐλος ενός παγκοσμίου πυρηνικού ολοκαυτώματος. Έπείγουσα και έπιτακτική ανάγκη τών καιρών διά νέαν περισσότερον πνευματικὴν θεώρησιν τής ζωῆς, δι' άλλαγήν πορείας και έπιστροφὴν του ανθρώπου εις τόν Θεόν, διά να ζῆσῃ τήν ειρηνικήν, τήν έν Χριστῷ άποστολικήν ζωήν, ως αύτη διαγράφεται εις τó κάλεσμα του άπευθύνει και προς τόν σύγχρονον άνθρωπον ό Άπόστολος τών Έθνών Παῦλος:

«Όσα έστιν αληθῆ... όσα δίκαια... όσα προσφιλή, εις τις άρετή και εις τις έπαινος,

τ α υ τ α λ ο γ ί ζ ε σ θ ε». Ά μ ή ν.

Άρχιμ. ΠΑΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΤΟΣ

Γραμματεὺς Τύπου τής Ίεραῆς Συνόδου

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Στις άπαισιόδοξες διαπιστώσεις πολλών συγγραφέων, που ασχολούνται με τὰ προβλήματα τής εποχής μας — κυρίως δὲ τῶν θεολόγων καὶ τῶν κοινωνιολόγων — ἀνήκει καὶ τὸ ὅτι ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ θέματα θρησκευτικῆς φύσεως, δεδομένου ὅτι ἡ θρησκεία ἔπαψε νὰ ἐπηρεάζει τὴν ἀτομικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, πού ζοῦν μέσα στὰ πλαίσια τῶν διομηχανοποιημένων κοινωνιῶν, πού ἔχουν θεοποιήσει τὸν τεχνικὸ πολιτισμὸ, πιστεύοντας ὅτι αὐτὸς ὁ πολιτισμὸς μπορεῖ νὰ λύσει ὅλα τους τὰ προβλήματα: ὕλικὰ καὶ πνευματικὰ. Ὅποιος ὅμως παρακολουθεῖ συστηματικὰ τὴν ἀνησυχίαν τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου — κυρίως δὲ τὴν πνευματικὴν ἀνησυχίαν τῶν νέων: ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν — διαπιστώνει μερικὰ γεγονότα, πού δείχνουν ὅτι ἡ θρησκεία γενικὰ καὶ ὁ Χριστιανισμὸς εἰδικὰ παραμένουν μοναδικὴ πηγὴ ἐλπίδας κάθε ἀνθρώπου, πού ἀντιμετωπίζει, καθημερινὰ, τὴν τραγικὴν ἀποτυχίαν τῆς τεχνικῆς προόδου τῶν διομηχανοποιημένων κοινωνιῶν καὶ πού — γιὰ τοῦτο τὸν λόγο — ἔπαψε νὰ πιστεύει ὅτι οἱ καρποὶ τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ μποροῦν νὰ προσφέρουν στὸν ἄνθρωπο μιὰ χαρούμενη καὶ εὐτυχημένη ζωὴ.

Στὰ διάφορα ἐλπιδοφόρα, φαινόμενα, πού ἀποδεικνύουν ὅτι ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος δὲν ἔπαψε νὰ νοιώθει τὴν λυτρωτικὴν δύναμιν τῆς θρησκείας ἀνήκει καὶ τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος τῆς εποχῆς μας ἀρχίζει νὰ ἀνακαλύπτει τὴν τεράστια σημασίαν τῆς π ρ ο σ ε υ χ ῆ ς γιὰ τὴν ὑπερνίκησιν τοῦ ἔμπρακτου ὕλισμου καὶ τῶν συνεπειῶν του. Σὰν μεγάλη «ἐκπληξίς» χαρακτηρίζουν π.χ. — τὸν τελευταῖο καιρὸ — διάφορα ἐκκλησιαστικὰ γερμανικὰ περιοδικὰ τὴν τεράστια ἐπιτυχίαν ἐνὸς περιοδικοῦ, πού κυκλοφορεῖ στὴν Γαλλία μετὰ τὸν τίτλον: «π ρ ο σ ε υ χ ῶ μ α ι» («Prier»), καθὼς καὶ τὴν διαπίστωσιν ὅτι στὴν Γερμανία αὐξάνει ἀδιάκοπα ὁ ἀριθμὸς «κύκλων προσευχῆς», πού ὀργανώνουν σὲ ὅλες τὴς μεγάλες γερμανικὰς πόλεις νέοι καὶ νέες, πού πιστεύουν ὅτι μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς προσευχῆς θ' ἀποκτήσουν μιὰ ἐσωτερικὴ εἰρήνην καὶ γαλήνην, πού θὰ δώσει καινούργιον — πρὸς ἄνθρωπον — περιεχόμενον στὴν ζωὴ τους.

Τὸ ὅτι τὸ γαλλικὸ περιοδικὸ «προσεύχομαι» ἔχει γίνεαι ἀντικείμενον ἄρθρων, σχολίων κ.λπ. τοῦ γερμανικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τύπου ὀφείλεται κυρίως στὴν ποιοτικὴ καὶ ποσοτικὴ ἐπιτυχίαν αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ, πού κυκλοφόρησε γιὰ πρώτη φορά στὸ Παρίσι, τὸ φθινόπωρον τοῦ 1978, μετὰ σκοπὸν νὰ συντελέσει στὴν μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς προσευχῆς ὑπερνίκησιν τῶν φόβων καὶ τῆς αγωνίας τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου: δυὸ κακῶν δηλαδή, πού ἀνήκουν

στὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῶν κοινωνιῶν, πού χαρακτηρίζουμε σὰν «πλούσιες» καὶ «πολιτισμένες». Ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος «La Vie», πού ἐκδίδει τὸ περιοδικὸ «προσεύχομαι», καθὼς καὶ οἱ συνεργάται αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ ἦσαν — φυσικὰ — βέβαιοι ὅτι ἓνα περιοδικὸ αὐτοῦ τοῦ εἶδους δὲν θὰ ἔχει μεγάλη κυκλοφορίαν. Γιὰ τοῦτο τὸν λόγο ἀνήκει τὸ γεγονός ὅτι σήμερον τὸ περιοδικὸ αὐτὸ κυκλοφορεῖ σὲ π ε ν ῆ ν τ α χ ῖ λ ῖ ἄ δ ε ς ἀντίτυπα στὰ πρὸ ἐνδιαφέροντα φαινόμενα τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Γαλλίας, πού δείχνει ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων πού ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν δύναμιν τῆς μεγαλώνει συνεχῶς.

Πολὺ σωστὰ παρατηρεῖ μιὰ γερμανικὴ ἐκκλησιαστικὴ ἐδομαδιακὴ ἐφημερίδα ὅτι ὁ τίτλος τοῦ περιοδικοῦ «προσεύχομαι» σημαίνει ὅτι σκοπὸς τοῦ δὲν εἶναι ἡ θεωρία ἀλλὰ ἡ πράξις. Μετὰ ἄλλα λόγια: τὸ περιοδικὸ αὐτὸ δὲν ἔχει τὸν τίτλον «προσευχὴ» γιὰτὶ σκοπὸς τοῦ δὲν εἶναι ἡ θεωρητικὴ περιγραφή τοῦ τί εἶναι ἡ προσευχή. Μοναδικὸς τοῦ σκοπὸς εἶναι νὰ δείξει σ' ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους πού — γιὰ τὸν ἑαυτὸν ἢ τὸν ἄλλον λόγο — ἔχουν πάψει νὰ προσεύχονται ἢ δὲν μποροῦν νὰ προσευχηθοῦν τὸ π ὥ ς μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος τῆς εποχῆς μας ν' ἀρχίσει νὰ προσεύχεται.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ περιοδικοῦ «προσεύχομαι» ὀφείλεται ἐπίσης στὸ ὅτι τὸ περιεχόμενον τοῦ εἶναι ἐπίκαιρον, πρᾶγμα πού σημαίνει ὅτι δοθῆται τὸν προσευχόμενον ἄνθρωπον νὰ δώσει στὸ περιεχόμενον τῆς προσευχῆς τοῦ ἐπίκαιρον χαρακτήρα. Ἐκτὸς αὐτοῦ δημοσιεύει τὴς ἐντυπώσεις ἀνθρώπων — ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν — πού ἔζησαν καὶ ζοῦν τὸν ἀπελευθερωτικὸν χαρακτήρα τῆς προσευχῆς: προσευχὴς γνωστῶν Ἁγίων, Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ πολλῶν ἄλλων Χριστιανῶν, πού, μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς προσευχῆς, ἄλλαξαν τὴν ζωὴν τους, καθὼς καὶ εἰκονογραφημένα ἄρθρα, πού δείχνουν πόσον πολυτίμη μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ προσευχή, ὅταν ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἀποφασίσει νὰ τὴν χρησιμοποιήσει: σὰν μέσον ἀπελευθερώσεώς του ἀπὸ τὴς ἀπάνθρωπης συνθήκης ζωῆς, πού ἐπικρατοῦν στίς «πλούσιες» καὶ «πολιτισμένες» κοινωνίας, πού πιστεύουν ὅτι ἡ τεχνικὴ πρόοδος καὶ ἡ μονόπλευρη ἱκανοποίησις τῶν ὕλικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου μποροῦν νὰ τὸν οδηγήσουν σὲ μιὰ εὐτυχημένη καὶ χαρούμενη ζωὴ.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΣΑΒΡΑΜΗΣ

Δρ. Θεολογίας, Φιλοσοφίας καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Κολωνίας

Ο ΕΙΔΙΚΟΣ ΝΟΜΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γ Ν Ω Μ Ο Λ Ο Τ Η Σ Ι Σ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ

Η ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΔΙΚΗΣ

ΕΞΕΤΑΣΙΣ ΜΑΡΤΥΡΩΝ

Α'

Ἡ τελευταίως διευρυνομένη τακτικὴ τῆς κλητεύσεως καὶ ἐξετάσεως μαρτύρων ἐνώπιον τῶν συνεδριζόντων Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων, τείνουσα εἰς τὴν μεταβολὴν τούτων ὡς Πνευματικῶν Ὁργάνων τῆς Ἐκκλησίας (Σ.τ.Ε. 36)1975, 2548)73, 2800)72, Ὁλομέλεια) καθιστᾷ ἐπιβεβλημένας τὰς κατωτέρω, κατὰ τὸ δυνατόν, συντόμους παρατηρήσεις.

Ἐπαναλαμβάνεται ὅτι τὰ Ἐκκλησιαστικά Δικαστήρια εἶναι Πνευματικά Ὁργανα τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῶν ὁποίων Αὕτη ἐνεργεῖ «καθαρῶς πνευματικῶς» ἐν τῇ ἐπιδιώξει τῆς, κατὰ τὸ δυνατόν, «τελειώσεως» τῶν ὑποπιπτόντων εἰς Κανονικά παραπτώματα Κληρικῶν ἢ Μοναχῶν.

Ὡς παγίως δέχεται καὶ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, διὰ τῶν ἐπιβαλλομένων Ἐκκλησιαστικῶν ποινῶν ἢ Ἐκκλησία δικαιούται νὰ πειθαναγκάσῃ τοὺς Κληρικούς καὶ Μοναχοὺς νὰ ἐκπληροῦν τὰ χρεῖα καὶ τὰ καθήκοντα αὐτῶν, τὰ ἀπορρέοντα ἐκ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς ὁμολογίας των.

Οὐδεὶς ὑποχρεοῦται νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν Κλῆρον καὶ νὰ καταταγῇ εἰς τὸν Μοναχισμόν. Σαφῆς εἶναι ὁ θεμελιωτὴς τῆς Ἐκκλησίας Κύριος, «ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν...».

Οἱ ἐλευθέρως προσερχόμενοι, ἐλευθέρως διὰ τῆς Ἱερωσύνης, ὁμολογοῦν ὅτι ἀποδέχονται τοὺς διέποντας τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας κανόνας καὶ τὸ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ αἰῶνων κρατοῦν σύστημα πειθαρχίας καὶ τάξεως καὶ ὑπόσχονται νὰ μὴ διατάξουν τοῦτο.

Συναποδέχονται ὡσαύτως ὅτι, εἰς περίπτωσιν Κανονικοῦ παραπτώματος, ἢ Ἐκκλησία δικαιούται διὰ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων νὰ πειθαναγκάσῃ τοὺς εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ὧσων ὑπεσχέθησαν διὰ τῆς ὁμολογίας των.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι ἀπόλυτα ἀτομικὰ δικαιώματα οὔτε εἰς τὴν Πολιτείαν ὑπάρχουν, ὁ Κληρικός καὶ Μοναχὸς χωρὶς νὰ παύῃ νὰ εἶναι πολίτης τῆς Κοσμικῆς Πολιτείας, εἶναι προεχόντως Κληρικός καὶ Μοναχὸς καὶ, διὰ τῆς ὁμολογίας του καὶ ἀπὸ ταύτης, ἔχει αὐτοπεριορίσει ἑαυτόν ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πειθαρχίας καὶ τάξεως.

Εἰς τὸν πολίτην τὸ Σύνταγμα ἀναγνωρίζει ἀτομικὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ὁ κοινὸς νομοθέτης, χάριν τοῦ γενικωτέρου συμφέροντος τῆς Πολιτείας καὶ Κοινωνίας, συνταγματικῶς ἐπιτροπῶς περιορίζει. Ὁ Κληρικός καὶ Μοναχὸς, ὡς πολίτης, ἔχει τὰ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος ἀνεγνωρισμένα συνταγματικὰ δικαιώματα, πλὴν ὅμως, χάριν τοῦ συμφέροντος τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς ὁμολογίας του ἔχει αὐτοπεριορίσει ἑαυτόν καὶ ἀποδεχθῆ ὅτι ἡ Ἐκκλησία, διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν κοινωνίαν ἢ διατάραξις τῆς ὁποίας καὶ ὑπὸ τὴν μορφήν προκλήσεως σκανδάλου εἶναι ἀνεπίτρεπτος.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ Πολιτείας καὶ Χριστιανικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Κοινωνίας συνίσταται κυρίως εἰς τὸ ὅτι, ἡ πρώτη ἐπιβάλλεται διὰ τῶν νόμων ἐνῶ ἡ ἰδρυθεῖσα Θεία δυνάμει Ἐκκλησία δὲν ἐπιβάλλει ἀλλὰ συνιστᾷ τὴν, κατὰ τὸ δυνατόν, κατὰ Χριστὸν τελείωσιν.

«Ἔρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολίται τῶν ἁγίων καὶ οἰκείοι τοῦ Θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν, ὄντος ἀρχογοναίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὕξει εἰς Ναὸν Ἁγίων ἐν Κυρίῳ· ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν Πνεύματι» (Ἐφεσ. Β', 19-22, Κολασ. Α', 24-25).

Ταῦτα ἔχων ὑπ' ὄψιν ὁ Κανονικὸς νομοθέτης, ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς Ἐκκλησίας, ἔχει θέσει Κανόνας συμφώνους πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου καὶ καθορίζει τὰ Κανονικὰ παραπτώματα καὶ τὰς ἐπιβλητέας Ἐκκλησιαστικὰς ποινὰς εἰς τοὺς διαταράσσοντας τὴν πειθαρχίαν καὶ τάξιν τῆς Ἐκκλησίας.

Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἢ ἀπὸ τοῦ 1940 κρατοῦσα σταθερὰ νομολογία τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας δέχεται ὅτι διὰ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων ἢ Ἐκκλησία ἐνεργεῖ καθαρῶς πνευματικῶς, δικαιουμένη ὅπως, διὰ τῶν ἀποφάσεών των, πειθανα-

κάλη Κληρικούς και Μοναχούς, να συμμορφούνται προς τούς διέποντας την 'Εκκλησίαν 'Ιερούς Κανόνας και τηρούν τά, απορρέοντα εκ τής όμολογίας των χρέη.

Δέχεται ώσαύτως ότι αι αποφάσεις τών 'Εκκλησιαστικών Δικαστηρίων είναι ανέλεγκτοι και ότι τά, λειτουργούντα βάσει του ν. 5383)32 'Εκκλησιαστικά δικαστήρια δέν είναι Δικαστήρια τής Πολιτείας, ώς τά υπό του Συντάγματος προβλεπόμενα και δέν έχουν κατά την ένώπιον αυτών ειδικώς όριζόμενην προδικασίαν και κυρίαν διαδικασίαν, ούτε ειθείαν ούτε ανάλογον εφαρμογήν τά διά τά κοινά Δικαστήρια υπό του Συντάγματος και τών ειδικών νόμων όριζόμενα (Σ.π.Ε. 36)1975 και 'Αναστ. Μαρίνου, Συμβούλου τής 'Επικρατείας «ό έλεγχος τών πράξεων τών 'Εκκλησιαστικών 'Αρχών υπό του Συμβουλίου τής 'Επικρατείας» ανάπτυπον, 'Αθήναι 1973, III Πράξεις 'Εκκλησιαστικών «δικαιοδοσιών»).

Β'

Ειδικότερον επί τών, κατά την προδικασίαν και την κυρίαν διαδικασίαν, ένώπιον τών 'Εκκλησιαστικών Δικαστηρίων αποδεικτικών μέσων παρατηρούνται τά κάτωθι:

Κατ' άρθρον 56, έν συνδυασμῶ με άρθρον 57, του νόμου 5383)32 κατά την ένώπιον τών 'Εκκλησιαστικών δικαστηρίων διαδικασίαν «είναι δεκτόν πᾶν αποδεικτικόν μέσον» υποδοηθούν, κατά την ανέλεγκτον κρίσιν τών 'Εκκλησιαστικών Δικαστῶν εἰς τήν μόρφωσιν τής περι τής ένοχής ἢ ὄχι του δικαζομένου Κληρικού ἢ Μοναχοῦ κρίσιν των, έκφραζομένην διά τής έκδιδομένης απόφάσεως.

'Ορίζων ό νομοθέτης του άρθρου 57 του προειρημένου νόμου ότι ό ('Εκκλησιαστικός) Δικαστής δέν δεσμεύεται υπό νομικών κανόνων έν τῇ έκτιμήσει τών αποδείξεων, αλλά πρέπει να αποφαίνεται κατ' έλευθέραν πεποιθησιν, άντλουμένην εκ του συνόλου τής συζητήσεως και «τῶν αποδείξεων», τήν πληρότητα και επαρκές τών όποιων έξαρτᾶ ό νόμος ἄ π ὀ τ ῆ ν κ ρ ῖ σ ι ν κ α ἰ μ ὄ ν ο ν τ ὶ ν Δ ι κ α σ τ ῶ ν, (όρατε και άρθρον 120 του νόμου) εἶναι σύμφωνος με τήν και εἰς τά κοινά Δικαστήρια ισχύουσαν αρχήν τής ἠθικής αποδείξεως.

Δέσμευσιν εἰς τούς Δικαστάς ό νομοθέτης, συμμορφούμενος προς τάς Κανονικάς επιταγάς, θέτει μόνον μίαν:

Καταδικη κληρικού δέν δύναται να στηριχθῇ επί τής μαρτυρίας ενός μόνον μάρτυρος.

Έν τῇ τακτικῇ προς μόρφωσιν έδραίας, κατά τό ανθρωπίνως δυνατόν, πεποιθήσεως περι του έκδικαζομένου κανονικού παραπτώματος, ἢ υπαρξίς και ό χαρακτηρισμός του όποιου ένδιαφέρουν τήν έν τῇ Εκ-

κλησία έννομον τάξιν, ό 'Εκκλησιαστικός Δικαστής άγεται εἰς τό συμπέρασμά του εκ τής έλευθέρας και άνεπηρεάστου έκτιμήσεως του συνόλου τών αποδείξεων τάς όποίας αυτός έκρινεν άρκούσας.

'Άλλως, καθ' ἃ όρίζονται και δι' άρθρου 120 του νόμου, ό Δικαστής άφού έξαντλήσῃ «τήν λήσιν έτέρων αποδείξεων άπαραιτήτων κατά τήν κρίσιν του προς διασάφσιν τής ύποθέσεως και δέν έχει πεισθῆ περι τής ένοχής ἢ ὄχι του δικαζομένου «άναβάλε την έξακολούθησιν τής συζητήσεως εἰς έτέραν δικάσινον ύπ' αυτού όριζομένην» (άρθρον 120 του νόμου).

Μεταξύ τών αποδεικτικών μέσων τά όποια ό νόμος 5383)32, ε ν δ ε ι κ τ ι κ ὼ ς και ὄχι περιοριστικῶς, προβλέπει (άν ὄριζε περιοριστικά μέσα αποδείξεως θα ἠκολούθη τήν από πολλου χρόνου καταδικασθείσαν αρχήν τής νομικής αποδείξεως) εἶναι και αι μαρτυρίαί και μάλιστα διασταυρούμεναι.

Ένώ όμως ἡ κοινή ποινική δίκη κυριαρχείται από τήν αρχήν τής δημοσιότητος (άρθρον 93 παρ. 2 Συντάγματος) συνδεομένην με τήν αρχήν τής προφορικότητος τής διαδικασίας (άρθρον 331 Κώδ. Ποιν. Δικονομίας) ἡ 'Εκκλησιαστική ποινική δίκη, προς τό συμφέρον τής 'Εκκλησίας, τό όποιον προέχει παντός άλλου, δέν διεξάγεται δημοσία (άρθ. 118 ν. 5383)32).

Περαιτέρω, ένώ εἰς τήν κοινήν ποινικήν δίκην συνετεία τής αρχῆς τής προφορικότητος αι, κατά τήν προδικασίαν ληφθείσαι μαρτυρικά καταθέσεις αναγιγνώσκονται μόνον όταν, κατόπιν αιτήσεως, διαπιστωθῇ ότι εἶναι άνέφικτος ἢ ένώπιον του Δικαστηρίου εμφανισίς του κλητευθέντος μάρτυρος, (άρθρον 365 Κώδ. Ποιν. Δικ.) εἰς τήν 'Εκκλησιαστικήν ποινικήν δίκην οι κατά τήν προδικασίαν έξετασθέντες μάρτυρες δέν κλητεύονται να εμφανισθῶσιν και έξετασθῶσιν ένώπιον του Δικαστηρίου αλλά αι μαρτυρίαί των αναγιγνώσκονται (άρθρον 118 ν. 5383)32).

Έάν εκ τής ένώπιον του 'Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου έν γένει διαδικασίας προκύψῃ, κατά τήν κρίσιν τών Δικαστῶν, ἡ ανάγκη έξετάσεως και «νέων μαρτύρων» τό Δικαστήριον διά παρεμπιπτούσης αποφάσεως του διορίζει Εισηγητήν ένώπιον του όποιου να έξετασθῶσιν οὔτοι (άρθρον 120 ν. 5383)32). Αἱ ληφθείσαι καταθέσεις αναγιγνώσκονται, ως άνεγνώσθησαν ἢ θα αναγνώσθουν και αι κατά τήν προδικασίαν ληφθείσαι και εἰς τόν φάκελλον εύρισκόμεναι καταθέσεις μαρτύρων (όρατε και άρθρον 365 Κ.Π.Δ.).

Έάν τό Δικαστήριον κρίνῃ ότι, προς διασάφσιν ληφθείσης κατά τήν προδικασίαν μαρτυρίας, επιβάλλεται και ἡ ένώπιον του Δικαστηρίου έξετασίς του μάρτυρος, έκδίδει παρεμπιπτούσαν απόφασιν ἠτιολογημένην και καλεῖ τόν έξετασθέντα εἰς τήν προδικασίαν μάρτυρα να εμφανισθῇ και έξετασθῇ και ένώπιον του (βλ. άρθρα 63, 64, 84 ν. 5383)32).

Η ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΟΡΚΟΔΟΣΙΑΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ

«Ορκος κατά μὲν τὴν Ποινικὴν Δικονομίαν εἶναι ἡ πράξις διὰ τῆς ὁποίας ὁ μάρτυς θεβαιοῖ, ἐπικαλούμενος τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὅτι θὰ καταθέσῃ τὴν ἀλήθειαν¹, κατὰ δὲ τὴν Πολιτικὴν Δικονομίαν, τὸ ἀποδεικτικὸν ἐκείνου μέσον, καθ' ὃ ὁ διάδικος θεβαιοῖ τὴν ἀλήθειαν ἢ ἀναλήθειαν ὠρισμένου πραγματικοῦ γεγονότος ἐπικυλούμενος τὸν Θεόν². Τέλος κατὰ τὸ Διοικητικὸν Δίκαιον ὁ

ὄρκος ἀποτελεῖ τὸ πρωταρχικὸν καθήκον τοῦ κατηγορουμένου ἤδη δημοσίαν τινὰ ιδιότητα^{3,4}.

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὁ ὄρκος δυνατόν νὰ διακριθῇ εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας. Πρῶτον ὡς *θεβαιωτικὸς ὄρκος* (Juramentum Assertorium) κατὰ τὸν ὁποῖον παρέχεται ἡ διαβεβαίωσις περὶ τῆς ἀληθείας

1. Χ ρ. Δ ε δ ε. Ποινικὴ Δικονομία τ. Α', Ἀθήναι, 1969, σ. 208.

2. Α. Σ τ ν γ ω τ ο υ. Μαθήματα Πολιτικῆς Δικονομίας τ. δ' τχ. Α' (περὶ ἀποδείξεως). Ἀθήναι, 1973, σ. 100 ἐπ.

3. Γ. Π α π α χ α τ ζ ἦ. Σύστημα τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Διοικητικοῦ Δικαίου. Ἀθήναι, 1960, σ. 640.

4. Γ. Π α π α χ α τ ζ ἦ ἐνθ. ἀνωτ. σ. 634. Θ. Τ σ ά τ σ ο υ. Μελέται. Συνταγματικὸν Δίκαιον. Ἀθήναι, 1958, σ. 127.

Δικαίωμα τοῦ κατηγορουμένου ὅπως αἰτήσῃται τὴν ἐνώπιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου ἐξέτασιν μαρτύρων ὑπερασπίσεως καὶ δὴ παρουσία του δὲν προβλέπεται ὑπὸ τοῦ ν. 5383)32. Ὁ κατηγορούμενος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ αἰτήσῃται κατὰ τὴν προδικασίαν τὴν ἐξέτασιν προτεινομένων μαρτύρων του ἐπὶ τῆς κατηγορίας.

Ἐὰν μάλιστα ὁ ἀνακρίων ἀρνήται νὰ ἐνδώσῃ εἰς αἰτήσιν τοῦ κατηγορουμένου, τὴν διαφωνίαν ὡς καὶ ἴσασαν ἐτέραν κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἀνακρίσεων ἀμφισβήτησιν λυεῖ (εἰς τὰς περιπτώσεις κατηγορουμένων κληρικῶν καὶ μοναχῶν) ὁ οἰκείος Μητροπολίτης κατ' αἴτησιν οἰουδήποτε τῶν ἐνδιαφερομένων (ἄρθρον 104 ν. 5383)32) ἢ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος προκειμένου περὶ κατηγορουμένων Ἀρχιερέων (ἄρθρον 144 ν. 5383)32).

Κατὰ ταῦτα εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν δίκην, μὴ ἔχουσαν οὐδεμίαν ὁμοιότητα μὲ τὴν κοινὴν ποινικὴν δίκην, ἐφαρμοστέαι δικονομικαὶ διατάξεις εἶναι ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον αἱ ὀριζόμεναι διὰ τοῦ εἰδικοῦ νόμου 5383)32.

Ἀνάλογος ἐφαρμογὴ δατάξεων τῆς κοινῆς ποινικῆς Δικονομίας, τὰς ὁποίας, συνεπεῖα παρερμηνείας, ἐπικαλοῦνται οἱ ἐνώπιον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων δικαζόμενοι, ἐπιτρέπεται μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις αἱ ὁποῖαι περιοριστικῶς ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ

ν. 5383)32, ὡς περὶ τῆς ὀρκίσεως τῶν μαρτύρων «κατὰ τὸν διὰ τῆς κοινῆς ποινικῆς δικονομίας καθορισμένον ὄρκον» (ἄρθρον 72 ν. 5383)32), περὶ τοῦ δεδικασμένου τοῦ νόμου ὀρίζοντος, ἐν ἄρθρῳ 124, ὅτι «καὶ ἐπὶ τοῦ δεδικασμένου διατάξεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας ἐπεκτείνονται καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος (νόμου)», κατὰσχέσεις πειστηρίων καὶ πραγματογνωμοσύνη (ἄρθρον 107 ν. 5383/32).

Διότι, διὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς δίκης, ἡ Ἐκκλησία ἐνεργεῖ «καθαρῶς πνευματικῶς» ἐπιβάλλεται ὅπως μὴ μεταβάλλεται αὕτη εἰς κοινὴν δίκην (βλ. καὶ Σ.τ.Ε. 36)1975).

Τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας δικαιολογεῖ τὴν διεξαγωγὴν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς δίκης κεκλεισμένων τῶν θυρῶν ἵνα μὴ, διὰ τῆς δημοσιότητος ταύτης προκαλῆται ἐπιζήμιον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν σκάνδαλον.

Ἀθήναι 15 Ἰουνίου 1980.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚ. ΛΙΑΛΙΟΣ

Ἐ π α ν ὀ ρ θ ω σ ι ς: Εἰς τὴν γνωμοδότησιν ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 12)15.6.80 τεύχος τῆς ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ (σελ. 261 § 3 σειρὰ 6), ἐξ ἀδελφίας, ἀντὶ τοῦ ὄρθου ...καλούμενοι «κατὰ σειρὰν τῶν πρεσβείων τῆς Ἀρχιερωσύνης καὶ ἐκ π ε ρ ι τ ρ ο π ῆ ς ὡς Συνοδικοί...», ἐγράφη: ἐκ π ε ρ ι τ ρ ο μ ῆ ς...

ή ανακληθείς γεγονός τινός και δεύτερον ως ὁ π ο σ χ ε τ ι κ ὸ ς ὄ ρ κ ο ς (Juramentum Promissorium), ὁ ὁποῖος ἐνισχύει τὴν ὑπόσχεσιν ἐκτελέσεως ἢ παραλείψεως πράξεως τινός. Καὶ εἰς τὰς δύο αὐτὰς περιπτώσεις de lege lata εἶναι ἀπαραίτητος ἢ ἐπικλησίς τοῦ Ὄνόματος τοῦ Θεοῦ, ὡς μάρτυρος κριτοῦ καὶ ἀνταποδότου περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων ἢ ὑποσχομένων ὑπὸ τοῦ ὀμνούντος⁵.

Ὡς δικαιολογητικὸς λόγος τῆς πρὸς ὀρκοδοσίαν ὑποχρέωσης προβάλλεται ὑπὸ τῆς κρατούσης θεωρίας ἢ ἐπιδίωξις ἐντονωτέρας συνειδήσεως καὶ εὐθύνης ὑπὸ τοῦ ὀμνούντος, ἀναλογιζομένου, ὅτι εἰς περίπτωσιν ψευδορκίας ἢ ἐπιγορκίας θέλει ὑποστῆ τὴν θείαν τιμωρίαν. Διὰ τὴν λόγον αὐτὸν καὶ οἱ νομοθέται διαφόρων χωρῶν καὶ ἐποχῶν κατέστησαν τοῦτον πράξιν νομικὴν⁶. Ἐδωκαν δὲ τοιαύτην θαυμάσια εἰς τὴν πράξιν, ὥστε τὴν παραδίασιν τῆς ἀνήγαγον εἰς ποινικὸν ἀδίκημα⁷.

Ταῦτα πάντα δικαιολογοῦνται ἂν ὁ ἐπικρατῶν τύπος τοῦ ὄρκου ἐξετασθῆ ἐν σχέσει πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος; Τοῦτο θὰ ἐξετάσωμεν κατωτέρω.

Ὁ ὄρκος εἰς τὸ ἰσχύον Σύνταγματικὸν Καθεστῶς.

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἅπασαι αἱ ἐνέργειαι τῶν ὀργάνων ἐνὸς Κράτους Δικαίου εἶναι ἀπαραίτητον ὄχι μόνον νὰ εἶναι σύνομοι, ἀλλ' ἔτι πλέον νὰ συμπλέουν μὲ τὸ ἰσχύον ἐκάστοτε συνταγματικὸν κείμενον. Ἄλλως εἶναι ἄκυροι καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν ἀνυπόστατα. Ἐπομένως καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀπαίτησις ὀρκοδοσίας τῶν πολιτῶν πρέπει νὰ ἔχη ἀνάλογον συνταγματικὴν κατοχύρωσιν. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἐν χρήσει τύπος τοῦ ὄρκου δὲν πρέπει νὰ ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν μὲ τὰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος πρὸς ἀποφυγὴν παραδίεσεως τούτων.

Πράγματι κατὰ τὸ ἄρθρον 13 παρ. 5 τοῦ Συντάγματος, καθ' ὃ «οὐδεὶς ὄρκος ἐπιβάλλεται ἄνευ νόμου ὀρίσεως καὶ τῶν τύπων αὐτοῦ», κατοχυροῦνται τὸ δικαίωμα τοῦτο τῆς Πολιτείας. Ἐπαφίεται, ὅμως, εἰς τὸν κοινὸν νομοθέτην, ὄχι μόνον ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ὄρκου, ἀλλὰ καὶ ὁ καταρτισμὸς τοῦ τύπου αὐτοῦ. Ὁ δὲ νομοθέτης εἰς τὴν Ποινικὴν Δικονομίαν ἄρθρ. 218 παρ. 1 καὶ εἰς τὴν Πολιτικὴν τοιαύτην ἄρθρ. 425 § 1 οὐχὶ μόνον ἐπέβαλε τὸν ὄρκον ἀλλὰ ὥρισε καὶ θρησκευτικὸν τύπον αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος διὰ νὰ εἶναι ἔγκυρος πρέπει νὰ ἀπαγγέλλεται τοῦ ὀμνούντος θέτοντος τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

5. Πρὸβλ. Κ. Δ υ ο θ ο υ ν ι ῶ τ ο υ. Ὁ Ὁρκος, ἐν Μεγάλη Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ, τ. 19 σ. 69, Ε. Μ α ν τ ζ ο υ ν ἔ α. Τὸ πρὸβλημα τοῦ ὄρκου. Ἀθήνα: 1979 σ. 8.

6. Πρὸβλ. Κ. Τ σ ο υ κ α λ ἄ. Ποινικὴ Δικονομία, τ. Β', Ἀθήνα: 1936, σ. 234, Χ ρ. Δ ἔ δ ε, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 208, Α. Μ α ρ ῖ ν ο υ. Ἡ Θρησκευτικὴ ἐλευθερία. Ἀθήνα: 1972, σ. 248.

7. Ἴδὲ ἄρθρα 224, 226 καὶ 227 Ποιν. Κώδικος.

Δέχεται, ὅμως, καὶ τινὰς ἐξαιρέσεις. Πρῶτον οἱ κληρικοί διαθεβαλοῦν ἐπὶ τῇ ἱερωσίᾳ των, ὅτι θὰ καταθέσουν τ' ἀληθῆ (ἄρθρ. 218 παρ. 3 Κ. Ποιν. Δ. καὶ 425 § 1 Κ.Πολ. Δ.), δεύτερον οἱ πρεσβεύοντες θρησκείαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ εἶθιςται γνωστὸς τοῦ ὀρκίζεσθαι τύπος, καταθέτουν συμφώνως μὲ αὐτὸν (ἄρθρ. 220 παρ. 1 Κ. Ποιν. Δ. καὶ 425 § 2 Κ.Π.Δ.) καὶ τρίτον οἱ πρεσβεύοντες θρησκείαν ἀ π α γ ο ρ ε ὑ ο υ σ α ν τὸν ὄρκον, ἢ οἱ ἄθεοι καταθέτουν ἐπὶ τῷ λόγῳ τῆς τιμῆς των (ἄρθρ. 220 παρ. 2 Κ. Ποιν. Δ. καὶ ἄρθρ. 425 § 3 Κ. Πολ. Δ.).

Ὁ ἀνωτέρω εἶναι ὁ ἰσχύων τύπος τοῦ ὄρκου. Ἐρευνητέον, λοιπόν, ἂν παραδίδεται δι' αὐτοῦ καμμία διάταξις τοῦ Συντάγματος.

Ὁ ὄρκος καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς προστασίας τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπροπέιας.

Ἡ ἐννοία τῆς προστασίας τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπροπέιας ἐνεφανίσθη μετὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον. Ἐπειδὴ τὰ πρὸ τούτου ὀλοκληρωτικὰ καθεστῶτα ἰδρύθησαν καὶ διετηρήθησαν ἐπὶ τῆς περιφρόνησεως τοῦ ἀνθρώπου, ὡς πολίτου καὶ ὑποκειμένου ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν, ἡ ἐντεῦθεν ἀντίδρασις ἔφερε εἰς τὸ νομικὸν προσκήμιον τὴν ἰδέαν τῆς ἀξιοπροπέιας (Dignity) τοῦ ἀνθρώπου, ὡς πρῶτον ἐξασφαλιστέον, συφυῆς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, φυσικὸν ἀγαθόν⁸.

Ὁ καθορισμὸς τῆς ἐννοίας τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπροπέιας εἶναι λίαν δυσχερής. Εἶναι ἀνάλογος μὲ τὴν κοσμοθεωρητικὴν τοποθέτησιν ἐκάστου ἐρμηνευτοῦ. Παρὰ ταῦτα δυνατόν ἐστὶ εἰπῶμεν, ὅτι αὕτη εἶναι ἔμφυτος καὶ ἀκαταρτίτος ἰδιότης ἐκάστου ἀνθρώπου καὶ ὅτι θεμελιούται ἐπὶ τῶν βασικῶν ἐκδηλώσεων τῆς προσωπικότητός του, δηλαδή ἐπὶ τῆς ἰκανότητός του πρὸς αὐτοδιάθεσιν καὶ αὐτοδιαμόρφωσιν⁹.

Τὴν ἰδίαν δυσκολίαν παρουσιάζει καὶ ἡ περιγραφή τοῦ περιεχομένου τοῦ ὄρκου. Δυνάμεθα, ὅμως, κατὰ τρόπον ἀποφατικὸν νὰ προσδιορίσωμεν τοῦτο, ἐπὶ τῇ βάσει, δηλαδή, τῶν πράξεων ἐκείνων αἱ ὁποῖαι συνιστοῦν προσβολὴν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπροπέιας. Οὕτως, ἀπλουστεῶν κανεὶς δύναται νὰ εἴπῃ, ὅτι αὕτη παραδίδεται ὡςάκις ὁ ἄνθρωπος ὑπόκειται εἰς μεταχείρισιν τοιαύτην, ἐξομοιούμενος μὲ ἀντικείμενον ἢ μέσον πρὸς ἐπίτευξιν σκοποῦ τινός.

Ἰδιαιτέρως διὰ τὰς συγχρόνους ἀντιλήψεις εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς ἀρχῆς περιλαμβάνεται ἡ ἀναγνώρισις

8. Α. Σ θ ῶ λ ο υ - Γ. Β λ ἄ χ ο υ. Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος: ἐρμηνεία, ἱστορία, συγκριτικὸν δίκαιον, τ. Α', Ἀθήνα: 1954, σ. 91, σὴμ. 8.

9. Κ. Ζ ῶ ρ α ς. Ἡ συνταγματικὴ ἀρχὴ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς προστασίας τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπροπέιας κατὰ τὸ Γερμανικὸν Ὁμοσπονδιακὸν Σύνταγμα, ἐν περ. «Τὸ Σύνταγμα» τ. τ (1978), σ. 8.

μιάς ιδιωτικής, μιάς προσωπικής περιοχής του συγκεκριμένου ανθρώπου, εντός της οποίας δικαιούται ούτος να παραμείνη ανένοχλητος εν ήσυχία¹⁰ και κατά τεκμήριον αξιόπιστος εις τὰς σχέσεις του.

Επομένως και κατά την διεξαγωγήν δικαστικής ή άλλης κρατικής διαδικασίας ο άνθρωπος πρέπει να τυγχάνη μεταχειρίσεως αρμοζούσης εις ελευθέρως αποφασίζουσαν και ενεργούσαν προσωπικότητα και ουχί εις άπλουδν μέσον προς αποκάλυψιν της αληθείας¹¹.

Η αρχή διευπλώθη εις τὸ ισχύον Σύνταγμα εις τὸ άρθρον 2 παρ. 1 ὡς ἐξής: «ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ προστασία τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελοῦν πρωταρχικὴν ὑποχρέωσιν τῆς Πολιτείας»¹². Ἡ θέσις εις τὴν ὁποίαν κατατάσσεται εἶναι λίαν περίοπτος. Ἀκριδῶς μετὰ τὸν θεωρητικὸν ὀρισμὸν τοῦ Πολιτεύματος καὶ τὴν διακήρυξιν τῆς λαϊκῆς πηγῆς τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. Μετὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης ὀρίζει καὶ διακηρύσσει ταυτοχρόνως τὴν προστασίαν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας, ὡς κορωνίδα τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰς ὄλην αὐτὴν τὴν θεωρητικὴν θεμελίωσιν, ποίαν θέσιν κατέχει ὁ δικονομικὸς ὄρκος;

Ὡς εἴπομεν ἡ ὑποχρέωσις πρὸς ὀρκοδοσίαν εἶναι ἀπύλυτος ἢ δὲ ἄρνησις αὐτῆς ἀποτελεῖ ἀξιόπονον πράξιν. Ἐπομένως οὐδεὶς δύναται ν' ἄρνηθῆ ταύτην ἐκτὸς ἂν ὑπὸ τοῦ νόμου προβλέπεται τοιαύτη ἄρνησις. Εἰς τὴν οὐσίαν, λοιπόν, συμβαίνει τοῦτο τὸ περίεργον. Ὁ προσερχόμενος, ὅπως διευκολύνη, ὡς μάρτυς, τὸ ἔργον δικαστικῆς τιμῆς ὑποθέσεως, διὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς ἓν παράδειγμα, δηλαδὴ ὁ προσερχόμενος, ὅπως παράσχη τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸ Κράτος, θεωρεῖται a priori ὡς ἐλαττωμένη ἠθικὴ προσωπικότης. Δυσπιστεῖ δηλαδὴ αὐτὸ καὶ δι' αὐτὸ ἀμφισβητεῖ τὴν εἰλικρινείαν του. Ἐνεκα δὲ αὐτῆς τῆς δυσπιστίας ἐξαναγκάζει τὸν ἄνθρωπον ψυχικῶς μετὰ τὴν ἀπειλήν τῆς ἐκ Θεοῦ τιμωρίας. Τὸν ὑποδίδάξει: δηλαδὴ εἰς «ἀνθρωπάριο μετὰ δούλιο φρόνημα»¹³.

Ἐπιπλέον ὁ ἐκ τῶν προτέρων ὡς ἀναξιόπιστος λαμβανόμενος μάρτυς, ὑφίσταται λίαν ἐπὶ τῆς συνειδήσεώς του καὶ προσβολὴν τῆς ὑποστάσεώς του ἐπὶ τῇ ἀμφισβήτησει αὐτῆ τῆς ἀξιοπιστίας του. Πράγμα ἄκρως ἀντίθετον πρὸς τὴν διακηρυχθεῖσαν ἐν ἄρθρῳ 2 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος ὑποχρέωσιν τῆς Πολιτείας.

10. Πρὸλ. Κ. Ζώρα ἐνθ. ἀνωτ. σ. 15. H. Hubmann. Das Persönlichkeitsrecht, 1953 σ. 227 ἐπ. καὶ E. Kaufmann εἰς περ. «Recht-Staat-Wirtschaft» τ. 4 (1953) σ. 87.

11. Πρὸλ. Hamman-Lenz. Das Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland von 23 Mai 1949 σ. 130.

12. Πρὸλ. ἄρθρ. 1 παρ. 1 τοῦ Θεμελιώδους Νόμου τῆς Βόννης (Σύνταγμα Δυτικῆς Γερμανίας).

13. Κ. Δεσποτόπουλου, Ἐπόνομον - Ὀρκος - ποινὴ τοῦ θανάτου, Ἀθήναι: 1964, σ. 4.

Ἐπομένως ὁ ισχύων τύπος τοῦ ὄρκου, ὑπὸ τὴν θρησκευτικὴν του μορφήν, παραβιάζει τὴν ἀρχὴν τῆς προστασίας τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας.

Δυνατὸν νὰ ἀντιεῖπη τις. Πάντες οἱ προσερχόμενοι ὡς μάρτυρες εἶναι ἀξιόπιστοι; Ὁχι. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ θρησκευτικὴ ὀρκοδοσία δὲν τοῦς μεταβάλλει: εἰς ἀξιόπιστους. Ἄν τοῦτο συνέβαινε θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξαλειφθῆ τὸ θλιβερὸν φαινόμενον τῆς ψευδομαρτυρίας καὶ νὰ ἀτονίσῃ τὸ ἄρθρον 224 Ποιν. Κώδ. τὸ τιμωροῦν τὸ σχετικὸν ἔγκλημα.

Ὁ ἔντιμος μάρτυς οὐδέποτε πρόκειται νὰ καταθέσῃ ψευδῶς. Ἀντιθέτως ὁ ἐλαττωμένης ἠθικῆς συνειδήσεως, ἂν διὰ διαφόρους λόγους ἔχει προστοιμασθῆ διὰ ψευδὴν μαρτυρίαν, δὲν πρόκειται νὰ μεταβάλῃ γνώμην ὀσκιδήποτε ἐπικλήσεις τοῦ Θεοῦ λάθουν χώραν κατὰ τὴν ὀκκισίν του. Ὁ ἠθικὸς κανὼν εἶναι ἀνεργὸς δι' αὐτόν.

Ὁ ὄρκος καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος.

Ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος, ὡς γνωστὸν, ἀποτελεῖ ἀκρογωνιαῖο λίθος διὰ τὸ Δημοκρατικὸ Πολίτευμα. Αἴτημα παλαιότατον τοῦ ἐν Πολιτεία διούοντος ἀνθρώπου¹⁴, λαμβάνει νομικὴν διατύπωσιν πρώτην φορὰν ἀπὸ τὴν γαλλικὴν «Διακήρυξιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου» τοῦ 1789 (ἄρθρ. 1) καὶ ἔκτοτε εἰσέρχεται εἰς τὰ συνταγματικὰ κείμενα τῶν φιλελευθέρων Κρατῶν τοῦ 19' αἰῶνος. Τέλος εἰς τὴν ἐποχὴν μας πανηγυρικῶς διευπλώθη εἰς τὴν «Οἰκουμένην Διακήρυξιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου» (ἄρθρ. 1 καὶ 7), τελευταίως δὲ εἰς τὴν Τελικὴν Πράξιν τοῦ Ἑλσίνκι τοῦ 1975 (Κεφ. VII).

Τοιοσποτρόπως ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος ἀπέκτησε ὑπερσυνταγματικὸν χαρακτῆρα καὶ συμβατικὴν ὑποχρέωσιν τῶν δημοκρατικῶν Κρατῶν¹⁵.

Εἰς τὸ ἐλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον ἡ ἀρχὴ εἰσηλθεν ἐνωρίς. Ἀπὸ τὸ «Προσωρινὸν Πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος» τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Α' Ἐθνοσυνελεύσεως (1822) ὑπὸ στοιχείον γ', ἕως τοῦ ισχύοντος Συντάγματος (ἄρθρ. 4 παρ. 1, 2) διακηρύσσεται, ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι ἴσοι:

14. Πρὸλ. Πλάτωνος, Νόμοι 757c - 758a, Ἀριστοτέλους. Πολιτικά, III, 10 ἐπ. καὶ ἠθικά Νικομάχεια 1131 α-β, ὡς καὶ Δ. Κυριαξή - Γουδέλ η. Θεμελιώδη δικαιώματα εἰς τὴν Ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἐν τιμ. τόμῳ ἠ. Κυριακοπούλου (1966), σ. 124 ἐπ.

15. Διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἰσότητος γενικῶς ἰδὲ ἀντὶ ἄλλων: Ἀρ. Μάναση, Αἱ ἐγγυήσεις τηρήσεως τοῦ Συντάγματος, τ. II. Θεσσαλονίκη 1965, σ. 45 ἐπ., Γ. Βλάχου, Κοινωνιολογία τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, Ἀθήναι, Παπζήσης, 1976 σ. 81 ἐπ., M. Duverger. Institutions Politiques et Droit Constitutionnel τ. I. Paris, 1973 σ. 74 ἐπ., C. B. Macpherson. The Political Theory of possessive Individualism. Oxford, 1975 σ. 74 ἐπ., 238, ἐπ., 264 ἐπ., J. Rees. Equality. London, Macmillan, 1971.

ἐνώπιον τῶν νόμων¹⁶. Δηλαδή οὐδεὶς ἐξαιρεῖται τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νόμων.

Διὰ τοῦ ἀρθρου τούτου τίθεται κανὼν δικαίου μὲ ἠδῆμένην τυπικὴν δύναμιν. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι διὰ τοῦ κανόνος αὐτοῦ δεσμεύονται ἅπαντα τὰ ὄργανα τοῦ Κράτους, οὐχὶ μόνον τὰ ἐφαρμόζοντα τοὺς νόμους (ὄργανα τῆς ἐκτελεστικῆς καὶ δικαστικῆς ἐξουσίας), ἀλλὰ καὶ ἐκείνα, τὰ ὁποῖα θεσπίζουν νόμους, ἤτοι ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία.

Οὕτω κατὰ τὴν διδασκαλίαν¹⁷ καὶ τὴν νομολογίαν¹⁸ ὁρίζεται, ὅτι τὸ περιεχόμενον τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος δὲν ἀφορᾷ μόνον εἰς τὴν ἰσότητα ἐνώπιον τοῦ νόμου, δηλαδή εἰς τὴν ἴσην κυρίως ἐφαρμογὴν τῶν νόμων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἰσότητα τοῦ νόμου ἑναντι τῶν πολιτῶν, δηλαδή εἰς ὑπὸ τούτου ἴσην ρύθμισιν¹⁹.

Πέραν τῶν ἀνωτέρω καὶ κατὰ παρέκκλισιν τῆς ἀρχῆς ἢ νομολογία τοῦ ΣτΕ²⁰ καὶ τοῦ 'Αρείου Πάγου²¹ δέχεται, ὅτι ὁ νομοθέτης δύναται νὰ προβαίη εἰς ἀνομοίαν μεταχείρισιν ὁμοίων θεμάτων, κινούμενος ἐκ λόγων «γενικωτέρου συμφέροντος» ἢ «εἰδικῆς σκοπιμότητος». Ἡ ἐξουσία αὕτη τοῦ νομοθέτου εἶναι ἀρκεύτως εὐρεία, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴν ὑπερβαίη τὰ ἀκρότατα ὅρια τῆς διακριτικῆς αὐτοῦ εὐχερείας, εἰσάγων ἀδικαιολογήτους διακρίσεις συγκρουστέας καταφόρως μὲ τὸ περὶ δικαίου αἰσθημα τῶν πολιτῶν.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἔννοια: ὡς «γενικὸν συμφέρον» ἢ «εἰδικὴ σκοπιμότης» ἔχουν τόσον ἀόριστον περιεχόμενον μεταβαλλόμενον ἐκ τῶν ἐκάστοτε

16. Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς εἰς τὸ ἐλληνικὸν συνταγματικὸν δίκαιον ἰδὲ ἀντὶ ἄλλων: 'Α. Σ δ Ὁ λ ο υ - Γ. Β λ ἄ χ ο υ, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 117 ἐπ., Χ ρ. Σ γ ο υ ρ ἱ - τ σ α. Συνταγματικὸν Δίκαιον τ. Β' τχ. Β'. 'Αθῆναι: 1966, σ. 181 ἐπ. Μ. Σ τ α σ ἰ ν ο π ο ὄ λ ο υ. Νομικὰ Μελέται, 'Αθῆναι: 1972, σ. 145 ἐπ.

17. Πρβλ. 'Α. Σ δ Ὁ λ ο υ - Γ. Β λ ἄ χ ο υ, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 187 ἐπ., 'Α. Μ ἄ ν ε σ η, 'Ἡ συνταγματικὴ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς ὑπὸ τῶν δικαστηρίων ΕΕΝ ἔτος 25ον (1958) σ. 445 ἐπ., 'Α. Μ α ν ἱ τ ἄ κ η, 'Ἡ συνταγματικὴ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος καὶ ἡ ἔννοια τοῦ γενικοῦ συμφέροντος, ἐν «Τὸ Σύνταγμα» τ. 4 (1978) σ. 440.

18. Πρβλ. ΑΠ. 111)67, ΑΠ 683)69, ΑΠ 697)69, ΑΠ 274)71 καὶ ΣτΕ 275)67, ΣτΕ 3217)77.

19. Θὰ πρέπει νὰ διευκρινισθῇ, ὅτι ἡ νομολογία προσφεύγουσα εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς «ἰσότητος τοῦ νόμου», ἢ ὡς ἀκόμη λέγεται, «τῆς ἰσότητος ἐντὸς τοῦ νόμου» δὲν ἐγκαταλείπει τὴν ἀρχικὴν ἰδέαν τῆς «ἰσότητος ἐνώπιον τοῦ νόμου». Ἀπλῶς τροποποιεῖ τὸ ἀρχικὸν τῆς περιεχόμενον εἰσάγουσα τὸ στοιχεῖον τῆς διαφοροποιημένης μεταχείρισως. (Πρβλ. καὶ 'Α. Μ α ν ἱ τ ἄ κ η, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 441).

20. ΣτΕ 125)48, ΣτΕ 2312)48, ΣτΕ 2415)53, ΣτΕ (δλομ.) 1238)56, ΣτΕ 3217)77.

21. ΑΠ. 111)41, ΑΠ 171)55, ΑΠ 347)56, ΑΠ 310)73, ΑΠ 484)75, ΑΠ 1471)77.

κοινωνικῶν συνθηκῶν, ὥστε ὁ νομικὸς τους προσδιορισμὸς νὰ περιορίζεται ἀπὸ δυσεπίλυτα ἐρμηνευτικὰ προδλήματα. Ἐξ ἄλλου καὶ ἀοριστία: εἰς τὰς διατυπώσεις τῶν νομολογιακῶν κειμένων περιπλέκουν τὸ πρόβλημα ἂν δὲν περιέχουν καὶ ποσοστὸν τι κινδύνου^{21α}.

Δι' αὐτό, ὡς προσφυῶς παρατηρήθη «παρέκκλισις ἀπὸ τῆς συνταγματικῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος κατ' οὐδένα τρόπον εἶναι δυνατὴ, ἐφ' ὅσον ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης τὴν ἐθέσπισεν ἀπόλυτον. Καὶ ἐφ' ὅσον αὐτὸς δὲν διέκρινεν οὔτε εἰσῆγαγεν ἐξαιρέσεις, ὁ κοινὸς νομοθέτης δὲν δικαιούται νὰ διασπᾷ τὴν γενικότητα τῆς ἀρχῆς δι' οἰανδήποτε αἰτίαν ἢ πρόσχημα²².

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω καθίσταται προβληματικὴ ἢ ἐναρμόνισις τοῦ ἰσχύοντος τύπου τοῦ ὅρκου μὲ τὴν ἀρχὴν ταύτην.

Οἱ ὑποκείμενοι εἰς ὀρκοδοσίαν Ἑλληνες πολῖται διακρίνονται εἰς τέσσαρας κατηγορίας. Εἰς τὴν πρώτην ἀνήκουν οἱ Χριστιανοί, εἰς τὴν δευτέραν οἱ ἱερωμένοι, εἰς τὴν τρίτην οἱ ἀλλόθρησκοι καὶ εἰς τὴν τετάρτην οἱ ἄθεοι καὶ οἱ πρεσβεύοντες θρησκείαν ἀπαγορευούσαν τὸν ὄρκον.

Διὰ τὴν πρώτην καὶ τὴν τρίτην κατηγορίαν ὁ νομοθέτης ὁρίζει: θρησκευτικὸν ὄρκον, διὰ τὴν δευτέραν διαθεδαίωσιν ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ καὶ διὰ τὴν τετάρτην διαθεδαίωσιν εἰς τὴν τιμὴν τῶν οὕτω ὀρκιζομένων.

Ἐν ἄλλαις λέξεσι διὰ τοὺς χριστιανούς καὶ δι' αὐτούς, πού ἡ θρησκεία των ἐπιτρέπει τὸν ὄρκον, ὁρίζει ὄρκον ἐπαχθὴ καθ' ὅσον ἀσχεῖ πίεσιν ἐπὶ τῆς συνειδήσεώς των. Διὰ τοὺς κληρικούς, ὅμως, ὁρίζει ἐπαχθέστερον τύπον, καίτοι προφανῶς ἐνόμισεν, ὅτι ἡ τοιαύτη ρύθμισις εἶναι ἐλαφροτέρα ἄρα καὶ ἀρμολογικότερα διὰ τὸ ὑψηλὸν λειτούργημα των. Τοῦτο δὲ διότι ἢ ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ διαθεδαίωσις εἶναι ὄρκος εἰς τὸ Μυστήριον τῆς ἱερωσύνης, ἤτοι: εἰς τὴν Θεῖαν Χάριν, εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ Ὅποῖον κατέστησεν αὐτοὺς λειτουργοὺς τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων²³.

Ὅπως διαφορετικὴ εἶναι ἡ ρύθμισις διὰ τοὺς ἀθέους ἢ πρεσβεύοντας θρησκείαν μὴ ἐπιτρέπουσαν τὸν ὄρκον. Ἐνταῦθα ὁ νομοθέτης ἀρκεῖται εἰς τὸν λόγον τῆς τιμῆς τῶν ὀρκιζομένων. Ἄρα εἰς ὄρκον διόλου ἐπαχθὴ, ὡς οὐδὲ ἀπτόμενον, οὐδὲ ἀσχεῖντα πίεσιν ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς των συνειδήσεως.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω νομικὴν κατασκευὴν ὑποκρύπτεται ἡ ἐξῆς οὐσιώδης ἀνισος ρύθμισις: Ὁ μὲν Χριστιανὸς εἶναι:

21α. Γ. Π ρ ἱ ν τ ζ ἱ π α, Ὁ δικονομικὸς ὄρκος (Juramentum Assertorium) καὶ ἡ ἀντίθεσός του πρὸς τὸ Σύνταγμα, ἐν ΔΙΚΗ Δ, Π (1980) σ. 37.

22. 'Α. Μ ἄ ν ε σ η, Ἡ συνταγματικὴ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος... ἔνθ. ἀνωτ. σ. 447.

23. Πρβλ. Ε. Μ α ν τ ζ ο υ ν ἔ α, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 25 καὶ Ματθ. 1Β', 31-33.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Είναι αναγκαίον να συγκροτηθῆ

«τρίτη σύνοδος τοῦ Βατικανού».

Ἡ ἐναρκτήριος καὶ διαδικαστικὴ φάσις τοῦ ἀρξαμένου ἐν Πάτωρ καὶ Ρόμω διαλόγου μεταξὺ Ὁρθόδοξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, συμφώνως πρὸς δηλώσεις τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Μελλίωνος εἰς τοὺς «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου, ἐληξεν ἐπιτυχῶς. Ὁ πρῶτος στόχος τῆς μικτῆς συναντήσεως ἐπιτεύχθη καὶ αὐτὸς εἶναι τὸ γεγονός δι, μετὰ ἰσοῦς αἰῶνας, ἀντιπρόσωποι τῶν δύο Ἐκκλησιῶν συνήλθον ἐπὶ τὸ αὐτό. Εἰς δεύτερος ἐπιτευχθεὶς στόχος ἦτο ἡ ἀλληλογνωριμία καὶ ἡ ἐξάσκησης εἰς τὴν συνάντησιν. «Τώρα, ὡς προσέθεσεν ὁ ἅγιος Χαλκηδόνος, εἴμεθα ἔτοιμοι διὰ τὸν οὐσιαστικὸν διάλογον. Καὶ αἱ δύο Ἐκκλησίαι θὰ ὠφεληθοῦν ἐκ τῆς ἐνότιτος». Οἱ Δυτικοὶ ἰδίως θὰ ὠφεληθοῦν «ἐκ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὰς πηγὰς καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, διὸ οἱ θὰ ἀντλήσουν ἐκ τῶν λαιρευτικῶν καὶ πνευματικῶν βιωμάτων τῆς Ἀνατολῆς».

Πάντως ἡ ἔκτασις τοῦ διαλόγου, ὡς ἐτόνισεν ἐπὶ πλέον ὁ Σεβασμιώτατος, θὰ ἐξαρτηθῆ ἐκ τοῦ ἐὰν οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ θὰ συγκροτήσουν τρίτην σύνοδον τοῦ Βατικανού. «Μία νέα ἐρμηνεία, εἶπε, τοῦ Προ-

a priori ἀνέντιμος καὶ δι' αὐτὸ ἀναξιόπιστος. Ἐπομένως χρειάζεται τὴν ἀπειλήν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν μεταστραπὴν εἰς ἀξιόπιστον. Ἀπὸ τὴν ἄλλην, ὅμως, πλευρὰν ὁ ἄπιστος ἢ ὁ ἀκολουθῶν θρησκείαν μὴ ἐπιτρέπουσαν τὸν ὄρκον εἶναι ἐκ τῶν προτέρων ἐντιμος καὶ δι' αὐτὸ καὶ ἀξιόπιστος. Ἐπομένως καὶ ὁ λόγος τῆς τιμῆς αὐτοῦ ἔχει διὰ τὴν Πολιτείαν πραγματικὴν ἀξίαν, ἐνῶ τοῦ Χριστιανοῦ σὺδδειμάν²⁴.

Ἐρωτᾶται: Ἐναρμονίζονται τὰ ἀνωτέρω μὲ τὴν ἀρχὴν τῆς ἰσότητος;

Βεβαίως δὲν θὰ ἦτο ἐπιτρεπτόν ὁ νομοθέτης νὰ ὀρίσθῃ θρησκευτικὸν ὄρκον διὰ τὸν δεδηλωμένον ἄθεον. Ἡ δύνατο, ὅμως, νὰ ἀναγνωρίσθῃ τὸν λόγον τῆς τιμῆς ἀμφοτέρων, ὡς ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἀρῶν τὴν ἀξιοπιστίαν.

(Συνεχίζεται.)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. ΠΡΙΝΤΖΙΑΣ

Βιβλιοθηκᾶριος

τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

τείου καὶ τοῦ Ἀλαδήτου θὰ εἶναι πιθανῶς ἢ πλέον ἀσφαλῆς κλεῖς διὰ τὴν ἐπανένωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐφ' ὅσον τὰ παπικὰ δόγματα ἐθεσπίσθησαν ὑπὸ ρωμαιοκαθολικῶν συνόδων, πρέπει μία νέα σύνοδος νὰ τὰ ἐπανεξετάσῃ καὶ (νὰ δώσῃ νέας ἐρμηνείας, αἰτινες θὰ συνεβίβασον τὴν ἀνάγκην τῆς πειθαρχίας εἰς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν μετὰ τῆς ἀνάγκης τῆς διαλύσεως πάσης ὑποψίας πασῶν τῶν λοιπῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν».

Παρομοίᾳ ἄπορις πρὸς τὴν τοῦ Μητροπολίτου Χαλκηδόνος εἶχε διατυπωθῆ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν καὶ ἐν τῷ Πανορθόδοξῳ Συμποσίῳ τῆς Θεσσαλονίκης, ἐν τῷ ὅποιῳ ἐτιόνισθη, διὸ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότιτος τῶν Ἐκκλησιῶν δέον, ὅπως «θεσμοὶ τῶν ἐτεροδόξων (ὡς λ.χ. ὁ παπικὸς) ἀποβάλουν πᾶσαν ἀξίωσιν ἐπιβολῆς ἐπὶ τῶν Ὁρθόδοξων καὶ ἀποδυναμωθοῦν ὑπὸ τῶν ἐτεροδόξων διὰ νέας συμβολικῆς ἐρμηνείας». Ἄς ἐπιπλάσωμεν, διὸ θὰ γίνῃ κατανοητὸν ὑπὸ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, διὸ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐδοωθῆ ὁ ἀρξάμενος διάλογος, ἐὰν δὲν γίνῃ ἀποδυναμωσις τῶν παπικῶν δογμάτων.

«Πρέπει νὰ ἀποκτήσῃ καὶ ψυχὴν».

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γερμανίας κ. Εἰρηναῖος, ἐν προσφάτῳ ἀρθρῷ αὐτοῦ δημοσιευθέντι ἐν τῷ περιοδικῷ «Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα», ἀναφερόμενος εἰς τὰ προβλήματα, ἅτινα σχετίζονται πρὸς τὴν προσπάθειαν διὰ τὴν ἐνοποίησιν τῆς Εὐρώπης, ἐπισημαίνει ὀρθῶς, διὸ «ἄρα καὶ τρεῖς αἰῶνες μονόπλευρος ὀρθολογισμὸς, ὁ ὕλισμός, πρακτικὸς καὶ θεωρητικὸς, ὁ μηδενισμὸς καὶ ἄλλα εἰς «...οἰσμός», ὑποσκάπτουν καὶ φθείρουν τὴν εὐρωπαϊκὴν ψυχὴν καὶ ἂν ὕστερα ἀπὸ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον ἢ Εὐρώπη ἀποσούθηκε ἀπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ κόσμου, αὐτὸ ὀφείλεται σ' ἓνα μεγάλο βαθμὸν καὶ στὴν πνευματικὴν της παρακμὴν».

Ἐπομένως, ὡς προσθέτει ὁ ἅγιος Γερμανίας, «ὄσοι εἰλικρινᾶ ποθοῦν τὴν ἀνόρθωσιν καὶ τὴν ἀνασύνταξιν τῆς Εὐρώπης πρέπει νὰ φροντίσουν καὶ γιὰ τὴν πνευματικὴν ἀνασύνταξιν. Γιὰ τὴν πνευματικὴν ἀνακαίνισιν». Δι' αὐτὸ, «ἂν θέλομε ἢ νέα αὐτὴ Εὐρώπη νὰ μὴν εἶναι μόνον μιά ἐφήμερη οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ Ἐταιρεία, ἀλλὰ μιά δυναμικὴ κοινωνία, ποὺ θὰ συνεχίζει τὴν πολιτιστικὴν τῆς προπορευομένης ἢ ἔστω θὰ κρατῆται στὴν ἰσοπορεία ἄλλων δυναμικῶν περιοχῶν τοῦ κόσμου, τότε τὸ νέο εὐρωπαϊκὸ οἰκοδόμημα πρέπει νὰ θεμελιωθῆ σὲ βαθύτερα πνευματικὰ θεμέλια. Πρέπει νὰ ἀποκτήσῃ καὶ ψυχὴν. Κι αὐτὴ ἢ ψυχὴ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλη ἀπὸ

24. Πρὸβλ. Ε. Μαντζουράς, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 23.

τήν χριστιανική πίστη». Ἡ πίστις αὕτη «ένώνει τοὺς λαοὺς, ἔθνη, φυλές καὶ γλώσσες σὲ μιὰ ἐνότητα, χωρὶς νὰ ἐξαλείφῃ τὰ ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὰ τους».

«Καλοστημένος μῦθος».

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρὸς ἀντίκρουσιν ἀδίκων ἐπιθέσεων ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας, ἀναφερομένων εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιοουσίας, ἐκκυκλοφόρησεν ἐνημερωτικὸν ἐντυπον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναφέρεται, ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιοουσίας προέρχεται ἐκ προαιρετικῶν καὶ ἀδιότιστων προσφορῶν τῶν πιστῶν ἢ ἐξ ἀφιερώσεων εἰς τὰς ἰ. μονὰς ἐκ μέρους τῶν ἰδρυτῶν τῶν.

Ἐν συνεχείᾳ τονίζεται, ὅτι «λόκληρος τόμος θὰ ἠδύνατο νὰ γραφῆ διὰ τὰς ἀμετρούτους προσφορὰς περιοουσιακῶν στοιχείων εἰς τὸ Ἔθνος ἢ διὰ σκοποῦς κοινωφελεῖς (ἰδρύματα, νοσοκομεῖα, σχολεῖα κ.λπ.)».

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἐκκλησίας, ταῦτα οὐδόλως εἶναι τεράστια, ὡς διατυμπανίζεται. «Τὰ δῆθεν μυθώδη πλούτη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἓνας καλοστημένος μῦθος, τὸν ὁποῖον ἡ ἀντιεκκλησιαστικὴ προπαγάνδα χρησιμοποιεῖ εὐρύτατα, διὰ νὰ ἀποπροσανατολίῃ τὸν λαόν».

Ὡσαύτως ἐν τῷ ἐντύπῳ τονίζεται, ὅτι ἡ ἀξιοποίησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιοουσίας ἀποβλέπει εἰς τὴν καλύτεραν πραγμάτωσιν τῶν πνευματικῶν σκοπῶν τῆς. Ὄθεν θέλουν νὰ ἀφαιρέσουν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας τὴν περιοουσίαν τῆς μόνον ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐπιδιώκουν νὰ φτιώσουν τὸ σίγμα τῆς, νὰ τῆς περιορίσουν τὰς δραστηριότητας καὶ νὰ τὴν ἀπωθήσουν εἰς τὸ περιθώριον».

«Ἐπανάστασις τοῦ 1821 καὶ ἀμφισβήτησις».

Ἡ ὑπὸ τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ὁργανωθείσα δημοσία συζήτησις ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρασοῦ» ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἐπανάστασις τοῦ 1821 καὶ ἀμφισβήτησις» ἔπεισε πάντα καλόπιστον ἀκροατήν, ὅτι ἡ ἀμφισβήτησις τοῦ ἡγετικῶν ὀβλόν τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν μεγάλην ἐθνεγεσίαν εἶναι ὄλως ἀστήρικτος καὶ οὐκοφαντικὴ.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικώτερον εἰς τὰς προσφάτους ἐπιθέσεις ἐναντίον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ε΄ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ μετέχων τῆς συζητήσεως Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Χριστόδουλος, ὡς ἐσημειώθη ὑπὸ τῆς ἐφημερίδος «Χριστιανική», «μετὰ πολὺν πειστικὰ στοιχεῖα καὶ ἀδιαμφισβήτητα ἱστορικὰ γινόμενα ἀπέδειξε τὴν συμβολὴν τοῦ Πατριάρχου στὴν Ἐπανάστασις τοῦ 1821» καὶ αὐτὴν ὁρθότητα τῶν ἐλιγμῶν τῶν γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἀγῶνος καὶ γιὰ τὴν σωτηρία χιλιάδων Ἑλλήνων ἀπὸ βέβαιο θάνατον».

Οὐδεμία διαστρέβλωσις τῶν γεγονότων ἐπὶ τῆς προκρουστικῆς κλίνης τῆς ἀντιεκκλησιαστικῆς ἐκστρατείας εἶναι δυνατὸν νὰ κλονίσῃ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὡς φιλόστοργος μήτηρ καὶ ὡς «ἡ ὄρις τὰ νοσοῖα ἐάντης» (Ματθ. κγ', 37) περιέθαλψε καὶ ὠργάνωσε τοὺς ἐποδούλους Ἑλλήνας. Καθ' ἃ ὁμολογεῖ αὐτὸς ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀναμορφωτὴς τῆς ἑλληνικῆς παιδείας Ἀδαμάντιος Κοραΐς, «εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς κοινὴν μητέρα, εἶναι τὸ Γένος προσκεκολλημένον καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τὴν μητρικὴν φροντίδα, τὴν ὁποῖαν δεικνύει καθ' ἐκάστην ἡμέραν ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ Γένους».

«Ἡ ἀληθινὴ

σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησις».

Τὸ δημοσιογραφικὸν ὄργανον τοῦ Βατικανοῦ «Ρωμαῖος Παρατηρητής», ἀναφερόμενον εἰς θαρσύνματον δῆλωσιν τῶν Ἱταλῶν ἐπισκόπων περὶ τῆς «σεξουαλικῆς ἀγωγῆς», ὁρθῶς τονίζει, ὅτι, ἐφ' ὅσον τὸ γενετήσιον ἢ σεξουαλικὸν ἔνστικτον συνδέεται μετ' ὀλοκλήρου τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀγωγή αὕτη σημαίνει «ὀλοκληρωτικὴν καὶ ἁρμονικὴν ἀγωγήν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ σεξουαλικὴ δύναμις ἀποτελεῖ οὐσιαστικὸν στοιχεῖον, ἀλλ' οὐχὶ μοναδικόν». Ἐπομένως ἡ ἀπομόνωσις τοῦ προβλήματος τῆς σεξουαλικῆς ἀγωγῆς καὶ ἡ ἀπόσπασίς του ἐκ τοῦ ἔργου τῆς μορφώσεως τῆς ὅλης ἀνθρωπίνης προσωπικότητος «σημαίνει οὐ μόνον πτώχευσιν τοῦ προβλήματος, ἀλλὰ καὶ παραμόρφωσίν του».

Αἱ διακηρύξεις αὗται δεόν νὰ ληφθῶν σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν ἀσκούτων τὸ ἔργον τῆς ἀγωγῆς. Δέον νὰ κατανοηθῆ, ὅτι ἡ γενετήσιος σφαῖρα συνδέεται πρὸς πάσας τὰς ἀνθρωπολογικὰς περιοχάς, οἷαι εἶναι ἡ νομικὴ, ἡ πολιτικὴ, ἡ κοινωνικὴ, ἡ ἠθικὴ, ἡ ἀνθρωπιστικὴ, ἡ πολιτιστικὴ καὶ πρὸ πάντων ἡ θρησκευτικὴ. Δι' αὐτὸ ἡ δῆλωσις τῶν Ἱταλῶν ἐπισκόπων ὑπομνησθεὶς τὴν καὶ σήμερον ἰσχύουσαν διακρίσιν τοῦ μεγάλου παιδαγωγοῦ Foerster, καθ' ἣν «εἶναι οὐτοσῶτα νὰ νομίζωμεν, ὅτι θὰ δυνηθῶμεν νὰ ὁδηγήσωμεν τὴν αἰχμάλωτον εἰς τὰς αἰσθητικὰς ψυχὴν εἰς μίαν πνευματικὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ γενετήσιου δι' ἀπλῶν ἠθικῶν προτροπῶν ἢ διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ κοινῶν καλοῦ ἢ δι' ὕγιων συνταγῶν. Εἶναι ἀδύνατον, ἄνευ τῆς δυνατῆς καὶ ἀπολύτου ἐπιταγῆς τῆς παλαιᾶς ἠθικῆς διὰ τὸν ἡρώτισμόν, τὴν θυσίαν, τὴν ἀγνότητα, τὴν πειθαρχίαν καὶ ἄνευ τῆς ἐπιτάξεως τῆς ἐπιταγῆς ταύτης εἰς μίαν μεταφυσικὴν βιοθεωρίαν, νὰ γίνῃ τις κύριος τοῦ πάθους. Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθινὴ σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησις».

Ἐκτεταμένη ἀνθρωποκτονία.

Συμφώνως πρὸς τὰ στατιστικὰ δεδομένα, ἄνωμα περιελήφθησαν ἐν προσφάτῳ ἐκθέσει τοῦ Ο.Η.Ε. περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς, εἰς ἐκάστην δυνάδα παιδίων,

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἐκκλησία Σερβίας

Κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα καὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα πλήθος πιστῶν εἶχον κυριολεκτικῶς κατακλύσει τοὺς ναοὺς παρκαλοθησαντες τὰς ἱερουργίας μετὰ συγκινητικῆς κατανύξεως. Τυγχάνει ἄξιον ἰδιαίτερας ἐξάρσεως τὸ γεγονός ὅτι μετὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν παρετηρήθη ἐφέτος μέγας ἀριθμὸς νέων, οἱ ὅποιοι συχνὰ ἀνέμενον ἐπὶ ὥρας διὰ νὰ δυνηθῶν νὰ προσκυνήσουν τὸν Ἐπιτάφιον καὶ νὰ μεταλάβουν. Συνάμα παρετηρήθη καὶ μεγάλη ζήτησις καὶ αὐξήσις τῆς κυκλοφορίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐντύπων καὶ θρησκευτικῶν βιβλίων.

Τριακονταπενταμελὴς χορωδία τῶν ἱερέων καὶ τῶν διακόνων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ Βελιγραδίου μετέβη κατὰ τὸ δευτέρου δεκαπενθήμερον τοῦ Ἰουλίου εἰς Σουηδία καὶ Δανίαν, ἔπου ἔφαλε κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν εἰς τοὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς τῆς Σερβικῆς Ἐπισκοπῆς τῆς Δυτικῆς Ἑδρώπης καὶ ἔδωκεν μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας εἰς διαφόρους πόλεις τῶν ἐν λόγῳ κρατῶν συναυλίας ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς κυρίως Σέρδων συνθετῶν, τὰς ὁποίας παρηκολούθησαν πολλοὶ Σέρβοι ἐργάται εἰς τὰς χώρας αὐτάς, ὡς καὶ ἐντόπιοι πιστοὶ διαφόρων χριστιανικῶν ὁμολογιῶν καὶ ἐκπρόσωποι τῶν τοπικῶν ἀρχῶν

ἅπαντα γεννῶνται ἐν τῷ κόσμῳ, ἀναλογεῖ σχεδὸν ἔν, τὸ ὅποιον φρονεῖται δι' ἀμβλώσεως. Πλέον συγκεκριμένως, κατὰ τὴν ἑκθεσίαν ταύτην, «καθ' ἑκάστην γεννῶνται περίπου 300.000 παιδίων, ἐνῶ ἐπίσης καθ' ἑκάστην εἰκοσιτετραῶρον γίνονται εἰς ὅλην τὴν γῆν κατὰ προσέγγισιν 120.00 ἑκτροῶσεων».

Ἡ τρομερὰ αὐτὴ στατιστικὴ ἐπιτρέπει νὰ ἀναλογισθῶμεν πάσας τὰς ὀλεθρίας ἐπιπτώσεις, αἵτινες συνδέονται μετὰ τῆς ἐκατεταμένης αὐτῆς ἀνθρωποκτονίας, ἥτις καὶ παρ' ἡμῶν ἐκτείνεται ὁλονὲν καὶ περισσότερον. Πρόκειται περὶ ἐπιπτώσεων ἴσων σωματικῶν (ὄξειαι καὶ χρονία φλεγμοναί, στείρωσις, αὐτίματοι ἀποβολαί, πρόωροι τοκετοί), ὅσον καὶ ψυχικῶν (αἰσθήματα ἐνοχῆς καὶ βαρεῖαι ψυχοσωματικαὶ βλάβαι ἐφ' ὅρου ζωῆς).

Συντριπτικὴ ἀπάντησις.

Ἀθηναϊκὴ ἑσπερινὴ ἐφημερίς, ἀναφερομένη εἰς τὸ ὅτι νεάνιδες γίνονται μοναχαί, ὁμιλεῖ διὰ τὸ ὅτι αὐταὶ «αὐλίσουν τὸ κορμί σ' ἕνα μαῦρο σάβανον», οἰοῦνται ἀρπαζόμεναι καὶ ἐκμανλιζόμεναι ἐπὶ «ὀκνῶν φασοφόρων», οἵτινες ἀποβλέπουν εἰς τὸ νὰ καταστήσουν δῆθεν ταύτας «ὑπηρετίας», «ἐργατορίας», «παλλακίδας».

Εἰς τὸ ἀνυχὲς αὐτὸ δημοσίευμα, καθ' ὃ αἱ ἐκλέγουσαι τὸν μοναχικὸν βίον νεάνιδες στεροῦνται «ἐ-

Ἀπὸ 12-20 Μαΐου τρέχοντος ἔτους συνήλθε εἰς τὸ Μέγαρον τοῦ Πατριαρχείου ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ εἰς τακτικὴν ἐτησίαν Σύνοδον ἡ Ἱεραρχία τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας. Κατ' αὐτὴν ἐξητάσθησαν τρεχούσης φύσεως ζητήματα καὶ προβλήματα τὰ ὅποια ἀντιμετωπίζουσι ὁ κλήρος καὶ οἱ πιστοὶ εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς χώρας, καὶ τὰ ὅποια ἀνέφερον οἱ ἐπαρχιοῦχοι Ἀρχιερεῖς εἰς τὰς ἐκθέσεις τῶν εἰς τὴν Ἱεραρχίαν, ἡ ὁποία ἔλαβε τὰς σχετικὰς ἀποφάσεις.

Ληξάσης τῆς ἐτησίας θητείας τῶν μελῶν τῆς Διαρκούς Ἱερᾶς Συνόδου, ὡς μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διὰ τὴν περίοδον μέχρι τῆς ἐπομένης Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας κατὰ Μάτιον τοῦ 1981 ἐξελέγησαν οἱ Σεβασμιώτατοι: Σλαβονίας Αἰμιλιάνος, Σρέμ Ἀνδρέας, Ζίτσης Στέφανος, καὶ Νύσσης Εἰρηναῖος. Διὰ μεταθέσεως ἐπληρώθη ἡ χηρεύουσα ἐπαρχία τοῦ Σρέμ διὰ τὸ μέχρι τοῦδε Μπάνια Λούκας Ἀνδρέου, εἰς δὲ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Μπάνια - Λούκας ἐποθετήθη ὁ ἐκ τῶν βοηθῶν τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ Ἐπίσκοπος Μοραβιτικῆς Ἐφραῖμ. Τοποτηρητῆς τῆς χηρεύουσας ἐπαρχίας Βανάτου ὤρισθη ὁ Σουμαδίας Σάββας.

λευθέρως βουλήσεως, ἐδόθη τῷ ὄντι συντριπτικὴ ἀπάντησις δι' ἐπιστολῆς ἀγαπῶστου, δημοσιευθείσης εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, πρὸς τοὺς ἄλλοις, τονίζονται ἐνστόχως τὰ ἑξῆς: «Θὰ ἦταν... ἐχθρὸς τῶν βασικωτέρων ἀπαντήσεων τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπροσεχίας ὅποιος ἀρνιόταν, ὅτι τὰ μοναστήρια καὶ τὰ ἐρημητήρια πρόσφεραν καὶ προσφέρουν ὅλες τὶς ἐποχὰς καὶ σ' ὅλες τὶς θρησκευτικὰς ἔξοχες συνειδήσεις - μαρτυροῦντες ἐσωτερικῆς ἐργήσεως καὶ πνευματικῆς ἀφύπνισης... Τὰ μοναστήρια ὑπῆρξαν πνευματικὰ ὀρηκτῆρια μεγάλων δασκάλων τῆς ἐσωτερικότητος..., ἑστίαις ζηλευτῆς πνευματικῆς ἀνάτασης καὶ συγκλήσεως».

«Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ὅτι πολλοὶ γονεῖς ἀντιστοιχοῦνται εἰς τὴν ὑπὸ τῶν τέκνων τῶν ἐκλογῆν τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος, ὁρθῶς ἡ μνημονευθεῖσα ἐπιστολὴ ἀπαντᾷ εἰς τὸν δημοσιογράφον, ὅτις ἀστόχως ἐπικαλεῖται τὴν «ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως»: «Οἱ πατεράδες, τοὺς ὁποίους ὑπερασπίζεσθε, ἀρνοῦνται τὴν ἐλευθερίαν τῶν παιδιῶν τοὺς καὶ, διαπνεόμενοι ἀπὸ προμεσαιωνικῆς νοοτροπίας, θέλουσι νὰ καταπνίξουν τὴν ἐλεύθερον ἐκλογὴν τοὺς· δὲν κομίζετε λοιπὸν γλαῦκα στήν Ἀθήνα, ἀν' σι' ὄνομα τῆς ἐλευθερίας ἐπιθυμήτε δούλους τῶν γονιῶν τοὺς καὶ ἀνδρείκελα». Ἀληθῶς, ἐὰν σήμερον οἰσοδῆποτε ἐνήλιξ εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἐκλέξῃ τὸν δρόμον τῆς διαφθορᾶς, πολὺν περισσότερον εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἀποφασίσῃ τὴν ἀφιέρωσίν του εἰς τὴν ζωὴν τῆς προσευχῆς καὶ τῆς πνευματικῆς ἀνατάσεως.

'Εκκλησία Φινλανδίας

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τὴν Φινλανδίαν ἐξέδωκε προσπάτως ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοπικοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Φινλανδικῆν ἐγκυκλοπαίδειαν διὰ τὴν ἁγίαν Ὁρθοδοξίαν. Τὸ βιβλίον εἶναι εἰκονογραφημένον καὶ περιέχει: ἐκτενῆ ἄρθρα περὶ τῆς διδασκαλίας, τῶν ἱεροτελεστιῶν, τῆς ἱστορίας καὶ τῶν παραδόσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Συνεργάται εἰς τὴν ἐγκυκλοπαίδειαν εἶναι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Παῦλος, ὁ Μητροπολίτης Ἐλισγιγκίου Ἰωάννης καὶ ἄλλοι Φινλανδοὶ Ὁρθόδοξοὶ Θεολόγοι.

'Εκκλησία Βουλγαρίας

Τὴν 23ην Ἰανουαρίου τρέχοντος ἔτους ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον ὁ Μητροπολίτης Σλίβεν κυρὸς Νικόδημος εἰς ἡλικίαν 85 ἐτῶν. Ὁ μεταστάς ἐγενήθη εἰς τὴν πόλιν Ροδσε τὸ 1895, ἀποφοίτησε δὲ τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς τῆς Σόφιας καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐσπούδασε Θεολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὁξφόρδης. Χειροτονηθεὶς τὸ 1922 εἰς διάκονον ὑπηρέτησεν ὡς Πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως τοῦ Πλόδντιβ, ἠγούμενος τῆς ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Μπάτσικοβο, Ἀρχιεραμικατῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, Σχολάρχης τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς τοῦ Πλόδντιβ καὶ τὸ 1947 ἐξελέγη Μητροπολίτης τοῦ Σλίβεν, τὴν ὅποιαν Μητροπολιν διαποιμνεν ἐπὶ 33 ἔτη. Ἀπὸ τοῦ 1965 μέχρι τῆς ἐκδημίας του διετέλεσε μέλος τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἐφάλη τὴν 26ην Ἰανουαρίου ἐν τῷ ἱστορικῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου χοροστατούντος τοῦ Πατριάρχου Μαξίμου, συμπαραισταμένου ὑπὸ μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, παρουσίᾳ καὶ ἐκπροσώπων τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν τῆς χώρας με ἐπικεφαλῆς τὸν ὑφυπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς ὀρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ θρησκευτάτα Αἰουμπομίρ Ποπὼβ καὶ πλῆθος πιστῶν. Τὸν ἐπικήδειον ἐξεφώνησε ὁ Πατριάρχης Μαξίμος ἐξάρας τὴν προσωπικότητα τοῦ μεταστάντος, τονίσας μετὰ τῶν ἄλλων ὅτι: οὗτος διεκρίνετο «διὰ τὴν μεθ' ὅψηλῆς εὐθύνης διακονίαν του καὶ τὴν ὀρθὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ ἔργου τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας, τὴν φροντίδα διὰ τὴν στερέωσιν τῆς Ἁγίας Ὁρθοδοξίας καὶ τὴν προσέγγισιν τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Ὁ Μητροπολίτης Νικόδημος, εἶπε ἐν συνεχείᾳ ὁ Πατριάρχης, μετέσχεν ἐνεργῶς καὶ εἰς πολλὰς Οἰκουμενικὰς συναντήσεις καὶ Διαλόγους καὶ εἰς τὴν Χριστιανικὴν φιλικὴν κίνησιν».

Περὶ τοῦ μεταστάντος ὠμίλησαν ἐπίσης καὶ ἐκπρόσωποι τῶν κρατικῶν ἀρχῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐτάφη εἰς τὸν περιβόλον τοῦ μνημιονευθέντος ἱεροῦ Ναοῦ ὀπισθεν τοῦ Ἱεροῦ Βήματος.

Ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν τῆς Σόφιας διὰ τὸ νέον σχολικὸν ἔτος 1980-1981 θὰ γίνουιν δεκτοὶ μαθηταὶ εἰς δύο πα-

ράλληλα τμήματα: τὸ ἓνα με ὑποψηφίους ἡλικίας μέχρι 17 ἐτῶν καὶ τὸ ἄλλο με ὑποψηφίους ἡλικίας μέχρι 35 ἐτῶν.

Οἱ ὑποψήφιοι τῆς πρώτης κατηγορίας πρέπει νὰ ἔχουν τελειώσει τὴν ὀγδόην τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ. Ἡ φοίτησις διαρκεῖ πέντε ἔτη καὶ οἱ ἀπόφοιτοι δύνανται νὰ συνεχίσουν τὰς σπουδὰς των ὡς ὑπότροφοι εἰς τὴν Θεολογικὴν Ἀκαδημίαν ἢ ἐν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων.

Οἱ ὑποψήφιοι τῆς δευτέρας κατηγορίας πρέπει νὰ ἔχουν τελειώσει τὴν ὀγδόην τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ. Οἱ ἐξ αὐτῶν ἔγγραφοι πρέπει νὰ μὴ ἔχουν συνάψει δεύτερον γάμον. Δι' αὐτοὺς ἡ φοίτησις εἶναι διετής.

Ὅσοι οἱ ὑποψήφιοι εἶναι οἰκότροφοι καὶ ὑπότροφοι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Προσκληθεὶς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Πατριάρχου Μαξίμου ἀπὸ 25ης Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 4ης Φεβρουαρίου ἐπισκέφθη ἐπισήμως τὴν Βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν ὁ Προκαθήμενος τῆς Ὁρθοδόξου Πολωνικῆς Ἐκκλησίας Μητροπολίτης Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας Βασίλειος, συνοδευόμενος ὑπὸ δύο Ἀρχιερέων καὶ ἄλλων κληρικῶν, γενόμενος δεκτὸς μετὰ πολλῆς ἀγάπης καὶ θερμῶν ἐκδηλώσεων ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχῶν τῆς Βουλγαρίας καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ τὴν παραμονὴν των εἰς τὴν Βουλγαρίαν ὁ Μητροπολίτης Βασίλειος καὶ οἱ συνοδοὶ του ἐπισκέφθησαν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὰς ἱστορικὰς Μονὰς τῆς Ρίλας καὶ τοῦ Μπάτσικοβο. Εἰς τὰς προσφωνήσεις καὶ τὰς ἀντιφωνήσεις κατὰ τὸ Συλλεΐτουργον τῶν δύο Προκαθημένων εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου Νέφσκυ εἰς τὴν Σόφίαν, τὴν 27ην Ἰανουαρίου, ἐτονίσθησαν οἱ στενοὶ δεσμοὶ καὶ ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη μετὰ τῶν δύο λαῶν, τοῦ Πολωνικοῦ καὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ, καὶ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὁποίων ἐξαιρετικὴν σημασίαν ἐνέχει τὸ μέγα ἔργον τῶν φωτιστῶν τῶν Σλαβοβουλγάρων ἁγίων ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, ὅτε τὰ Σλαβικὰ γράμματα ἐδημιούργησαν ζῶντα σύνδεσμον τῆς πνευματικῆς ἐνότητος μετὰ τῶν Σλαβικῶν φυλῶν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπευθύνει θερμὴν ἔκκλησιν εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον, ὅπως ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς τὸν ἐξοπλισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου διὰ τῆς ἀποστολῆς παντὸς εἶδους συγγράμματος ἀναφερομένου εἰς τὴν Θεολογίαν καὶ γενικώτερον εἰς τὸ ἀντικείμενον μελέτης πασῶν τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν.

Διεύθυνσις: Διορθόδοξον Κέντρον Ἐκκλησίας Ἑλλάδος

Ἰασιῶν 1 Ἀθῆναι (τ. τ. 140).

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Δημητρίου Καλούμενου, Ήσταύρωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ ἱστορική ἀλήθεια τῶν γεγονότων τῆς 6/7 Σ) ἁρίου 1955 εἰς τὴν Κων) πολιν. Ἀθήναι 1978.

1. Ὁ κ. Καλούμενος συνέταξε τὸ ἀνά χειρας ἔργον με ἀφθονον φωτογραφικὸν ὕλικόν, ἀφορῶν εἰς τὰ πράγματι τραγικὰ γεγονότα ποὺ ἔγιναν ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου τῆς Κων) πόλεως τὴν 6/7 Σ) ἁρίου 1955. Ὡς σημειοὶ ὁ ἴδιος «ἡ ἐργασία αὐτὴ εἶναι πράξις ἐθνική, ὡς μία συμπαράστασις εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Πατρίδος μας κατὰ τῶν αἰωνίων ἐχθρῶν τῆς φυλῆς μας, διὸ καὶ προέβην εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ τοῦ ἱστορικοῦ ἀρχείου τῶν φωτογραφιῶν, τὰς ὁποίας ἐλάθα προσωπικῶς με κίνδυνον τῆς ζωῆς μου τὴν τρομερῆ ἐκείνη νύκτα, ἐκτελῶν ὡς Ἑλληνα τὸ καθήκον τοῦ Κωνσταντινουπολίτου δημοσιογράφου καὶ φωτογράφου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου»!

2. Τὸ ἔργον περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς: Εἰσαγωγὴν (σ. 9), Χάρτην τῆς Κ) πόλεως (σ. 17), Περιγραφὴν τῶν γεγονότων ὑπὸ τοῦ παγκοσμίου Τύπου (σ. 21), τὴν Α. Θ. Π. τὸν αἰοδιμον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἀθηναγόραν ἐν μέσῳ τῶν ἔρειπίων (σ. 32), κάμνει δὲ σύγκρισιν δύο πολιτισμῶν (σ. 36), Περαιτέρω περιγράφει τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον (σ. 39), Τὴν Ἱ. Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (Βαλουκλή), τοὺς τάφους τῶν Πατριαρχῶν καὶ τῶν Μεγάλων Εὐεργετῶν (σ. 47), τὸν Ἱ. Ναὸν καὶ τὸ Ἀγίασμα τῆς Θεοτόκου τῶν Βλαχερνῶν καὶ ἄλλας Ἐκκλησίας τῆς περιοχῆς τοῦ Βυζαντίου (σ. 63), τὰς πυρποληθείσας Ἐκκλησίας τῆς περιοχῆς τοῦ Βυζαντίου (σ. 104), τὰς Ἐκκλησίας τῶν περιοχῶν Γαλατᾶ καὶ Βοσπόρου (σ. 125), τὰς Ἐκκλησίας καὶ τὰ Νεκροταφεῖα τῶν περιοχῶν Σταυροδρομίου, Ταταούλων καὶ Πικριδίου (σ. 159), Ἐκκλησίας καὶ Νεκροταφεῖα διοφόρων περιοχῶν τῆς Κ) πόλεως (σ. 211), τὸ Προεδρεῖον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τοὺς τόπους τῆς καταστροφῆς (σ. 225) καὶ τέλος καταστροφᾶς καταστημάτων καὶ οἰκιῶν, ἐν ἐπιλόγῳ δὲ «τὸ λυκόφως τῆς ἐλπίδος» (σ. 275).

3. Ἐκαστον κεφάλαιον ἀποτελεῖ περιγραφὴν ἐν προομίῳ τῶν ἐν συνεχείᾳ παρατιθεμένων εἰκόνων, μάλιστα μετὰ μεταφράσεως εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἐκάστου προομίου. Τὸ ὅλον ἔργον περιλαμβάνει 402 εἰκόνας, αἱ ὁποιαὶ ἀναπαριστοῦν βαρβαρικὰς καταστροφὰς δυσπεριγράπτου μανίας τοῦ τουρκοῦ ὄχλου κατὰ τὴν νύκτα τῆς 6/7 Σ) ἁρίου 1955. Τὴν συγκλονιστικὴν περιγραφὴν τῶν γεγονότων δίδει ὁ κ. Καλούμενος ἐν τῇ εἰσαγωγῇ του. Ἀρκεῖ τὸ ξεφύλλισμα τοῦ ἔργου ὑπὸ τοῦ

οἰουδήποτε, μορφωμένου ἢ μὴ, πολιτισμένου ἢ μὴ, Ἑλληνοῦ ἢ ξένου, τολμῶ γὰ εἶπω καὶ ἐκείνων τῶν Τούρκων, οἵτινες δὲν ἔχασαν τελείως τὴν εὐαισθησίαν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, διὰ γὰ ἀντιληφθῆ πάραυτα με ῤίγη θαυμάτης συγκινήσεως τὸ δυσπερίγραπτον ἔγκλημα τοῦ ἀφηνιάσαντος μισαλλοδόξου τουρκοῦ ὄχλου.

4. Ὁ ἐκδότης τοῦ ἔργου κ. Καλούμενος εἶναι ἀσφαλῶς ἄξιος τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ Ἔθνους καὶ μάλιστα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας γενικώτερον καὶ τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰδικώτερον, διότι με κίνδυνον τῆς ζωῆς του ἀπετύπωσε τὰ πανάθλια γεγονότα τῆς ἀποφράδος ἡμέρας τῆς 6/7 Σ) ἁρίου 1955.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ἀκαδημαϊκός

P. B. Paschos, Gabriel P' Hymnographe: Kontakia et Kanons, (avec Introduction, Texte critique, Traduction et Notes); Paris — Athènes 1978 - 79, σσ. 341.

Εἰς τόμον λίαν κομψόν καὶ πολυσέλιδον, ἀνάπτυον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία», ἐκυκλοφορήθη ἐσχάτως ἡ πρώτη, καὶ ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων ὑποβληθεῖσα καὶ ὑπ' αὐτῆς ἐγκριθεῖσα, διατριβὴ τοῦ μαθητοῦ ἡμῶν κ. Πάσχου, ὑπὸ τὸν ἀνωθε: σημειωθέντα τίτλον «Gabriel P' Hymnographe, Kontakia et Canons». Ἀναγγέλλοντες, πρὸ τινῶν ἐτῶν, τὴν δημοσίευσιν τῆς ἐν λόγῳ μελέτης ἐν τῷ περιοδικῷ «Θεολογία», ἐγράφομεν: «Μετ' ἰδιαιτέρας χαρᾶς καὶ ἰκανοποιήσεως ἡ «Θεολογία» δημοσιεύει τὴν παρούσαν μελέτην τοῦ πάλαιου μαθητοῦ ἡμῶν κ. Π. Β. Πάσχου, ἀναφερομένην εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ποιητικὸν ἔργον τοῦ βυζαντινοῦ ποιητοῦ (θ' - ι' αἰ.). Γ α θ ρ ι ἡ λ, ὅστις ἔγραψε Κ ο ν τ ᾶ κ ι α καὶ Κ α ν ὄ ν α ς. Ἡ δημοσιευμένη μελέτη, περιλαμβάνουσα κριτικὴν ἔκδοσιν ἔλου τοῦ γνωστοῦ ἔργου τοῦ Γαβριὴλ θάσει τῆς χειρογράφου παραδόσεως, ὡς καὶ μετάφρασιν εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, μετὰ σχολίων κ.λπ., συνετάχθη ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ κορυφαίου Γάλλου βυζαντινολόγου Καθηγητοῦ καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Paul Lemerle καὶ τοῦ διαπρεποῦς βυζαντινολόγου καὶ ἐκδότου τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ, Καθηγητοῦ κ. José Grosdidier de Matons, ὑπεβλήθη δὲ ὡς διδακτορικὴ διατριβὴ καὶ ἐνεκρίθη τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1970 ὑπὸ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Sorbonne. Δημοσιεύοντες τὴν παρούσαν διατριβὴν, ἡμεῖς ἀποτελεῖ προσφορὰν εἰς τὴν βυζαντινολογίαν γενικῶς καὶ εἰς τὴν Ἑμνολογίαν εἰδικώτερον, πιστεύομεν ὅτι συμβάλλομεν εἰς τὴν περαιτέρω ἀνάπτυ-

ξιν των ύμνολογικών σπουδών εν Ἑλλάδι. Εὐχόμεθα δὲ καὶ πάλιν, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, εἰς τὸν ἐκλεκτὸν νέον ἐπιστήμονα ταχεῖαν τὴν ἐπιστημονικὴν ἐξέλιξιν καὶ πλουσίαν τὴν καρποφορίαν εἰς τὸν ὥραιον κλάδον τῆς ὕμνολογίας καὶ ἀγιολογίας, τὸν ὁποῖον δοκίμως ἤδη θεραπεύει» (δλ. «Θεολογία», ΜΗ', 1977, σ. 248). Σήμερον, ἔχοντας ἐνώπιόν μας τὸν ἀγκώδη τόμον τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως τῶν Κοντακίων καὶ Κανόνων τοῦ ὕμνογράφου Γαβριήλ, μετὰ θαθείας χαρᾶς ἀναγενοῦμεν τὰ συγγραφεῖα καὶ τὰς εὐχὰς ἡμῶν πρὸς τὸν ἐκλεκτὸν παλαιὸν μαθητὴν καὶ νῦν συνεργάτην ἡμῶν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς περιδοκίαις. Φύλλομετρούμεντες καὶ μόνον τὸν κομψὸν τοῦτον τόμον, ἔχομεν τὴν δεδαιόθηκα ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸς μίαν ἀρίστην φιλολογικὴν καὶ θεολογικὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν, ἣ ὁποία τιμᾶ καὶ τὸν δημιουργὸν αὐτῆς καὶ τοὺς διδασκάλους αὐτοῦ. Ἡ ἐξαντλητικὴ βιβλιογραφία, ἣ εὐσυνείδητος θέσις τῶν προβλημάτων — ἰδίᾳ ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ — περὶ τοῦ προσώπου τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ πιθανοῦ ταυτισμοῦ μεταξὺ τῶν φερόντων τὸ αὐτὸ ὄνομα ὕμνογράφων, ἣ λεπτολόγος ἐξέτασις τῶν χειρογράφων, ἣ ἀφορῶν κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ πρωτοτύπου καί μινου, εἰς στίχους καὶ μετρικὰ κῶλα κατατεταγμένου, ὡς καὶ οἱ πίνακες: τῶν ἰδιομορφιῶν (γραμματικῆς καὶ συντάξεως) τοῦ ὕμνογράφου, graecitatis ρητῶν τῆς Ἀγ. Γραφῆς, Rerum et Nomium καὶ τῶν φωτογραφιῶν ἐκ τῶν χειρογράφων κωδίκων τῶν περιεχόντων τὰ ἔργα τοῦ Γαβριήλ, δεικνύουν ἀριότητα, ὀριμότητα καὶ συγκρότησιν εἰς τὸν ἀγιολογικὸν καὶ ὕμνολογικὸν χώρον οὐ τὴν τυχοῦσαν. Προσεθέσαμεν καὶ «ἀγιολογικὸν χώρον», διότι ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ, πρὸ τῆς μετρικῆς καὶ στιχογραφικῆς ἐξετάσεως τῆς δομῆς τῶν Κοντακίων καὶ τῶν Κανόνων, γίνεται «μακρὸς-λόγος διὰ τὴν ἀγιολογικὴν καὶ ἑορτολογικὴν ἐξέτασιν τῆς ἑορτῆς ἢ τοῦ ἁγίου, εἰς ὃν ἀναφέρονται οἱ ἐκδιδόμενοι ὕμνοι. Ὡσαύτως, πρέπει νὰ τονίσωμεν καὶ τὴν διὰ τῆς γαλλικῆς μεταφράσεως διδομένην δυνατότητα γνωριμίας πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Γαβριήλ ὑπὸ τῶν ξένων φιλόλογων καὶ θεολόγων.

Βεβαίως, ἡ διατριβὴ κυκλοφορεῖται μίαν δεκαετίαν σχεδὸν μετὰ τὴν σύνταξίν τῆς καὶ, ἴσως, θὰ ἔπρεπε νὰ τεθοῦν ἐν τέλει, μετὰ τὰ corrigenda, καὶ τινα, βιβλιογραφικὰ ἢ ἄλλα, addeuda, πρὸς ἐνημέρωσιν καὶ συγχρονισμόν. Καὶ οὕτω, ὅμως, ἀποτελεῖ πολὺτιμον ἀπόκρημα διὰ πᾶσαν βιβλιοθήκην φιλόλογου ἢ θεολόγου, ἀγαπῶντος τὰ βυζαντινὰ γράμματα.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Ἀκαδημαϊκός

P. B. P a s c h o s, Gabriel P Hymnographie: Kontakia et Kanons, avec Introduction, Texte critique, Traduction et Notes. Paris — Athènes 1978, pp. 341 (Extrait de la revue «ΘΕΟΛΟΓΙΑ»).

Τὸ προκείμενον ἔργον τοῦ γνωστοῦ ἐργάτου τῶν γραμμάτων (Ἐπιστήμη, Δοκίμιον, Ποίησις) κ. Π. Β.

Πάσχου δλέπει τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος μίαν δεκαετίαν περίπου μετὰ τὴν σύνθεσίν του. Πρόκειται περὶ τῆς διδακτορικῆς του διατριβῆς, τὴν ὁποῖαν ὁ σ. ὑπεστήριξεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων (Sorbonne) τὸ 1970.

Τὸ θέμα τῆς διατριβῆς εἶναι: «Ὁ ὕμνογράφος Γαβριήλ καὶ τὸ ἔργον του». Θέμα ἐκ τῆς φύσεώς του δύσκολον, ὡς καὶ ὅλα τὰ παρόμοια. Διότι αἱ πληροφορίαι καὶ ἡ παράδοσις τῶν δημιουργῶν τεράστια προβλήματα, χωρὶς εἰς ἀντιστάθμισμα νὰ παρέχουν καὶ μικρὰ ἀποδεικτικὰ δεδομένα. Οὕτως ὁ μελετητὴς τίθεται πρὸς ἐρωτημάτων: Ποῖος ἐξ ὄλων τῶν μαρτυρουμένων ὑπὸ τὸ ὄνομα Γαβριήλ εἶναι ὁ προκείμενος; Εἶναι ὅλα τὰ φέροντα τὴν ἀπλήν ἐνδειξιν ΓΑΒΡΙΗΛ ἔργα τοῦ ἰδίου ἢ πλειόνων συγγραφέων ὁμωνύμων; Φέρουν ὅλα τὰ ἔργα τοῦ τὸ ὄνομά του ἢ παραδίδονται καὶ ἄνευ τινὸς ἐνδείξεως; Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν, με ποῖα μέσα δύναται ὁ μελετητὴς νὰ ἀνιχνεύσῃ τὰ ἔργα τοῦ συγκεκριμένου συγγραφέως; Διότι εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ ὕμνογραφικὴ ὕλη εἶναι κατὰ κανόνα ἀπρόσωπος, δὲν φέρει δηλ. ἔντονα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ συνθέτου καὶ συγγραφέως· ὁμοιάζει δὲ σχεδὸν πάντοτε τυπικῶς, λεξιλογικῶς, θεματολογικῶς, τοσοῦτον ὥστε νὰ ἐξαφανίζονται εἰς αὐτὴν καὶ τὰ ἔντονα ἰδιαιτέρα χαρακτηριστικὰ μιᾶς ποιητικῆς φυσιογνωμίας.

Ἐκτός τῶν ἀνωτέρω καὶ ἕτερον πρόβλημα εἶχεν ὁ συγγραφεὺς νὰ ἀντιμετωπίσῃ εἰς τὴν διατριβὴν του. Τὰ κοντάκια μετὰ τὴν ἐνδειξιν ΓΑΒΡΙΗΛ εἶναι τοῦ αὐτοῦ ὕμνογράφου, ὅστις συνέθεσε καὶ τοὺς φερονόμεους κανόνες; Διότι, ὡς γνωστὸν, τὸ εἶδος τῶν κοντακίων παρεμερίσθη ὑπὸ τοῦ κανόνος εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν πράξιν καὶ μόνον τὸ προσήμιον καὶ ὁ α' οἶκος ἐσώθησαν εἰς τὰς ἀκολουθίας τοῦ θρόνου, εἰς ἀνάμνησιν τῆς καλαιᾶς ἀκμῆς καὶ δόξης του (6ος αἰ.). Παρὰ ταῦτα, πολλοὶ ὕμνογράφοι συνέθεσαν κοντάκια καὶ μετὰ τὴν παρακμὴν τῶν καὶ ὁ Γαβριήλ δὲν εἶναι ἡ ἐξαιρέσις.

Ποῖαν λύσιν δίδει εἰς τὰ προβλήματα αὐτὸ ὁ κ. Πάσχος; Εἰς μίαν διδακτορικὴν διατριβὴν, ἔταν μάλιστα αὕτη παρακολουθῆται ἀπὸ αὐστηροῦς τηρητᾶς τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου, ὡς εἶναι οἱ καθηγηταὶ Paul Lemerle καὶ ὁ ἐκδότης τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ J. Grosdidier de Matons, δὲν χωροῦν πολλὰ λύσεις, παρὰ μόνον μία: Ἡ αὐστηρὰ ἐπιστημονικὴ μέθοδος. Ἐκμετάλλευσις ὄλων τῶν δεδομένων καὶ εὐστοχῆς συνδυασμὸς τῶν πληροφοριῶν. Οὕτω π.χ. ἡ χρονολόγησις τοῦ ὕμνογράφου Γαβριήλ γίνεται μετὰ δύο Terminus. α) Τὴν ἐποχὴν τοῦ ὁσίου Λουκά τοῦ Στεριώτου († 953), εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάρχει ἀφιερωμένος κανὼν τοῦ Γαβριήλ. Εἰς τὴν περίπτωσιν δὲν εἶναι ὁ ἐν θέματι Γαβριήλ ὁ ποιητὴς τοῦ κανόνος αὐτοῦ, τίθεται ὡς Terminus post quem τὸ 840, ἔτος καθ' ὃ ἀπέθανεν ὁ Θεοφύλακτος Νικομηδείας, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Γαβριήλ ἀφιερώνει κοντάκιον μετὰ τὸ ὄνομά του εἰς τὴν ἀκροστιχίδα.

Τὸ Terminus ante quem προσδιορίζεται ἀπὸ παλαιολογικὰ καὶ κωδικολογικὰ δεδομένα. Τὰ χφφ. δηλ. τὰ ὁποῖα περιέχουν ἔργα τοῦ Γαβριήλ εἶναι τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου αἰῶνος. Βεβαίως ὁ σ. διὰ τὴν χρονολόγησιν

του ύμνογράφου Γαβριήλ έλαθεν υπ' όψιν και άλλα έσωτερικά στοιχεία των κειμένων, έν συνδυασμῳ πάντοτε και συνεκτιμήσει και με άλλα επιστημονικά δεδομένα.

Με την αυτην επιστημονικήν αυστηρότητα χωρεῖ ό σ. εις την επισήμανσιν και συλλογήν των χειρογράφων, εις τα όποια σώζεται το έργο του Γαβριήλ. Παρακολουθεῖ τὰς έν τῇ εκκλησιαστικῇ πράξει: τύχας των έσортων εις τὰς όποιαις ό Γαβριήλ έχει αφιερώσει τα κείμενά του και καταλήγει: εις τό, καθαρῶς φιλολογικόν, επίπονον έργο του κριτικῆς εκδόσεως, τῆς μεταφράσεως εις την γαλλικὴν και του άπαραιτήτου σχολιασμοῦ. 'Ιδικαιότεραν μέριμναν επιδεικνύει ό σ. εις την μετρικὴν των ύμνογραφικῶν κειμένων, ακολουθῶν εις αυτὸ το σύστημα του εκ των διδασχάλων του Grosdidier de Matons. Το πρόβλημα τῆς μετρικῆς των ύμνογραφικῶν κειμένων είναι μέγα και ό σ. έχει επιγινωσιν του πράγματος ἐφ' ό και είναι ιδιαιτέρως προσεκτικός. 'Επειδὴ δὲ ό ίδιος γνωρίζει και θυζαντινὴν μουσικὴν δύναται να αντιληφθῆ εύκολώτερον των ξένων μελετητῶν τὰς αἰτίαις των αποκλίσεων των προσομοίων από τα αὐτόμελα πρότυπά των.

Περὶ τὸν να μνημονευθῆ ένταῦθα, ότι κατὰ την εξέτασιν του συγκεκριμένου θέματος παρεμβάλλοντα: πλείστα όσα συγγενῆ αντικείμενα, των όποίων ό σ. άποδεικνύεται: καλῶς γνώστης. 'Τούτ' αυτὸ λεκτέον και περι τῆς διδλοιογραφικῆς ένημερώσεως του κ. Πάσχου.

* * *

'Η αρχιτεκτονική δομὴ του διδλίου έν γενικαίς γραμμαίς είναι: ἡ ἐξῆς: Μ έ ρ ο ς Π ρ ῶ τ ο ν. 'Εξετάζονται, εις διάφορα κεφάλαια, τα σχετικά με τον ύμνογράφον Γαβριήλ και το έργο του. 'Η εξέτασις του έργου του εδῶ έχει θεωρητικόν, φιλολογικόν, θεολογικόν χαρακτήρα και ἡ μελέτη γίνεται δια να σχηματισθῆ όσον ένεσι: πλήρης εἰκὼν περι του Γαβριήλ ως ύμνογράφου. Οὕτως, εις το μέρος αυτὸ συνεξετάζονται: παρόμοια κείμενα, το τυπικόν τῆς 'Εκκλησίας και ό,τι: άλλο στοιχείον δύναται να φανῆ χρήσιμον εις την του συνόλου κατάληψιν και κατανόησιν. Το μέρος τούτο κλείει: έν κεφάλαιον περι τῆς χειρογράφου παραδόσεως των έργων του Γαβριήλ και μνημίας των τύποις εκδοθέντων ἤδη. Μεθ' ό ακολουθεῖ το Δ έ ύ τ ε ρ ο ν Μ έ ρ ο ς, ένθα γίνεται ἡ κριτικὴ εκδοσις, ἡ μεταφρασις εις τα γαλλικά και ό σχετικὸς σχολιασμός, ως προείρηται.

Τὴν εξέτασιν του έργου ό συγγραφεὺς εις τε το πρῶτον και το δεύτερον μέρος χωρίζει: εις δύο: εις κ ο ν τ ά κ ι α και κ α ν ὶ ν α ς. Οὕτως έχομεν:

1. Κοντάκιον προσόρτιον των άγιων Θεοφανείων.
2. Κοντάκιον προσόρτιον εις την άγιαν Μεταμόρφωσιν.
3. Κοντάκιον του άγιου μάρτυρος Θεοπέμπτου και των χιλίων τριῶν μαρτύρων.
4. Κοντάκιον του άγιου Θεοφυλάκτου.
5. Κοντάκιον τῆς άγιᾶς Φεβρωνίας.

6. Κοντάκιον του πανσόφου και θείου πατρὸς ἡμῶν Συμεών, του δια Χριστὸν σαλοῦ.

7. Κοντάκιον των άγιων Φωτίου και 'Ανικητου.

8. Κοντάκιον εις τον αρχιστρατήγον Γαβριήλ.

9. Κοντάκιον εις κοιμηθέντα μοναχὸς (παραμονὴ τῆς Πεντηκοστῆς).

Οἱ δὲ κ α ν ὶ ν α ς, φέροντες συνεχῆ αύξοντα αριθμόν, είναι:

10. Κανὼν εις την παννυχίδα τῆς Κυριακῆς των Βατων.

11. Κανὼν εις την παννυχίδα των άγιων Προπατόρων (παραμονὴ τῆς Κυριακῆς από 11-17 Δεκεμβρίου).

12. Κανὼν εις όσιον Λουκᾶν τον Στειριώτην.

Ὡς 13ον ύμνογραφικόν κείμενον εκδίδεται: 'Ι δ : ό - μ ε λ ο ν εις Συμεών τον θεοδόχον.

Τέλος, έν παραρτήματι, δι' οὗς λόγους ἐξέθηκεν ό συγγραφεὺς εις το α' μέρος, εκδίδει: ως 14ον έργο Κανόνα εις Θεοτόκον την «Πορταίτισσαν» του 'Αγ. 'Ορους.

* * *

Του όλου έργου προτάσσονται: βραχυγραφία: και διδλοιογραφία, επιτάσσονται δὲ χρησιμώτατοι πίνακες λέξεων, γραμματικῶν και συντακτικῶν ιδιομορφιῶν των κειμένων, πάντων των χωρίων των Γραφῶν τα όποια έπεσημάνθησαν εις τούς οικείους τόπους και, τέλος, πίναξ όνομάτων και πραγμάτων, ών έγένετο μνημεία εις τὰς προηγηθείσας σελίδας του έργου.

'Η δια βραχείων ανωτέρω παρουσιασθεῖσα μελέτη του κ. Π. Β. Πάσχου είναι: μία επιστημονική μονογραφία, δια τῆς όποιαις ό σ. πειράται να ανασυγκροτήσῃ μίαν μορφήν του παρελθόντος και να μάς προσφέρῃ κεκαθαρισμένον από τὰς περιπετείας του χρόνου το έργο του. Ταιούτου είδους μονογραφία: είναι: λίαν ευπρόσδεκτοι: εις τον χώρο τῆς Βυζαντινῆς Φιλολογίας, όπου πολλοὶ ακόμη συγγραφείς, ποιηταί και ύμνογράφοι: αναμένουν τον μελετητήν να τούς ανασύρῃ από την λήθην και να τούς παρουσιάσῃ ζῶντας και διμιλούντας, τόσοσιν εις την σημερινὴν επιστήμην όσον και εις τον σημερινόν άνθρωπον - πιστόν.

ΑΘΑΝ. Δ. ΚΟΜΙΝΗΣ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν

Κ. Γ. ΜΙΟΝΗ, Ε ύ ρ ε τ ῆ ρ ι ο ν Π ε ρ ι ο δ ι -
κ ο ῦ «Θ ε ο λ ο γ ι α» τ ῶ ν ἑ τ ῶ ν 1923 -
1973 (ττ. Α' - ΜΔ'), 'Αθήνα: 1973, σσ. 115.

'Επι τῇ ευκαιρία συμπληρώσεως πενήκοντα ετών από τῆς εκδόσεως του περιοδικου «Θεολογία», ό σημερινός διευθυντῆς του Καθηγ. Dr. Κ. Γ. Μπόνης, 'Ομότ. Κα-

θηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου 'Αθηνών, δημοσιεύει τους γενικούς Πίνακες - Εύρετήρια των τόμων 1 - 44 (1923 - 1973). Ο αριθμός των τόμων εξηγείται εκ του γεγονότος ότι, αντιθέτως προς το επίσημον δελτίον της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος «'Εκκλησία», ιδρυθέν ωσαύτως το αυτό έτος, η «Θεολογία» ήναγκάσθη γὰ διακόψη την έκδοσίν της κατά την διάρκειαν του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου.

Έν άρχή του παρόντος τόμου των πινάκων - εύρετηρίων δημοσιεύεται έν άρθρον — ίδόν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας πρότερον έν τῇ «Θεολογία», τ. 44, 1973, σσ. 447 - 457 — όπου ὁ Διευθυντής περιγράφει τὰ πρῶτα δῆματα, τοὺς σκοποὺς καὶ τὴν ἱστορίαν των δύο περιοδικῶν, ιδρυθέντων κατὰ τὸ 1923. Τὸ τριμηναίον περιοδικὸν περιλαμβάνει σήμερον περὶ τὰς χιλιάς (1.000) σελίδας κατ' ἔτος. Αἱ μελέται του καλύπτουν διαφόρους τομεῖς τῆς θεολογικῆς ἐρεύνης. Αἱ περισσότεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι γεγραμμένα εἰς τὴν ἑλληνικὴν, εὐρίσκει τις ἄλλαι καὶ μελέται εἰς τὴν γαλλικὴν, ἀγγλικὴν, γερμανικὴν ἢ καὶ ἰταλικὴν. Ἡ σειρά τοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία» εἶναι ἀπαραίτητος διὰ πάντα, ὅστις ἐπιθυμεῖ γὰ εἶναι ἐνημερωμένος ἐπὶ τῆς θεολογικῆς δραστηριότητος έν 'Ελλάδι, οὐχὶ μόνον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς έν τῇ περιοδικῇ τούτῳ δημοσιευμένας μελέτας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ πολυτίμα διδλιγογραφικά - διδλιγοκριτικά δελτία, τὰ ὁποῖα τακτικῶς περιλαμβάνει. Τὸ παρὸν Εὐρετήριον περιέχει (σσ. 17 - 72) ἕνα συγκεντρωτικὸν πῖνακα των Περιεχομένων των τόμων 1 - 44 (δημοσιευθέντα ἤδη έν τῇ «Θεολογία», τ. 44, 1973, σσ. 458 - 512) καὶ ἕνα ἀλφαβητικὸν πῖνακα των Συγγραφέων (σσ. 73 - 102) ὡς καὶ των κυριωτέρων θεμάτων των δημοσιευθεισῶν μελετῶν (σσ. 103 - 115).

Ἰδοὺ έν ὄργανον ἐργασίας λίαν ἀπαραίτητον καὶ χρησιμώτατον διὰ πάντα, ἐπιθυμοῦντα γὰ ἐγκύψῃ εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν πλοῦτον τῆς ἑλληνικῆς θεολογίας, κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦτο τοῦ παρόντος αἰῶνος*.

F. BOUWEN

* Ἡ ἀνωτέρω κριτικὴ ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον έν τῷ περιοδικῷ «Proche-Orient Chrétien» (Jérusalem) Τόμ. 26, Τεύχ. I-II, 1979, σελ. 191, ὅθεν ἀναδημοσιεύεται έν-αὐθα.

Ἡ λ ί α Ἰ α ν τ. Β ο υ λ γ α ρ ά κ η: Σὺ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου, Σχῆμα 80 μικρὸ, ἔκδοσις «'Αστήρ», 'Αθήναι 1979 σσ. 130.

Θὰ ἤθελα πολὺ γὰ παρακαλέσω τοὺς ἀναγνώστες τῆς «'Εκκλησίας», γὰ διαβάσουν τὸ σπουδαῖο αὐτὸ διδλίον καὶ ὄχι μόνον γὰ τὸ μελετήσουν ἀλλὰ γὰ τὸ φυλάξου δίπλα στήν Ἱερὴ Βίβλο, τὴν Μίμηση τοῦ Χριστοῦ καὶ σ' ἐκεῖνα τὰ ἄλλα διδλία, στὰ ὁποῖα καταφεύγουν κάθε φορὰ γὰ γὰ ἀντλήσουν σοφισμό καὶ παρηγορία γὰ γὰ διδάσκωνται: «ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια,

ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλή, ὅσα εὐφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος» (Φίλιπ. δ', 8).

Τὰ ἀνωτέρω ὑπενομιλεῖ τὸ νέο τοῦτο διδλίον τοῦ κ. Βουλγαράκη, καθηγητοῦ στῆ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνών. Σαφέστερος εἶναι ὁ ὑπότιτλος τοῦ διδλίου: «Διδάγματα ἀπὸ τὸ λόγο καὶ τὴν πράξη των Γερόντων τῆς Ἐρήμου γὰ τὴν καταλαλιὰ καὶ τὴν κατάκριση». Σὲ τελευταία ἀνάλυση ἀπὸ τις σελίδες τοῦ διδλίου αὐτοῦ μιλοῦν οἱ πατέρες, οἱ σοφοὶ καὶ δοκιμασμένοι, αὐτοὶ ποὺ ἀπήλασαν τὴν υἰοθεσία. Ἄντλου ἀπὸ τὴν πείρα τους στὸν πνευματικὸ ἀγῶνα καὶ διδάσκουν. Σὲ τί ἀναφέρονται; — Στὴν κατάκριση, ποὺ ἀφορᾷ τὸν καθένα μας, γὰτι ὅλοι ἐπιδιδόμαστε στὸ εὐκολο αὐτὸ σῶμα: γὰ μιλάμε ἀρνητικὰ γὰ τρίτους ὅταν αὐτοὶ εἶναι ἀπόντες. Ἰδοὺ λοιπὸν γὰτι τὸ διδλίον «Σὺ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου» ἐνδιαφέρει τὸν καθένα μας.

Ὁ κ. Βουλγαράκης, γνωστὸς γὰ τὴν προτίμησή του στὴν πατερικὴ καὶ ἀσκητικὴ φιλολογία ἐπήρξε, ὅπως ὁ ἴδιος γράφει: «ἀπὸ τὰ εὐχυμα προϊόντα τῆς διωμένης σοφίας των κατάκαρπων δένδρων», τὴν ἀποθησαυρισμένη γνῶση καὶ πείρα των πνευματικῶν ἀγωνιστῶν καὶ παρουσίασε τις διδαχὰς τους με ἐμπεριστατωμένη εἰσαγωγή καὶ ἀναλύσεις, ποὺ θυμίζου κεφάλαια τῆς Ψυχολογίας τοῦ Βάθους καὶ με ἐπίκαιρες παρατηρήσεις, ἀφήνοντασ κατὰ κανόνα γὰ μιλοῦν οἱ πατέρες, ἀδῶδες καὶ λοιποὶ νουεχεῖς ἄνδρες με τὰ ἴδια τους τὰ γραπτὰ καίμενα ἢ μεταφρασμένα σὲ ἐπιμελημένη νεοελληνικὴ γλῶσσα. Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις ὁ κ. Βουλγαράκης παραπέμπει σὲ λεπτομερεῖς ὑποσημειώσεις, ποὺ ἐπιτάσσονται συγκεντρωτικῶς στὶς τελευταῖες σελίδες τοῦ ἔργου του. Συγκεκριμένα πηγὰς τοῦ νέου τοῦτου διδλίου τοῦ κ. Βουλγαράκη εἶναι τὰ καίμενα Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, τοῦ Δωροθέου τῆς Γάζης, Ἰσαάκ τοῦ Σύρου, Ἀναστασίου τοῦ Συναῖτου, Συμεῶνος τοῦ Μεταφραστοῦ, Μακκαρίου τοῦ Αἰγυπτίου καὶ ἄλλων, τὰ Ἀποφθέγματα Πατέρων καὶ ἕνα ἀνέκδοτο ἀκόμη Γεροντικό. Ἀξίζει: γὰ γνωρίζῃ ὁ ἀναγνώστησ ὅτι τὸ Γεροντικό αὐτὸ θὰ ἐκδοθῆ με ἐπιμέλεια τοῦ δοκιμωτάτου περὶ τὰς αὐτὰς σπουδὰς θεολόγου κ. Παντελῆ Πάσχου.

Ὁ κ. Βουλγαράκης διαιρεῖ τὴ μελέτη του σὲ τέσσερα κεφάλαια. Στὸ πρῶτο ἀναφέρεται με καθαρὴ σκέψη καὶ ἀκρίβεια στὴν ἔννοια τῆς καταλαλιὰς καὶ κατακρίσεως καὶ ἀναλύει με λεπτότατες ψυχολογικὰ παρατηρήσεις τοὺς τρόπους καταλαλιὰς, τὰ ὑποκειμενικὰ καὶ ἀντικειμενικὰ αἷτια των ἐλαττωμάτων αὐτῶν.

Τὸ δεῦτερο κεφάλαιο με τίτλο: «Οἱ ἀσκητὲς καταπολεμοῦν τὴν καταλαλιὰ καὶ κατάκριση» ἀναφέρεται στὴ θεωρία καὶ τὴν πράξη των πνευματικῶν αὐτῶν ἀνθρώπων ἀναφορικὰ με τὸ ὑπὸ ἐξέταση θέμα. Στὸ σημερινὸ αὐτὸ κεφάλαιο πληροφοροῦμεθα διὰ μέσου ἐντυπωσιακῶν ἱστορικῶν περιστατικῶν πῶς καὶ γὰτι οἱ ἀσκητὲς ζητοῦσαν τὴν ἀποφυγὴ τῆς καταλαλιὰς, πῶς παρασιώποῦσαν - σκέπαζαν τὰ ἀμαρτήματα των ἄλλων, ποῖα κατὰ τὴ γνῶμη τους ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς κατάκρι-

σης. Σπουδαία και πολύ πειστική είναι η τέταρτη παράγραφος του ίδιου κεφαλαίου με τίτλο: «Η καταλαλιά και η κατάκριση είναι παράβαση της χριστιανικής διδασκαλίας». Σύμφωνα με όσα μας εξηγεί ο κ. Βουλγαράκης, η καταλαλιά - κατάκριση συνιστά παράβαση της Θεολογίας, διότι ο άνθρωπος σφετερίζεται δικαίωμα που δεν ανήκει στην αρμοδιότητά του και δεύτερον η κρίση του είναι άκαιρη, αφού προηγείται της κρίσεως της Δευτέρας Παρουσίας του Υιού του Θεού. «Τό να κρίνει κανείς είναι αδιάντροπο άρπαγμα του αξιώματος του Θεού» («Αγ. Ιωάννης Κλίμκος»), διότι «αυτός που καταλαλεί και κρίνει τον πλησίον του, κάνει τον εαυτόν του Θεόν» («Ησαίας ο Θηβαίος»).

Είναι επίσης η καταλαλιά παράβαση της όρθης περι-
'Εκκλησιολογίας αντιλήψεως, διότι συνιστά πράξη αντι-
κοινωνική. Ο κατακριτής «παραγνωρίζει τον κοινό αν-
θρώπινο κληρο ότι όλοι είναι συνυπεύθυνοι στην άμαρτία». Όποιος κατακρίνει αγελέτητα, μισεί και απορρίπτει τον αδελφό του ενώ όλοι οι χριστιανοί αποτελούμε μια όργανική ενότητα...

Στό τρίτο κεφάλαιο με τίτλο: «οί άσκητες εξηγούν γιατί η καταλαλιά και η κατάκριση είναι κακό», υπενθυμίζει ο κ. Βουλγαράκης πράγματα αυταπόδεικτα, που όμως εύκολα λησμονούνται: π.χ. πολλές φορές κατακρίνομε με κίνητρα άσκητη, ή με έσφαλμένες - έλλιπεις έντυπώσεις. Άλλοτε δέν γνωρίζομε την πραγματική πρόθεση του άλλου (ένδιαφέροντα είναι τά παραδείγματα των σελίδων 57-61) ή συνηθέστατα έρμηνεύομε λανθασμένα τή συμπεριφορά του άλλου (βλ. συγκεκριμένα περιστατικά σσ. 63-68). Ένδιαφέρουσες είναι οι παράγραφοι με τίτλους: «δέν γνωρίζομε τήν Ιστορία τής ψυχής του άλλου», «δέν γνωρίζομε τον άγωνά του» κ.λπ. Αξιοπρόσεκτη για τήν ψυχολογική τής διεισδυτικότητα και τά περιστατικά τής καθημερινής ζωής είναι η ανάλυση με τό γενικό τίτλο: «όποιος καταλαλεί και κατακρίνει ζημιώνει τον έαυτό του». Έδώ θά πρέπει να προσέξη ο αναγνώστης τίς διευκρινίσεις των παραγράφων: «ό καταλάλος προδίδει τον χαρακτήρα του», «αυτός που κατακρίνει πέφτει σέ διάφορα άμαρτήματα» και τό σπουδαιότερο: «ή κατάκριση και η καταλαλιά σκοτίζει τον νοό και διώχνει τήν Χάρη» (σσ. 81-83).

Στό τελευταίο, τέταρτο, κεφάλαιο διαπραγματεύεται ο κ. Βουλγαράκης τίς περιπτώσεις που επιτρέπεται ή κρίση των άλλων και τούς τρόπους με τούς όποιους θά απαλλαγή κανείς από τά έλαττώματα τής κατακρίσεως - καταλαλιάς. Ένδιαφέρουσες είναι οι συμβουλές, που περιλαμβάνονται στην άκροτελευταία παράγραφο με τίτλο: «όταν οι άλλοι μάς κακολογούν» (σσ. 102-108). Έκεί παρατηρεί πολύ εύστοχα ο κ. Βουλγαράκης ότι «τό να επιχειρήση κανείς να αποκαταστήση τήν αλήθεια με σωστό τρόπο, όταν μάλιστα θίγεται ο ίδιος από τό φέμα που έκτοξεύθηκε, χρειάζεται ίσως διπλάσια άρετή από τό να αντιμετωπίση τήν προσβολή που του έγινε με άνευτερότητα και σιωπή» (σελ. 105). «Άκριδώς για τό λόγο αυτό πρέπει πριν κινήθη να ζυγοσταθμίση τά πράγματα, να έλέγξη τά έλατήριά του, να έρευνηση αν τά

κίνητρό του περικλείουν εγωισμό ή θυμό ή έκδικητικότητα ώστε ή ενέργεια, που επιβάλλεται να κάνει, να μη προσθέση νέο τραύμα στό τραύμα του» (σελ. 106).

Μετά από τά άνωτέρω θά συμφωνήση ο αναγνώστης ότι τό βιβλίο αυτό δέν είναι γραμμένο μόνο για τροφοίμους μοναστηρίων. Η αξία τής μελέτης του κ. Βουλγαράκη είναι ότι μάς βοηθεί να γνωρίσομε τον έαυτό μας και τούς άλλους. Ανακαλύπτει και ανατέμνει τά βαθύτερα αίτια των εγωϊστικών ενεργειών μας. Εεσκεπάζει τή σκληρότητα ή τήν ύπερηφάνειά μας. Μάς προτρέπει σέ μετριοπάθεια και σέ φιλανθρωπία. Καλό είναι να διαβάσουν αυτό τό βιβλίο όλοι οι θρησκευόμενοι και προπαντός οι άσκητοί τιμηταί των άλλων.

Γ. Α. ΧΩΡΑΣ

Κ ω ν) ν ο υ Γ. Μ π ό ν η. Η Έ λ λ η ν ι -
κ ή Χ ρ ι σ τ ι α ν ι κ ή Γ ρ α μ μ α τ ε ί α έ ν
σ υ γ κ ρ ί σ ε ι π ρ ό ς τ ή ν Δ υ τ ι κ ή ν. Άνάτ.
έκ των Πρακτικών τής 'Ακαδημίας 'Αθηνών, τ. 54,
1979, σσ. 127* - 162*.

Είς τό καλαισθητόν τούτο άνάπτυον περιέχονται πάν-
τα τά καίμενα, τά σχετικά πρós τήν επίσημον ύποδοχήν
του Όμοι. Καθηγητού του Παν) μίου 'Αθηνών ως 'Ακα-
δημικού εις τήν 'Ακαδημίαν 'Αθηνών, κατά τήν 8ην
Μαΐου του 1979, ήτοι: ο χειρετισμός του Προέδρου τής
'Ακαδημίας, κ. Κ. 'Αλεξοπούλου, ή προσφώνησης του
'Ακαδημικού κ. Ιωάν. Ν. Καμύρη άναφερομένη δια
πυκνού λόγου εις τήν προσωπικότητα και τό έργον του
νέου 'Ακαδημικού και ή όμιλία του νέου 'Ακαδημια-
κού κ. Κ. Γ. Μπόνη, υπό τον ως άνω τίτλον. Ο σ. διε-
ξέρχεται με σπανίαν πυκνότητα και γλαφυρότητα, εις
καθαράν έλληνικήν γλώσσαν, τό σπουδαιότατον ύσον και
δυσκολώτατον τούτο θέμα, εις τρεις κυρίως ενότητες:
α) Τίνα τά γνωρίσματα τής 'Ελληνικής Χριστιανικής
Γραμματείας; β) Τίνα τά συμπεράσματα εκ τής συγκρί-
σεως τής 'Ελλην. Χριστιαν. Γραμματείας πρós τήν Δυ-
τικήν; και γ) Τίνα τά εκ τής συναντήσεως 'Ελληνισμού
και Χριστιανισμού διδάγματα.

Η όλη Όμιλία, θά ήδύνατο να χαρακτηρισθ ή ως
μία γενική μέν αλλά συγκριτική και σύγχρονος Εισαγω-
γή εις τήν Χριστιανικήν Γραμματείαν ('Ανατολικήν και
Δυτικήν), μετά γενικού σχεδόν σφρίγους γραφείσα. Τό
σφρίγος τούτο μαρτυρεί, σνν τóις άλλοις, και ή σημαν-
τικώτατη πρότασις του πρós τό 'Ανώτατον Πνευματικόν
Ίδρυμα τής Χώρας, τήν όποιαν μεταφέρομεν ένταύθα:
«Και εις τήν ήμετέραν 'Ακαδημίαν προβάλλει φυσική
και επιτακτική ή ύποχρέωσις, όπως αναλάβη τήν επιστη-
μονικήν έρευναν και έκδοσιν των έργων των Πατέρων
και 'Εκκλησιαστικών Συγγραφέων, των μη έκδεδομένων,
άρχαιων, Βυζαντινων και Μεταβυζαντινων» όπως συγκεν-
τρώση εκ του θησαυρού των 'Ελληνικών Μοναστηρίων
τά έν ταίς Βιβλιοθήκαις αυτών κατασπαρμένα χειρόγρα-
φα και καταστήση ταύτα προσιτά εις πάντα έρευνητήν
επιστήμονα, Θεολόγον, Φιλόλογον, Ιστορικόν, Νομικόν

κ.λπ., δι' αρχαιολογικής ταξινόμησης και ερευνητικής κατατάξεως, κατόπιν μικροφωτογραφήσεως τούτων. 'Επίσης δὲ καὶ ἡ Ἀεξικογραφικὴ ἀποδέλωση τῶν λέξεων, ὄρων, φράσεων, ἐγγυῶν κ.λπ., πρὸς τὸν σκοπὸν ἐκδόσεως Λεξικῶν τῶν μεγαλύτερων Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων, θὰ ἀποδῆ ἐξαιρετικὴ δόξα διὰ τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Χριστιανικοῦ πνεύματος καὶ θὰ προσδώσῃ ἰδιαιτέραν τιμὴν διεθνῶς καὶ εἰς τὸ ἡμέτερον "Ἰδρυμα" (δλ. σελ. 161*).

Εὐχὴ τοῦ γράφοντος —καὶ πολλῶν ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ πολυγραφωτάτου Καθηγητοῦ— εἶναι: νὰ εὕρῃ ἡ γενναία καὶ σοφὴ αὐτὴ πρότασις τοῦ εὐήλικα τὰ ἀρόδια ὄντα καὶ νὰ ἀρχίσῃ πραγματουμένη, τὸ ταχύτερον δυνατόν, ὑπὸ τῆν ἐποπτείαν του.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

'Ιερὰ Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

'Εχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν οργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Εἰσοδίων Θεοτόκου Λαχουρίου τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱ. Μητροπόλεως ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, ἵνα προδῶμεν εἰς τὴν ἀνακέρυξιν τῶν υποψηφίων τῆς ἐν λόγῳ κενῆς ἐφημερικῆς θέσεως.

'Ἐν Αἰγίῳ τῆ 23ῆ Ἰουνίου 1980

† 'Ο Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

'Ιερὰ Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσοῦν

'Εχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἀρθρον 33, παρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἐπιζόμενα δικαιολογητικὰ πρὸς κατάληψιν τῶν κενῶν Ἐφημερικῶν θέσεων τῶν κάτωθι Ἱερῶν Ναῶν: 1) Κομῆσεως Θεοτόκου Κοκοροδιλίας Κόμπου καὶ 2) Ἀγίας Μαρτίνης Μυρμηγκίου.

'Ἐν Χίῳ τῆ 23ῆ Ἰουνίου 1980

† 'Ο Χίου ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Προκειμένου νὰ προδῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως Διαικόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἀγίας Ἀννης Καπέλλης, καλοῦμεν τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ καταλάβωσι ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἅπαντα τὰ δικαιολογητικὰ διὰ τὰ παρατέρω.

'Ἐν Χίῳ τῆ 23ῆ Ἰουνίου 1980

† 'Ο Χίου ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

'Ιερὰ Μητρόπολις Ἀττικῆς

'Εχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, πρὸς κάλυψιν κενῆς ἐφημερικῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Νικολάου, Νέων Λισίων, Ἀττικῆς, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας προκηρύξεως ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Νόμου ἐπιζόμενων δικαιολογητικῶν.

'Ἐν Κηφισίᾳ τῆ 24ῆ Ἰουνίου 1980

† 'Ο Ἀττικῆς ΔΩΡΟΘΕΟΣ

'Ιερὰ Μητρόπολις Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου

'Εχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου, ἵνα προδῶμεν εἰς ἀνακέρυξιν υποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημερικῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἀγίου Νικολάου τῆς ἐνορίας Βιρῶν Ἐπισκοπῆς Μυλοποτάμου, καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νεοιμοιμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ παρατέρω.

'Ἐν Ρεθύμνῃ τῆ 18ῆ Ἰουνίου 1980

† 'Ο Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου ΤΙΤΟΣ

'Ιερὰ Μητρόπολις Λήμνου

Κ Α Η Σ Ι Σ

Πρὸς τὸν Ἱερέα Γεώργιον Μιχαὴλ Γκιωργακινέν

τέως Ἐφημέριον Ἐνορίας Εἰσοδίων Θεοτόκου

Πορτιανοῦ - Λήμνου

'Αγνώστου διχονοῆς ("Ἀρθρον 55 Νόμου 5383/1932).

Καλεῖσθε ὅπως ἐμφανισθῆτε προσωπικῶς ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ Οἰκονόμου Ἀντωνίου Ἀστερίου Πράττα ἐκτελοῦντος χρέη Ἀνακριτοῦ δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθ. 443)50 τῆς 10ῆς Ἰουνίου 1980 ἐντολῆς τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λήμνου κ. Παναγιωτῆμονος, τῆ 29ῆ Ἰουλίου 1980, ἡμέρα Τρίτη καὶ ὥρα 10ῆ π.μ. ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Γραφεῖῳ ἐν Μυρῖνῃ, ἵνα ἀπολογηθῆτε διὰ Κανονικὰ παραπτώματα.

'Ἐν Μυρῖνῃ τῆ 23ῆ Ἰουνίου 1980

'Ο Ἀνακριτῆς

'Ο Γραμματεὺς

Οἰκονόμος Ἀντ. Πράττα

'Ιερεὺς Χαρ. Σουπιός

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

«Τὰ ἐγκαινία τοῦ νεοδημιουργοῦ Ἱεροῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἐθαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Κομοτηνῆς. Κομοτηνῆ 1980, σσ. 21+27 πίν. (Ἐπιμελεία Ἱ. Μ. Μαρινάκης καὶ Κομοτηνῆς).

Πρόκειται περὶ ἀναμνηστικοῦ τεύχους πολυτελῶς ἐκδομένου καὶ περιέχοντος τὰ σχετικά ἐπίσημα κείμενα, λόγους κ.λπ., ὡς καὶ ἐπιτυχεῖς φωτογραφίας τῶν συγκινητικῶν στιγμῶν τῶν ἐγκαινίων.

Πηγήης Καζιάρη - Γιάγγη Κογκοῦλη - Νίκου Τζουμάκα - Γιώργου Τσαντανᾶ, Τὰ διδασκτικά βιβλία τῶν θρησκευτικῶν τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ Λυκείου (μιά κριτική), Θεσσαλονίκη 1979, σσ. 46.

Ἀντωνίου Γ. Ἀλεξιοπούλου, Ἡ Σκοπιά: Ἡ ὁρατοῦ φῶς ἢ πυκνότερο σκοτόρος; Ἀθήναι, σελ. 192.

Μεῖ θάσιν ἀθηνεϊκῆς πηγῆς τῆς ὀργανώσεως τῶν χιλιαστῶν, ὁ συγγραφεὺς, γνώστης θαθὺς τοῦ θέματος, προχωρεῖ εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῶν πλανῶν, ἀποδεικνύων σωρεῖαν ἀντιφάσεων εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς ψευδοπροφητείας των. Χρήσιμον βοήθημα οὐ μόνον διὰ τοὺς πλανηθέντας, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ὀρθοδόξους ἀγωνιστάς, ὡς «σύγχρονο καὶ ἀποτελεσματικὸ ὄπλο γιὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς πλάνης πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν».

Γεωργίου Γ. Μπεκατώρου, Τὰ ξίς τῶν ἱερῶν Ἀκολουθῶν 1980, Ἀθήναι, σελ. 288.

Δι' εἰκοστὸν ὄγδοον κατὰ σειράν ἔτος ἐξέδωκεν ὁ συγγραφεὺς τὴν «Τάξι», ἐν τῇ ὁποίᾳ περιέχεται τὸ «κανονιστικὸν» τοῦ ἔτους 1980. Προτάσσονται: «ὁ σκοπὸς μας» (ἐνθα δίδει ἀπαντήσεις εἰς διάφορα θέματα τυπολογικῆς σημασίας), Κυριακοδρομῖον, τὰ Ἀποστολικά καὶ Ἐθαγγελικά ἀναγνώσματα τῶν ἡμερῶν ὁρολογίας μεγάλης καθημερινῶν κλπ.

Γεωργίου Β. Μελέτη, Τί εἶναι γιὰ σὰς ὁ Χριστός; Ἀθήναι 1979, σελ. 128 καὶ Ἐχέμελλον ὁ Χριστιανισμός; Ἀθήναι 1979, σελ. 144. Ἐκδόσεις «Ζωῆς».

Εἶναι τὰ ὅπ' ἀριθ. 4 καὶ 5 ἀντιστοίχως τεύχη εἰς τὴν σειράν διδίων συγχρόνου πνευματικοῦ προβληματισμοῦ ἐπὶ ζωτικῶν θεμάτων τῆς ἐποχῆς μας. Προηγήθησαν τὰ ἑπὶ τίτλων: 1. Γιατί δὲν εἶμαι ἄθεος; 2. Γιατί δὲν εἶμαι μαρξιστής; 3. Γιατί κατηγορούμενος ὁ Χριστιανισμός; Εἰς τὸ ὅπ' ἀριθ. 4 δοῖται ὁ ἀναγνώστης νὰ γνωρίσῃ πληρέστερα τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἢ Μορφὴν τοῦ Ὁποίου «ἐγένετο στόχος πολεμικῆς στίς ἡμέρας μας» ἀφοῦ «δὲν δίστασαν νὰ ἀμφισβητήσουν καὶ αὐτὴν ἀκόμα τὴν ἱστορικότητά του». Εἰς τὸ ὅπ' ἀριθ. 5 δίδεται ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα ἐὰν ἔχη μέλλον ὁ Χριστιανισμός ἐν συνδυασμῷ μετὰ τὸ πῶς ἐρμηνεύεται ἡ ἀπήχησις τῶν συγχρόνων «Μεσσιῶν» καὶ τῶν ἀνατολικῶν θρησκείων.

Καλλίστου Ware, Ἀρχιμανδρίτου, Ἡ δὴν ἀμνητοῦ Ὀνόματος (μετάφρ. Δημ. Χουλιάρας), Ἐκδ. «Ἀκρίτας», Ἀθήναι 1980, σελ. 94.

Ἐννέα μικρὰ μελετήματα συγχρότου τοῦτον τὸν συμπλοκὴν τόμον, ἐξετάζοντα ἐκ πολλῶν ἐπόψεων τὸ πνευματικώτατον θέμα τῆς μονολογιστοῦ λεγομένης προσευχῆς «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με».

Γεωργίου Α. Τσαντανᾶ, «Ἰδεολογικὴ σύγχυση» — «Δογματικὸς διαποτισμός» καὶ χριστιανικὴ ἀγωγή (ἀπάντησις στὸν καθηγητὴ Καζιάρη), Θεσσαλονίκη 1979, σσ. 18.

Κ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Ἀκαδημαϊκός

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΔΕΛΤΙΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ὁ Σάμου καὶ Ἱκαρίας
ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

+ Ὁ Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου
ΤΙΤΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου
Ἀκαδημαϊκός

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἐσωτερικὸν: Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

B) Ἐσωτερικὸν: Δολλάρια 15 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κων. Γ. Μπόνη, Ἀκαδημαϊκοῦ, Ὁμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ὁ Μέγας Βασιλεὺς καὶ ἡ Σπουδάζουσα Νεότης. Μάθησις καὶ Βιβλίον. Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀναλύσεως τοῦ ἔργου τοῦ Μεγάλου Βασιλείου «Πρὸς τοὺς Νέους».

Σεβ. Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Τὸ φῶς τοῦ Θαβώρ καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι Μοναχοί.

Σεβ. Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, Ἡ ἀγάπη ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐπιστολῇ Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου.

Κων. Γ. Μπόνη, Ἀκαδημαϊκοῦ, Τὸ Ὁμήρειον Πνευματικὸν καὶ Πολιτιστικὸν Κέντρον Χίου.

Ἀρχιμ. Παύλου Ἀθανάτου, Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ ὁ ἐν Χριστῷ καινὸς ἄνθρωπος.

Δημοσθένους Σαβράμη, Καθηγητοῦ Παν/μίου Κορινθίας, Ἡ προσευχὴ καὶ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας.

Γεωργίου Λιλαίου, Γνωμοδότησις (Ἐκκλησιαστικὰ Δικαστήρια καὶ ἡ κατὰ τὴν δικονομίαν τῆς ἐκκλησιᾶς δίαις ἐξέτασις μαρτύρων).

Γεωργίου Θ. Πρίντζιπα, Ἡ ἀντισυνταγματικότης τῆς πρὸς ὀροδοσίαν ὑποχρεώσεως τοῦ Ὀρθόδοξου Χριστιανοῦ.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.

Νέα Βιβλία.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι, Ἰακίου 1 — Τηλ. 710.734

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασία 3, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.